



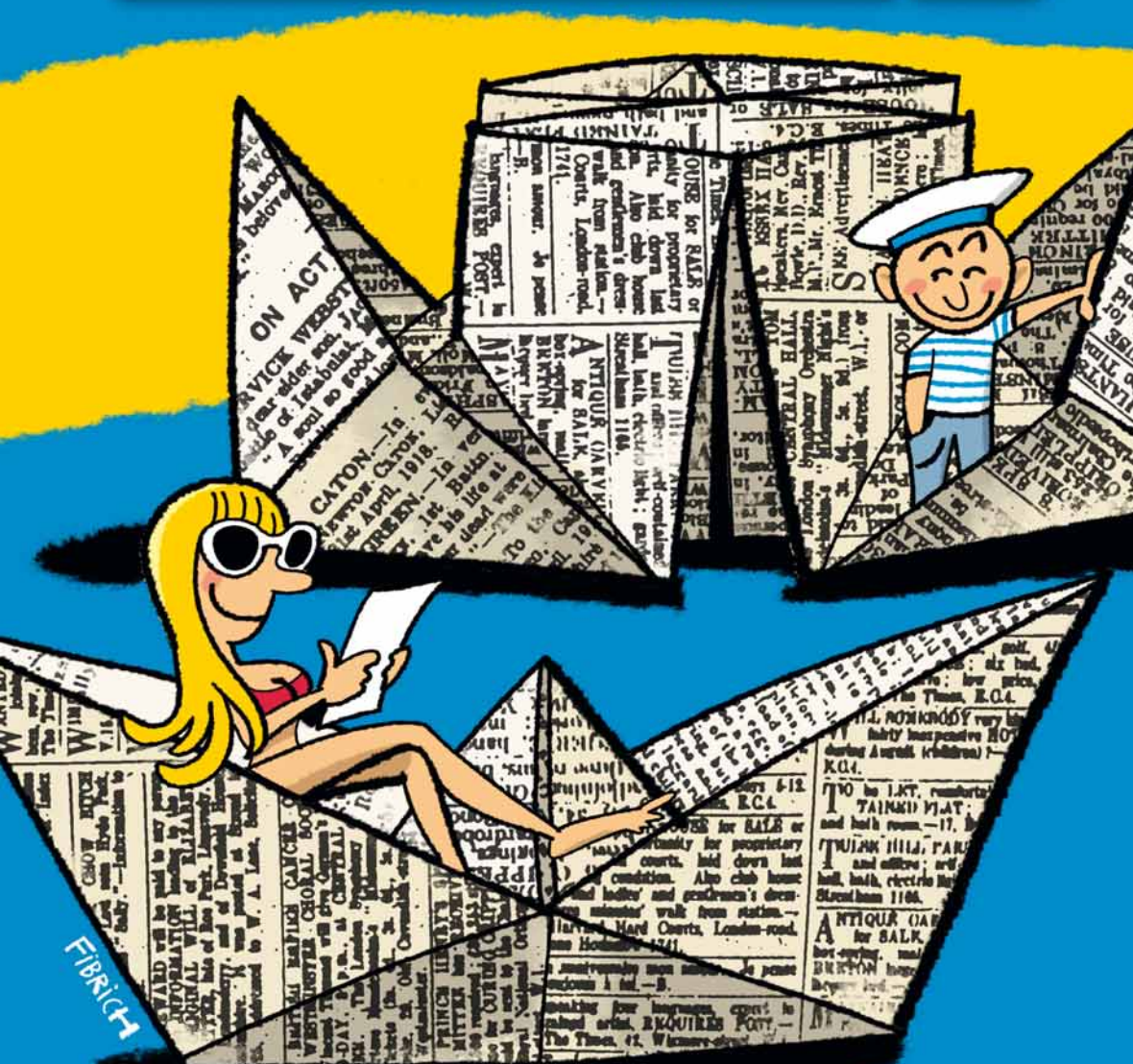
# čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

78

2017

ročník 69



## TÉMA – DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ

Centrum dětského  
čtenářství v Brně  
Jak se loví perly v knihovně?  
Seznamy doporučené  
čteny

## AUTOMATIZACE KNIHOVEN

Otevřený software  
mýtů zbavený

## UDÁLOSTI

Metodici v Olomouci  
INFOS 2017  
Setkávání knihovníků  
hudebních





**Nová knihovna pro děti v Uherském Brodu** s. 253  
Pohled do nápaditě řešeného interiéru ↑ →  
Foto: Elen Sladká



**Beatlemánie v Čechách** s. 272-273 ↑  
Sběratel Antonín Janota připravuje na výstavu exponáty ze své sbírky Foto: Deník – Martin Mrlina

**Jak se loví perly v knihovně?** s. 247-250 ↓  
Morionské vánoční trhy v Lysé n. Labem  
Foto: Štěpánka Zrczková



**Kamarádky knihovny 2016** s. 254-255  
Absolutními vítězi se v letošním roce staly dvě knihovny, a to Knihovna města Hradce Králové (nahore) a Městská knihovna Louny (dole) Foto: Alena Vítková



**Téma – Dětské čtenářství**

- 243 Čtení dětí a čtenářská gramotnost | Pavlína Lišovská
- 246 Centrum dětského čtenářství | Pavlína Lišovská
- 247 Jak se loví perly v knihovně? | Jitka Kyclová, Kristýna Obrdlíková
- 250 A perly se loví dál... (slovo autorky hry) | Alice Hrbková
- 251 Seznamy doporučené četby pro děti | Jitka Kyclová
- 253 Nová knihovna pro děti v Uherském Brodu | Věra Lovecká
- 254 Kamarádky knihovny 2016 | Zlata Houšková

**Neušlo nám**

- 255 Sedmý ročník Týdne čtení dětem | Jaroslav Císař
- 258 Chvilí se zdržím | Edita Vališová
- 264 První knihovnické Pecha Kucha v ČR | Anna Vyčítalová
- 278 Druhý ročník Akademie PR pro knihovníky | Věra Ondřichová
- 281 Zemřel Jiří Vacek (1939-2017) | Lukáš Babka
- 290 Prohlášení k situaci v Národní knihovně ČR
- 256 Vydávání knih v ČR Bilance vydávání knih v ČR v roce 2016 (2. část) | Jaroslav Císař
- 259 Automatizace knihoven Otevřený software mýtů zbavený. Díl první: Kdo, proč a za co ho vyvíjí | Michal Denár
- 263 Využití nových technologií „E-depozit“: elektronické publikace v Národní knihovně ČR. 1. část | Martin Žižala
- 265 Právní hlídka Nový autorský zákon a knihovny | Zdeněk Matušík
- 268 Z činnosti profesních organizací Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce se představuje | Blanka Konvalinková

**Události**

- 270 INFOS 2017 | Renáta Salátová
- 272 Beatlemánie v Čechách (pohledem sběratele Antonína Janoty) | Kateřina Janošíková
- 273 Metodici v Olomouci aneb Nejsme v tom sami | Marie Šedá
- 276 Po stopách Zlatovlásky aneb Výstava a edukační programy nejen pro nejmenší | Miroslava Šudomová
- 276 Setkávání knihovníků hudebních | Pavla Vlčková
- 278 Česká národní skupina IAML | Zoja Seyčková
- 285 Beseda dětí se spisovatelkou | Blanka Křížová
- 279 Osobnosti knižní kultury „Když něco opravdu chcete, všechno je možné“ | Olga Vašková
- 282 Hodnota knihoven Neuvěřitelný příběh knihovny v Birminghamu | Věra Ondřichová
- 284 Recenze Knihovnik, který byl raději dementský než doma u své ženy | Jaroslav Císař

**Letní čtení**

- 286 Cesta do neznáma | Markéta Kühnová
- 287 Zorný úhel... | Šarlota Ema Horáčková
- 288 Knižní budky aneb Jak doplňovat fondy odborných knihoven | Martin Kvítek
- 291 Pojďte číst ušima /6 Je audiofil lenošný, nebo prospěšný? | Jiří W. Procházka a Klára Smolíková
- 294 Literární výročí Srpen / Zář | Milan Valden
- 296 Ze světa | Roman Giebisch
- 298 Novinky knihovnické literatury | Monika Hrušková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>



**Do čísla přispěli**

PhDr. Jaroslav Císař – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Mgr. Michal Denár – Městská knihovna Česká Třebová ■ Šarlota Ema Horáčková – Střední průmyslová škola sdělovací techniky, Praha ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ Bc. Alice Hrbková – Knihovna města Hradce Králové ■ Mgr. Kateřina Janošíková – Masarykova veřejná knihovna Vsetín ■ Mgr. Blanka Konvalinková – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ Blanka Křížová – Obecní knihovna Bory ■ Markéta Kühnová – Gymnázium Jiřího-Gutha Jarkovského, Praha ■ Mgr. Martin Kvítek – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR ■ Jitka Kyclová – Krajská knihovna v Pardubicích ■ Mgr. Pavlína Lišovská – Knihovna Jiřího Mahena v Brně ■ Mgr. Věra Lovecká – Knihovna Františka Kožíka Uherský Brod ■ RSDr. Zdeněk Matušík – Národní knihovna ČR ■ Kristýna Obrdlíková – Krajská knihovna v Pardubicích ■ Mgr. Věra Ondřichová – PR specialista a lektorka komunikace ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ PhDr. Renáta Salátová – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Zoja Seyčková – Institut Bohuslava Martinů ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ PhDr. Marie Šedá – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ Mgr. Miroslava Šudomová – Památník písemnictví na Moravě, Rajhrad ■ Olga Vašková – emeritní redaktorka časopisu Čtenář ■ PhDr. Pavla Vlčková – Středočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Mgr. Martin Žižala – Národní knihovna ČR

## Letní rozjímání

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, každé letní dvojčíslo odborného časopisu – a Čtenář není výjimkou – má svá specifika a pevně stanovené hranice. Nemělo by zapomínat na svůj oborový profil, ale naopak poskytovat věcné informace stejně jako po celý zbytek roku, na druhé straně by ale mělo umět i navodit odlehčenou atmosféru nadcházejících prázdnin a kýženého času dovolených. Kreslíř letošních obálek se svého úkolu zhostil na výbornou, a tak jsme se v redakci snažili, abychom nezůstali pozadu. Rozšířený rozsah nám umožnil poskytnout více prostoru hlavnímu tématu čísla – dětskému čtenářství. Na tomto místě bych rád poděkoval zvláště Zlatě Houškové za její pomoc a roli neocenitelného dispečinku dětských oddělení knihoven. Abychom zachovali tematickou různorodost čísla, nemohli jsme ani všechny zajímavé příspěvky najednou zařadit. Dostane se však na ně postupně v dalších číslech, protože dětské čtenářství, informační gramotnost a roli, které v tomto procesu zastávají veřejné knihovny, považujeme za klíčové pro budoucnost – a nestydím se použít patetického vyjádření – našeho národa. Rovněž kalendárium odborných akcí před dobou dovolených a chystaných po jejím skončení utěšeně narostlo. I o těchto aktivitách přináší toto číslo svědectví.

Léto svým způsobem rozmarne jsem si nanečisto vyzkoušel už v červnu. Krásné pláže plné jemného bílého písku, kam jen dohlédnete, prakticky bez zahraničních turistů. Ani žhnoucí slunce pořádně neohřálo několik šťastných, ale zimou promodralých dětí, pokud nebyly oblečené v neoprenových oblečcích. Nad písčnými dunami čněly pozorovatelné a nepoužité „dračí zuby“ proti tankům, mlčenlivé betonové pozůstatky druhé světové války. Ne, neblouzním z přehřátí už zpátky doma a pod tíhou zodpovědnosti, která aktuální témata upřednostnit v dalším čísle. Snažím se vám jen přiblížit atmosféru Studlanského zálivu na jihu Anglie a se vzpomínkou na Winchesterskou bibli, kterou uchovávají v nepříliš vzdálené slavné katedrále, nám všem přát, aby se již po desetiletích přetřásaná potřeba nové budovy pro Národní knihovnu stala konečně skutečností a aby se kompletně revitalizovaná knižní katedrála Klementina zaskvěla v plné kráse. Nebo je snad blíže realitě teplejší voda v Atlantiku?

JAROSLAV CÍSAŘ

## Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,  
příspěvková organizace Středočeského kraje,  
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485  
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)  
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař  
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková  
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková  
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

## Sídlo redakce (příjem inzercí a objednávek na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,  
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,  
272 01 Kladno  
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)  
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)  
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;  
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),  
Mgr. Svatomíra Fojtová, Miloslav Linc,  
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,  
PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová,  
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

## Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,  
Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9 –  
Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),  
e-mail: info@predplatne.cz  
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. –  
drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;  
SUWECO CZ s. r. o.  
Podávání novinových zásilek povoleno  
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994  
ze dne 20. 6. 1994  
Podávání novinových zásilek bylo povoleno  
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem  
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98  
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč  
(dvojčíslo 60 Kč)

**Předplatné pro Slovensko:** Heršlová Dana,  
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,  
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,  
fax: 00421-02 49 111 209,  
e-mail: herslova@lkpermanent.sk  
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 €  
(dvojčíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR  
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo  
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 13. 7. 2017.  
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

## Čtení dětí a čtenářská gramotnost

Jedním z velmi často diskutovaných témat ve společnosti je dětské čtenářství, možnosti jeho podpory a případné limity, na něž ve společnosti naráží. O dětské čtenářství se zajímají nejen rodiče dětí a jejich učitelé, ale také knihkupci, vydavatelé, knihovny, média. V současnosti se souběžně s pojmem čtenářství vyskytuje také pojem čtenářská gramotnost, jež souvisí s vnímáním obsahu čteného textu.



Foto: archiv Knihovny B. Buchlovana

- Existují totiž značné rozdíly mezi čtoucím dítětem a dítětem-čtenářem – jedním z cílů čtení je hlubší pochopení textu, nikoliv jen schopnost slabikovat, hláskovat, přečíst slova.
- Už od útlého věku je třeba vést děti k tomu, aby dokázaly vyhodnocovat text a vnímat jej, i když to je pro ně zpočátku náročné, neboť v budoucnu to pro ně může mít fatální důsledky.
- Pokud dětem není věnována dostatečná péče při rozvoji čtenářských návyků a dovedností již v rodině a pak následně ve škole, mají děti ještě jednu možnost, kde načerpat inspiraci – tím místem není nic jiného než veřejná knihovna.

Obecně lze pojem čtenářství pojmut jako *komplex čtenářských návyků dítěte spolu s jeho čtenářskými dovednostmi a postoji vůči četbě* (s. 102)<sup>1</sup>. Tyto tři uváděné komponenty jsou pak navzájem propojeny a utvářejí jednotu, jež je individuálním způsobem vlastní každému dítěti.

## ZROZENÍ ČTENĚŘE

Zdeněk Matějček (s. 7)<sup>2</sup> ve svých přednáškových tezích uvádí myšlenku, že každé dítě již s příchodem do školy umí číst. Ne právě písmena, ale dovede se orientovat v základních symbolech, „obrázkovém písmu“, teprve postupem času si v první třídě osvojuje znalost abecedy, její skládání do slov a vět. Dítě jazyk nejprve poslouchá, pak jej vnímá skrze obrázky, později o nich samo vypráví, „čte“ je a následně nahrazuje písmeny dřívější obrázky a dovede i psát. Je chybou, pokud rodiče s dítětem přestanou číst při jeho vstupu do školy. Ba naopak by bylo vhodné v této



době dítě ve čtení podporovat, číst s ním, aby ono samo mělo pocit, že čtení je nedílnou a důležitou součástí lidského života, která je mu prospěšná. Vždyť děti se v prvopočátcích svého života učí zejména nápodobou, opakují viděné a slyšené, proto by rodiče neměli podceňovat ani tuto zdánlivě opomenutelnou či školou nahraditelnou věc v životě dítěte, tedy svůj vlastní postoj ke čtení, jež dětem zprostředkovávají v každodenním životě.

*Umět číst a především být čtenářem v pravém slova smyslu ovšem znamená umět si o přečteném promluvit, učit se o přečteném vyprávět a později i psát (s. 46).<sup>3</sup>* Reprodukce přečteného textu vyžaduje zvládnutí mnoha rozmanitých dovedností, které přispívají k jeho pochopení. Dítě se musí naučit vnímat text obsahově, nejen jako množství přečtených řádků či slov, musí vnímat kontext, kriticky vyhodnotit získané informace a zpracovat je do požadované podoby. Existují totiž značné rozdíly mezi čtoucím dítětem a dítětem-čtenářem – jedním z cílů čtení je hlubší pochopení textu, nikoliv jen schopnost slabikovat, hláskovat, přečíst slova.

V současné době, kdy jsou děti ze všech stran obklopeny audiovizuálními vjemy, reklamami, televizními pořady a počítačovými hrami, nemusí pro ně být text v černobílém provedení lákavý, raději jej nahrazují obrazem či zvukem. Text v knize se čte dlouho, na internetu všechny informace (různorodé kvality, častěji spíše nekvality) získají snadno a hlavně rychle! A stejně rychle je pak zapomenou. Samostatnou otázkou pak je pochopení obsahu čteného, kdekoli a kdykoli. Tlak na výkon a zrychlení ničemu nepřispívá. Nejen v rodině, ale také ve školách bývá (ne vždy, samozřejmě) čtení nahrazováno pouštěním zfilmovaných pohádek, tento trend započal již v 60. letech 20. století, kdy začala být povinná školní četba nahrazována sledováním filmových adaptací děl. Dětem se zjednodušilo „vnímání“ textu, nemusely bojovat s písmeny tak, jako jejich předci. Svým způsobem zpodobněly a zároveň přišly o zážitky, netříbily svou fantazii, kreativitu, nerozvíjejí myšlení, jen bezduše přijímají, ale nevykonávají žádnou činnost, nemusí pro získání nic udělat, nic si představit (s. 6–7).<sup>3</sup>

## ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST

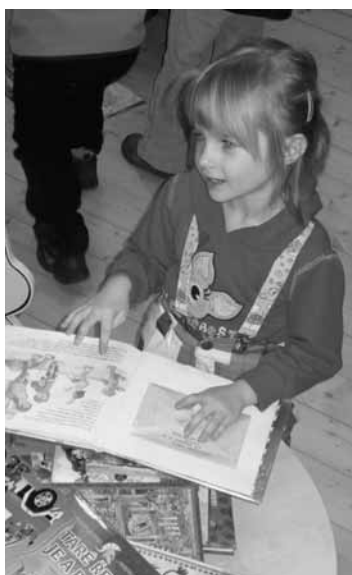
Současnou společnost v České republice je možné považovat za gramotnou. Umíme číst, ale pokud bychom se zaměřili na kritické myšlení či čtenářskou, resp. informační gramotnost, našli bychom značné mezery, bílá místa, jimž je třeba věnovat pozornost. Nestačí umět text

Foto: MěK Rožnov p. Radhoštěm



Malé čtenářky z Rožnova pod Radhoštěm (vlevo) a z Uherského Hradiště

Foto: archiv Knihovny B. B. Buchlovana



lépe či hůře přečíst, daleko důležitější a zásadnější pro život a přežití je zvládnout ho pochopit. K čemu by komukoliv bylo, že by si dovedl přečíst smlouvu, ale nerozuměl by jejímu obsahu, nechápal by různé poučky apod.? Už od útlého věku je třeba vést děti k tomu, aby dokázaly vyhodnocovat text a vnímat jej, i když to je pro ně zpočátku náročné, neboť v budoucnu to pro ně může mít fatální důsledky.

Nezřídka slyšíme nařikání dětí, že texty jsou příliš dlouhé ke čtení (a to jim člověk předloží třeba jen výtah zkrácený na půl stránky, v němž ovšem nejsou oproti běžnému zvyku na internetu zvýrazněna důležitá slova, a ono tím pádem neví, na co v textu zacílit, kde v něm najít snadno a rychle požadovanou odpověď), že čtení se pro některé děti stává nevyhnutelná nutnost, překážka. Pokud jim není věnována dostatečná péče při rozvoji čtenářských návyků a dovedností již v rodině a pak následně ve škole, mají děti ještě jednu možnost, kde načerpat inspiraci – tím místem není nic jiného než veřejná knihovna.

## KNIHOVNA JE MOŽNOSTÍ VOLBY

Dítě nikdo nemůže nutit knihovnu navštěvovat, ale ona sama může dítě motivovat k uvědomění si, že zde lze nalézt tolik vjemů, prožitků a dobrodružství, kolik mu jiná prostředí nedovedou nabídnout. Dítě má možnost si zde nejen půjčit a číst knihy, ale také pro něj může být knihovna zdrojem informací nutných pro vzdělávání i volný čas, místem pro setkávání s přáteli, místem odpočinku, klidu, ale také místem, kde vždy najde někoho, kdo mu bude schopen poradit a nasměrovat ho ke kýženým informacím. Zásadní roli zde hraje knihovní fond, jež by měl mít dostatečný rozsah i kvalitu, rozmanitost nabízených médií, aby byla uspokojena poptávka různých kategorií čtenářů. Neotřesitelný význam má také spolupráce knihoven s dalšími subjekty, nejvíce se školami, neboť ty přicházejí se svými žáky do knihoven na připravené pořady, které také mohou děti motivovat k tomu, aby se do knihoven vracely a zejména aby četly. Neméně důležitým faktorem je pak také osobnost knihovníka, jež je pro děti rovněž povzbuzením k dalším návštěvám (s. 106–109).<sup>4</sup>

Není možné říci, že by děti nečetly vůbec, jen jsou obklopeny dennodenně takovým množstvím jiných jevů, jež je od čtení, vyžadujícího klid a soustředěnost, odvádějí. Mnohé výzkumy ukazují, že čtení je stále pro děti důležité a považují je i za zábavné, což je skutečnost, kterou je třeba řádně podporovat. Pro věc zapálený a motivovaný učitel, rodič i knihovník jsou mimořádně důležitými a významnými faktory pro podporu dětského čtenářství. Děti potřebují vzory, potřebují motivaci a hlavně potřebují někoho, kdo jim ukáže, že čtení není nuda, že se dá prostřednictvím slov v řádcích zažít nepřeberné množství dobrodružství, které si každý může představit trochu jinak – a nikdy to nebude špatně. Film poskytne jednu verzi, ale kniha nesčetné množství, protože dává možnost snít a představovat si. A naučit se číst a rozumět textům, dokázat je prožít a zvnitřnit si z nich to důležité je něčím, co dítěti žádný film ani počítačová hra nenahradí – získávají dovednost myslet kreativně, kriticky a hlavně smysluplně. A kdo jiný bude šířit myšlenku, že čtení je skvělá věc, než ti, kteří si ji sami zvnitřní již v době svého dětství. Nejen proto je důležité čtení u dětí podporovat a rozvíjet.

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | cdc@kjm.cz

## Zdroje

- 1 HELŠUSOVÁ, Lenka a kol. *Dětské čtenářství v současné společnosti z perspektivy sociologie vzdělání*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2012. 117 s. ISBN 978-80-7372-936-3.
- 2 MATĚJČEK, Zdeněk. Vývoj dítěte a čtení. In: VONDRÁČEK, Václav, ed. *Čtením ke vzdělání: texty z konference Čtením ke vzdělání, ... v Praze dne 28. 11. 2003*. Vyd. 1. Praha: Svoboda Servis, 2004. 84 s. Pro studia; 1. ISBN 80-86320-36-7.
- 3 LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!* 1. vyd. Brno: Edika, 2014. 168 s. ISBN 978-80-266-0112-8.
- 4 PRÁZOVÁ, Irena et al. *České děti jako čtenáři*. První vydání. Brno: Host, 2014. 135 stran. ISBN 978-80-7491-492-8.

# Centrum dětského čtenářství

Historie vzniku Centra dětského čtenářství sahá do roku 2009, kdy oficiálně vzniklo v Knihovně Jiřího Mahena v Brně. Původní myšlenkou bylo vytvořit metodické centrum, které by na Moravě koordinovalo aktivity související s podporou čtenářství u dětí, bylo by zprostředkovatelem vzdělávacích aktivit pro okolní regiony a přinášelo zajímavé podněty pro knihovnickou praxi. V současnosti má již dosah mezinárodní.

→ V roce 2015 bylo spuštěno vydávání elektronického časopisu *Impulsy*. Jeho smyslem je zaměřovat pozornost na trendy v knihovnické praxi v odděleních pro děti a mládež, v literatuře pro děti a mládež apod.

V současné době je možné směle prohlásit, že činnost Centra dětského čtenářství (CDC) dalece překročila hranice Moravy. Vzdělávací i jiné aktivity pořádané pro knihovníky a odbornou veřejnost lákají stále více zájemců i z jiných regionů a oblastí České republiky a v návaznosti např. na mezinárodní projekt *Záložka do knihy spojuje školy lze říci, že CDC má již dosah mezinárodní.*

## NABÍDKA CENTRA

Centrum se snaží cílit jednak na **přímou podporu dětského čtenářství**, jež spočívá v nabídce vzdělávacích programů a pořadů pro školy i veřejnost, ale také na **podporu nepřímou**. Postupným vývojem vzniklo několik oblastí, v nichž se CDC mimo jiné angažuje – jedná se o vzdělávací semináře, *Databanku vzdělávacích knihovnických programů*, elektronický časopis *Impulsy* a další. Všechny aktivity se každoročně inovují podle aktuálních podnětů z knihovnické praxe a snaží se reflektovat současné trendy v oblasti knihovnictví i literatury pro děti a mládež.

**Databanka vzdělávacích knihovnických programů**, jež z výše uvedených aktivit existuje nejdéle (od roku 2013), slouží k výměně nápadů a pro inspiraci při přípravě vzdělávacích programů pro různé cílové skupiny. Zcela jistě není tematická náplň vložených programů vyčerpána a bylo by vhodné ji doplnit o další možné typy a nápady, aby docházelo k jejímu dalšímu rozvoji. Není to sice stanovenou podmínkou, ale výměna zkušeností by měla probíhat oboustranně, neměla by z ní těžit jen jedna strana – jednou pomůže někdo nám, jindy my jemu (*pozn. red.: tématu se budeme věnovat samostatně v zářijovém čísle Čtenáře*).

V roce 2015 bylo spuštěno vydávání **elektronického časopisu *Impulsy***. Jeho smyslem je zaměřovat pozornost na trendy v knihovnické praxi v odděleních pro děti a mládež, v literatuře pro děti a mládež apod. Časopis se vydává s dvouměsíční periodicitou a obsahuje aktuálně osm rubrik, jež postupně vzešly jednak z původní myšlenky, jednak z podnětů čtenářů. Nalezneme zde jak články s inspiracemi z jiných knihoven, tak doporučení seminářů a školení, jež mohou vhodně rozvíjet naše dovednosti a obohatit naši praxi, dále jsou zde také články věnované literatuře pro děti a mládež, a to jak té české (např. žánrově rozdělené), tak i té překladové ze zahraničí. V neposlední řadě zde naleznete také rozhovory se zajímavými a inspirativními osobnostmi z knihovnického prostředí a rady a podněty pro práci, jež se nacházejí na nejrůznějších tematických webových stránkách na internetu.

Každé číslo je zasvěceno nějakému ústřednímu tématu. Z již proběhlých je možné zmínit např. moderní technologie v knihovnách, terapie v knihovnách, speciály pro teenagery či ty nejmenší děti v knihovnách apod. V současnosti se připravují čísla věnovaná vyprávěním příběhů, peda-



gogům v knihovnách a knihovníkům ve školách či prostředí knihoven obecně, což jsou výzvy a podněty pro vás – možná máte námět k sepsání inspirativního článku do některého z nadcházejících čísel, v němž byste zutilkovali svou vlastní práci. V neposlední řadě se CDC věnuje také vzdělávání knihovníků prostřednictvím **odborných seminářů**. Každoročně se pořádají tři a vždy jsou spolufinancovány z grantového programu *Knihovna 21. století*, vyhlášeného Ministerstvem kultury. V letošním roce již proběhl seminář věnovaný kritickému myšlení, v němž se účastníci na dvou praktických workshopech dozvěděli, jak pojmut práci s textem u dětí starších, ale i u nečtenářů. Seminář zaměřený na didaktické pomůcky a hry proběhl 21. a 22. června 2017. Jeho účastníci byli seznámeni s didaktickými pomůckami, které mohou sloužit k aktivizaci dětí při programech, s různými hrami, jejichž prostřednictvím mohou být rozvíjeny nejrůznější dovednosti a schopnosti dětí. Třetí letošní seminář proběhne na podzim 18. a 19. října 2017; bude se jednat o již devátý ročník semináře *Chceme dětem číst*, jehož letošním podtitulem bude *Literatura pro malé a ještě menší*. Jeho smyslem bude seznámení účastníků s literaturou pro děti předškolního a mladšího školního věku a zároveň také představení různých zajímavých publikací, přiblížení možností práce s knihou s nejmenšími dětmi a mnohé další.

Práce knihovníků v knihovnách pro děti a mládež je velmi pestrá a různorodá, proto i aktivity, jimž se věnuje CDC, mají široký rozsah. Inspirace pro práci však není nikdy dostatek, jsme proto vždy rádi, když ze zpětných vazeb získáme další podněty, jimiž můžeme přispět k rozvoji a podpoře dětského čtenářství na různých úrovních.

PAVLÍNA LIŠOVSKÁ | [cdc@kjm.cz](mailto:cdc@kjm.cz)

## Jak se loví perly v knihovně?

**Některé z vás asi tato otázka nezaskočí. Hra *Lovci perel* je již dost známá a po sedmiletém působení mezi čtenáři dětských knihoven ji mnohé knihovnice vyzkoušely. Proč se o ní rozepisujeme v tomto čísle Čtenáře? Po pětiletém pořádání hry v dětském oddělení Krajské knihovny v Pardubicích máme stále více zapojených čtenářů – a ti čtou stále více knih (kolem 120 dětí ročně přečte 4500 knih!). Pro všechny, kteří hru neznají, zopakujeme pravidla hry a možnost, jak se zapojit.**

Hru jsme v širším měřítku nabídli školám a i odtud máme pozitivní zkušenosti – jak od učitelů, tak od dětí, které přicházejí do knihovny pro vybrané tituly. Máme rovněž zpětnou vazbu od rodičů, kteří pění chválu na to, že *děti mají proč číst, díky perlorodkám se rozečetly*. Samotné nás tento fakt překvapil, a tak si myslíme, že dobrá věc se má prosazovat. Hra podporuje čtenářskou gramotnost, kritické myšlení a tvůrčí aktivity dětí. Je jednoduchá a lehce aplikovatelná v knihovně i ve škole. Se všemi čtenáři se chceme podělit o své dobré zkušenosti a pozvat je k účasti na hře, která od příštího roku (2018) získá i nové webové stránky.

## VZNIK

Čtenářská hra *Lovci perel* je projekt, který lze realizovat v knihovnách měst i menších obcí. Motivuje k četbě knížek, učí **pracovat s textem a informacemi, především je však atraktivním trávením volného času a zábavou** pro děti. Tuto soutěž **spravuje a podporuje Klub dětských knihoven SKIP 08; autorkou hry je Alice Hrbková z Knihovny města Hradce Králové**. Nápad pochází z roku 2010, kdy byl nejprve ověřen na jedné hradecké pobožce. Následně nadchl ostatní pracovnice dětských oddělení zmiňované městské knihovny, které projekt společně rozpracovaly a rozvinuly dál. Soutěž se pak s laskavým svolením autorky a vedení knihovny začala realizovat i v dalších knihovnách po celé ČR.

## POPIS HRY

V knihovně jsou připraveny knihy označené na hřbetu samolepkou perly. Čtenář po výběru takto označené knihy obdrží list s otázkami. Cílem je přečíst knihu a odpovědět na otázky související s jejím obsahem, což podporuje čtení s porozuměním a umožňuje dětem objevit nové pěkné knížky. Za každou knihu a správně zodpovězené otázky k ní získává čtenář korálek/perlu a tvoří tak náhrdelník. Navíc listy obsahují nepovinné otázky, které vedou k zamyšlení a vyjádření vlastního názoru. Za odpovědi hráči získávají herní peníze, tzv. moriony. Moriony pak mohou směnit na morionském trhu, který knihovna uspořádá, za nejrůznější odměny – knihy, časopisy, plakáty, plyšová zvířátka, bižuterii apod.

## PĚTILETÁ ZKUŠENOST Z PARDUBIC

Zkušenosti malé a velké knihovny se mohou lišit, prvopočáteční motivace však zůstává a na děti působí všude stejně. V Krajské knihovně v Pardubicích probíhá tato čtenářská hra od školního roku 2012/2013. Projekt se nám zalíbil hned na začátku a měli jsme velkou radost, že se zapojilo 98 dětí, které „učetly“ (uložily) 900 knih (perel). Byly jsme nadšené zájmem dětí i jejich úspěšností v četbě. Přímou nás fascinoval fakt, že děti ke čtení motivuje malá, ale důstojná odměna v podobě perly. Pro dětskou radost jsme v druhém ročníku začaly vyplácet i odměnu v morionech. Tato pro pořadatele nenáročná odměna vede děti k neobyčejným výsledkům a touze číst. Zapomínají na překážky, které jim v tom brání (*nechce se mi, nevím, co bych četl, čtení mě nudí, nemám čas* apod.). Jako mávnutím kouzelného proutku tyto „těžkosti“ mizí a je jen čtení – lov perlorodek (knih), sbírání perel a morionů. Ideální stav pro začínající čtenáře.

Co vlastně hra dětem přináší? Čtenář se cítí jako lovec či jako detektiv, který odkrývá tajemství stránku po stránce. Úspěšně se vypořádává s obsahem a navrch se může vyjádřit svými myšlenkami či kresbou. Sám si vybírá, co bude číst a jak to bude dlouhé. Když chce mezi perlorodky zařadit novou knihu, vytvoří k ní otázky, které jsou po kontrole zpřístupněny i všem ostatním čtenářům. **Pocit úspěchu korunovaného malou odměnou, která narůstá úměrně snažení, funguje u každého čtenáře bez ohledu na jeho věk.**

Hru pořádáme již pátým rokem a zájem neutuchá. Zvyšuje se počet soutěžících dětí i počet načtených knih. Lovců si velmi vážíme a snažíme se pro ně připravit v rámci vyhodnocení zajímavý program i odměny. Máme pololetní a celoroční hodnocení (odměňujeme nejpilnější čtenáře ve čtyřech věkových kategoriích). Vyhodnocení probíhá celé dopoledne s atraktivním programem; zveme spisovatele a zajímavé hosty, a tím odměníme všechny děti, které četly. Děti provedeme knihovnou – i místy, která jsou veřejnosti nepřístupná. Bonusem za přečtení pěti knih je půlroční předplatné do knihovny zdarma, za přečtení deseti knih celoroční. Vítězové jednotlivých kategorií získají pohár se svým jménem a rytinou knihy s perlou.

## ZKUŠENOSTI UČITELŮ

Úspěch hry v knihovně nás přivedl na myšlenku předat ji školám. Po dohodě s její autorkou Alicí Hrbkovou jsme hru aplikovaly ve vybraných třídách základních škol. Obavy, že by děti přestaly chodit do knihovny, když hru hrají ve škole, je zbytečná. Je to spíše naopak!

Po tříletých zkušenostech můžeme uvést výsledky, které asi nejlépe vyjádřila paní učitelka **Jaroslava Kmínková** ze Základní školy Polabany 1 v Pardubicích (aplikace hry mezi žáky 3.–5. tříd):

- **Děti čtou mnohonásobně více**, než je běžné. Některé děti začínají mít knihu za přítele, což v posledních letech již moc nebývalo.
- **Čtení berou jako něco samozřejmého**. Někteří kluci bez počítače žít nemohou, ale vědí, že i kniha je druhem zábavy.
- **Vidím jasný odraz ve slohové výchově**. Tak pěkné slohy mně čtvrtáci nikdy nepsali!
- **Hodně využíváme různých akcí v krajské knihovně**, díky kterým se děti vždy naučí něco nového. V knihovně děti vidí ta kvanta knih, které mají k dispozici. Poznávají knížky velice zajímavé, mnohdy i drahé, které by jim rodiče nekoupili. Do knihovny se rády vracejí. **Pro některé děti se knihovna stala místem, které pravidelně navštěvují** (deset dětí chodí do knihovny pravidelně jednou za 14 dní).
- **Hra zaujala i dítě z velice problematického rodinného prostředí**. I když si v knihovně vysoutěžil roční předplatné zdarma, rodiče mu průkazku nepořídili. Půjčují mu tedy knížky ze třídy a on je šťastný, že může číst a plnit úkoly. A knížek si váží.

## ZKUŠENOSTI RODIČŮ Z KNIHOVNY

Za všechny rodiče, jejichž děti se pustily do čtení díky této hře, uvádíme úryvky z dopisu paní **Jany Nejezchlebové**, maminky tří dětí, která jejich zkušenosti popsala takto:

*Vážené paní knihovnice,  
dovolte mi, abych Vám moc poděkovala za všechnu Vaši snahu spojenou s realizací dalšího ročníku soutěže Lovci perel a podělila se s Vámi o zkušenosti našich dětí.*

*O existenci soutěže se děti dozvěděly na konci školního roku 2013/14 od kamarádů, kteří se už aktivně účastnili. My jsme tehdy ještě do Krajské knihovny v Pardubicích nechodili... Existence soutěže rozhodla a děti si na konci školního roku vyřídily průkazky do knihovny.*

*Dcera tehdy ukončila první třídu, takže uměla číst jednodušší krátké texty jako běžný prvňáček, na knížku si netroufala. Během následujících prázdnin... stalo se jejím každodenním zvykem, že dobu poledního horka trávila s „perlorodkou“ v ruce. Díky pravidelnému čtení během prázdnin začala číst naprosto plynule. ...počet přečtených knih jí rychle narůstal, a to ji motivovalo ke sběru dalších perel. Nečekaným a o to radostnějším překvapením pro ni bylo vítězství v příslušné kategorii na konci roku. Potěšením pro ni bylo rovněž za utržené moriony nakupovat na trhu všelijaké holčičí cerepetičky.*

*Mladší syn, který s nápadem soutěžit ze školy přišel, během prvního roku soutěžení poctivě četl knížky podle seznamu perlorodek a odpovídal na otázky. I když předtím nebyl zvyklý moc číst, četba ho nadchla a postupně si přestal vybírat knížky podle toho, jak jsou tlusté...*

*Starší syn... I když hodně čte, obvykle ho ve škole nebaví psát obsahy knih, jak to požadují učební osnovy. Naproti tomu se v něm při lovení perel probudil soutěžní duch a dobrovolně odpovídal na otázky u „perlorodek“.*

## PODPORA SOUTĚŽE

V současnosti jsou všechny materiály k soutěži na stránkách Knihovny města Hradce Králové na odkazu <http://projekty.kmhk.cz>. Do projektu je nutné se registrovat – jako knihovna, nebo jako škola. Jsou zde k dispozici jak otázky a odpovědi ke knihám, tak návrhy pravidel, diplomů či herní peníze (moriony) a samolepky na hřbety knih. Přesná podoba soutěže je pak na té které instituci a není nijak centrálně řízená.

Školy si režim soutěže zpravidla přizpůsobují svým potřebám. Drží se školního roku, pedagog má pro každé dítě vlastní složku s archem, kam se zapisují přečtené knížky, odměny se mohou lišit. Někteří učitelé si také vedou evidenci, kolik dítě přečetlo stránek, aby měli větší jistotu určité





Oceněná účastnice hry ze Strážnice

spravedlnosti. Máme několik případů, kdy dítě soustředí jak ve škole, tak v knihovně, a to i se stejnými knížkami, ale nijak to nesledujeme ani nepenalizujeme; chceme především, aby dítě četlo! Administrativní zátěž soutěže závisí na počtu čtenářů, ale není velká: tiskneme odpovědní listy s otázkami, kontrolujeme je a evidujeme přečtené knížky. Díky elektronické evidenci snadno získáváme pořadí a statistiky. I když v určitém smyslu hra podporuje soutěživost mezi dětmi, odměňujeme všechny, kteří přečtou alespoň jednu knížku.

### ■ PŘÍPRAVA NOVÉHO WEBU

Díky pozitivním zkušenostem jsme se rozhodly připravit samostatný web hry, který usnadní přístup všem jejím uživatelům (čtenářům, knihovnám i školám). Společně s Alicí Hrbkovou a vedením Knihovny města Hradce Králové jsme začaly hledat programátora, který by vytvořil nové webové stránky. Ty by měly být hotové k 1. lednu 2018. Pokud vše dopadne podle plánu, poskytneme web ucelené informace rodičům i dalším zájemcům a usnadní správu čtených knih. Pracovní listy s otázkami si čtenáři budou moci stahovat i doma, odpovědi budou dostupné jen po přihlášení instituce. Výběr knihy bude usnadněn nabídkou titulů vhodných pro určitý věk, bude možné rozlišit novinky a starší literaturu. Program umožní zadávat a automaticky vyhodnocovat evidenci čtenářů přímo na webu. Každá instituce bude mít prostor, aby si založila vlastní stránku s aktuálními zprávami, fotkami i výsledky soutěže.

**JITKA KYCLOVÁ** | [j.kyclova@knihovna-pardubice.cz](mailto:j.kyclova@knihovna-pardubice.cz)  
**KRISTÝNA OBRDLÍKOVÁ** | [k.obr@knihovna-pardubice.cz](mailto:k.obr@knihovna-pardubice.cz)

## A perly se loví dál...

(SLOVO AUTORKY HRY)

Analogie mezi mušlí skrývající klenot a dětskou knihou opravdu zabrala, nadchla spoustu lidí a čtení se díky ní stalo zábavnější a přitažlivější i pro slabší čtenáře, ba i úplné „nečtivce“.

Hra *Lovci perel* stojí na dvou základních principech, které opravdu fungují. Okamžitá odměna za každou přečtenou knihu oslovuje děti a pružnost pravidel zase znamená výhodu pro knihovníky, kteří si hru nastaví na své vlastní podmínky.

Hra, podporující aktivní dětské čtenářství, prošla v minulých letech stovkami českých knihoven. Někde ji hráli jednu sezónu, jinde déle, někde se k ní vrátili po pauze, řada dětských knihoven ji využívá nepřetržitě po celou dobu jako praktickou motivaci ke čtení. Za těch neuvěřitelných sedm let od vzniku se původní skromná kolekce padesáti knižních titulů opatřených otázkami a úkoly rozrostla v soubor 2000 knížek, se kterými mohou děti, knihovníci a učitelé pracovat. Toto úctyhodné číslo je navíc zčásti výsledkem aktivity samotných dětí, které spontánně přešly od četby a vyplňování úkolů k tvorbě nových „perlorodek“. Tak se do hry dostaly přirozeným výběrem příběhy, které se skutečně dnešním dětem líbí.

Díky zájmu kolegyně z Pardubic nakročila hra více směrem ke školám a navíc bude mít brzy i nový webový kabát, což je důkaz, že žije svým vlastním životem a líbí se jí na světě. Jsem za to vděčná a přeju svému dítěti ještě řádku dalších sezón...

**ALICE HRBKOVÁ** | [hrbkova@knihovnahk.cz](mailto:hrbkova@knihovnahk.cz)

## Seznamy doporučované četby pro děti

Vážené kolegyně, vážení kolegové!

Ráda bych vám představila seznamy dětské literatury, které sestavily členky Klubu dětských knihoven (KDK) – Regionálního klubka Východní Čechy, a pozvala vás k jejich sdílení a využívání. V současné době u nás vychází ročně kolem 2000 titulů knih věnovaných dětem a mládeži a skutečně není lehké si z této nabídky vybrat. Můžete namítnout, že díky literárním anketám a soutěžím, ve kterých zasedají odborné poroty, víme, které knihy se „povedly“. Přiznejme si však, že se jedná jen o pár desítek knih.

Dětský čtenář čte pro své potěšení, potřebuje širší nabídku knih, které jsou zábavné, dobře a jednoduše napsané. Pouští se do nich s vírou a mnohdy i s naším ujištěním, že si čtení užije, že se dozví více než z filmového příběhu. Slibujeme, že díky čtení zmizí ze života čtenáře nuda, protože kniha je vždycky po ruce. Vytvořit „zásobičku“ takových knih se od roku 2014 snaží členky KDK – Regionálního klubka Východní Čechy. Na setkání Klubka v Litomyšli oslovila přítomné knihovnice s tímto nápadem Božena Blažková, emeritní pracovnice Krajské vědecké knihovny v Hradci Králové a také šéfredaktorka časopisu *U nás*. Odbornice, svým srdcem stále „děckařka“, propagátorka kritického myšlení a čtení s porozuměním, která na poli knihovnictví vždy neomylně rozpoznala, co je důležité. Přítomné knihovnice se rozhodly její návrh realizovat. Společně začaly vypracovávat seznamy zábavné dětské literatury pro jednotlivé věkové skupiny. Byly zvoleny koordinátorky za jednotlivé ročníky, a ty zmapovaly vhodné knihy ve svém fondu. Doplnily ho o tipy knih, které jim posílaly všechny členky Klubka (přibližně 30 knihovnic). Tímto způsobem byla vytvořena základní nabídka pro jednotlivé věkové skupiny. Cílem bylo vytvořit seznam čtivých knih z posledních let.

V dalším roce (2015) již byla situace jednodušší a knihovnice přidaly pouze deset novinek do každého ročníku. Celý soubor obsahoval jmenný seznam autorů a knih pro jednotlivé ročníky (školní třídy 1.–9. ročník) se stručnou anotací, knížky pro 6.–9. ročník byly doplněny medailonkem autora. Tato praxe probíhala do roku 2016. Seznamy však začaly nebezpečně nabývat na objemu. S ohledem na jejich přehlednost jsme v letošním roce přistoupily k dalšímu kroku. Stanovily jsme pro každý ročník pouze 25 knih – ponechaly jsme 10 titulů z původního seznamu a přidaly 15 nových vydaných v roce 2016, případně 2015. Ve jmenném seznamu jsou tyto knihy zvýrazněny, aby byly lehce rozpoznatelné. Ke každé knize jsou připojeny stejné informace jako u předešlých seznamů. Upustily jsme od sestavování medailonků autorů, neboť v dnešní době o sobě spisovatelé dávají vědět a je zajímavé číst si informace přímo z jejich webových stránek. Řazení knížek do jednotlivých ročníků je pouze orientační, vždy záleží na čtenářské vyspělosti dítěte a jeho zájmu!

Jak seznamy využít? Nabídněte je rodičům, prarodičům a učitelům, kteří navštěvují vaši knihovnu, vystavte je na svých webových stránkách. Průzkumy čtenářství potvrzují nezastupitelný vliv rodiny na rozvoj čtenářství. Vyzvěte k předčítání v knihovnách muže. Vzhledem k četnosti předčítajících žen (maminka, babička, paní učitelka, knihovnice) je žádoucí, aby tuto roli přijali ve větší míře i muži. Hlavně pro chlapce, kteří statisticky čtou méně a četbu považují za méně atraktivní, je příklad čtoucího tatínka či dědečka důležitý. V seznamech najdete tipy knih pro chlapce.

Oslovte sportovní kluby. Novodobým fenoménem, který může zlepšit prestiž dětí, které čtou, je spolupráce knihoven se sportovními kluby. Podpora čtení a společných kulturních programů zlepšuje komunikaci hráčských týmů a dostávají se úspěchy ve sportovních výsledcích. Ze statis-



J. Kyclová

tických výzkumů vyplývá, že se každým rokem zvětšuje skupina dětí, které považují čtení za „trapné“.<sup>1</sup> Čtení vyžaduje trénink. Stejně jako se bez tréninku neobejde žádný dobrý hráč. Trenéři i významní sportovci mohou výrazně podpořit sebevědomí dětí, které čtení baví, a pomoci rozšířit okruh čtenářů.

Velmi žádané jsou besedy pro školní třídy, ve kterých můžete představit knihy ze seznamů pro jednotlivé ročníky. Žáci si mohou knihy prolistovat, blíže se seznámí s textem. Mnohdy si odpoledne přijdou knihu půjčit nebo si ji odnášejí rovnou z besedy.

Seznamy dětské literatury naleznete na webu Knihovny města Hradce Králové v sekci Pro knihovníky, v oddíle Projekty (<http://projekty.kmhk.cz/>).

Seznamy budou mít svůj význam, pokud se dostanou k těm, kteří s nimi budou pracovat – doporučujeme tedy, abyste je vystavili na webových stránkách knihoven. **Příspějte i vy svým nápadem nebo oblíbenou knihou svých čtenářů. Sbíráme tipy na knihy vydané v roce 2016 nebo 2017.** Nové seznamy vyjdou v březnu 2018, mohou obsahovat i váš tip.

**Neváhejte a napište nám** na email: [knihovna21@gmail.com](mailto:knihovna21@gmail.com).

Jménem koordinátorek projektu zapsala  
**JITKA KYCLOVÁ** | [Jitka.Kyclova@knihovna-pardubice.cz](mailto:Jitka.Kyclova@knihovna-pardubice.cz)



#### UŽITEČNÉ KNIHY ZABÝVAJÍCÍ SE DĚTSKOU LITERATUROU:

- Pavel Mandys a kolektiv. *2x101 knih: nejlepší a nejlivnější knihy pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 2013. 430 s. ISBN: 978-80-00-03336-5.
- Irena Prázová a kolektiv. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. 135 s. ISBN: 978-7491-492-8.

#### UŽITEČNÉ PORTÁLY ZABÝVAJÍCÍ SE DĚTSKOU LITERATUROU:

- Celé Česko čte dětem** <http://www.celeceskoctedetem.cz/>
- Čtení pomáhá** <http://www.ctenipomaha.cz/>
- Rosteme s knihou** <http://www.rostemesknihou.cz/>
- Bibliohelp** [www.bibliohelp.cz](http://www.bibliohelp.cz)
- Čítárny** <http://www.citarny.cz/>
- Česká sekce IBBY** [www.ibby.cz](http://www.ibby.cz)
- Katalog „Nejlepší knihy dětem“** [www.sckn.cz](http://www.sckn.cz)
- Katalog Klubu mladých čtenářů 2015** <http://www.kmc.cz/>
- Anketa SUK – čtete všichni** <http://www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni>
- Databáze autorů** <http://www.databazeknih.cz/autori>
- Klasická literatura i autoři** [https://cs.wikipedia.org/wiki/Ernest\\_Hemingway](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ernest_Hemingway)  
(stav k 13. 3. 2017)

<sup>1</sup> Irena Prázová a kolektiv: *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014, s. 98. ISBN: 978-7491-492-8.

## Nová knihovna pro děti v Uherském Brodu

**V pondělí 3. dubna 2017 v 16.00 hodin mohla veřejnost poprvé nahlédnout do nového dětského oddělení Knihovny Františka Kožíka v Uherském Brodu. Současně se otevíraly zrekonstruované prostory galerie před knihovnou, které navrhl akademický sochař a designér Vojtěch Anderle, a byl také odhalen vývěsní štít u vrat Panského domu, nynějšího sídla knihovny, jehož autorem je uherskobrodský výtvarník Jaroslav Bureš.**



Foto: Elen Sladká

*Slavnostního otevření se zúčastnili manželé Kounicovi, původní vlastníci domu, kteří kdysi věnovali Panský dům městu na kulturní účely.*

Vloni na podzim vznikl nápad zrekonstruovat a poté přestěhovat dětské oddělení do prvního poschodí, hned vedle oddělení pro dospělé čtenáře. Nádherné prostory po baletním sále základní umělecké školy a posléze i Odboru stavebního úřadu Městského úřadu přímo volaly po smysluplném využití. Ostatně sál knihovně nějakou dobu sloužil jako prostor pro besedy. První poschodí bez výtahu je však zatím pro návštěvníky nevyhovující. Existuje však příslib, že v roce 2018 dojde i k vybudování výtahu, takže jak maminky s kočárky, tak senioři se tam pohodlně dopraví.

Nové dětské oddělení knihovny se po rekonstrukci změnilo k nepoznání. Slavnostní otevření si proto kromě starosty Patrika Kunčara, místostarostů Petra Vrány a Jana Hrdého nenechali ujít ani Zdeňka Friedlová, ředitelka Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, a Radovan Jančář, ředitel uherskohradištské Knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana, a další významní hosté.

Autory a realizátory designového návrhu dětského oddělení jsou architekti Michal Roman a Aleš Pastorek. „*Ideou nového oddělení pro děti bylo prostor rozdělit. Část oddělení přizpůsobit pro teenagery tak, aby je to přitáhlo do knihovny a k četbě. Vzniklo zajímavé klubové prostředí – zdi jsou imitace rzi, šikmé police...*“, představili architekti své dílo. Druhou část vyčlenili pro menší čtenáře. Je hodné o klasickém materiálu, o dřevě. Záměrem bylo maximálně využít zbývajících prostorů, který je k dispozici. Vyrostlo zde pódium, pod kterým se rozprostírá vhodné prostředí pro besedy, knihovnické lekce, hry, kreslení či běžné lenošení. Ze stejného důvodu jsou police umístěny i ve výšce, kam dítě samozřejmě nedosáhne. Knihovnice budou mít po ruce schůdky a návštěvníkům knihu na požádání podají.

Předpokladem pro profesi knihovnice v uherskobrodské knihovně je tedy i dobrá fyzická kondice!

Na zrekonstruované prostory se přišel podívat i bývalý majitel, zhmotněný duch Václava hraběte z Kounic, i se svou manželkou Josefínou. Někdejší majitel totiž Panský dům v závěti odkázal městu s tím, že bude sloužit kulturním účelům. Bývalé prostory dětského oddělení budou teď sloužit hlavně k besedám, autorským čtením, přednáškám a dalším kulturním akcím.

Skvělá věc se podařila a kolektiv knihovnic Knihovny Františka Kožíka v Uherském Brodu se teď těší na davy čtenářů a návštěvníků. I jejich jménem tuhle událost zaznamenala

**VĚRA LOVECKÁ** | [vera.lovecka@ub.cz](mailto:vera.lovecka@ub.cz)



# Kamarádky knihovny 2016

**Šestý ročník soutěže Kamarádka knihovna má své vítěze. Jsou jimi vlastně všechny přihlášené knihovny, neboť by se mezi nimi těžko hledala ta, která by nemohla být pro ostatní vzorem. Všechny jsou pro děti ve své obci těmi pravými kamarádkami. Ale jak to bývá, jen někteří mohou vystoupit na (pomyslné) stupně vítězů. V tomto ročníku jsou to jednak vítězové jednotlivých kategorií, jednak samozřejmě vítěz absolutní.**

Pro připomenutí: jde o soutěž o nejlepší knihovnu pro děti, kterou pořádá ve dvouletém intervalu SKIP, přesněji jeho sekce Klub dětských knihoven, v tomto ročníku poprvé s novými partnery, firmami CEIBA a MINDOK. Záštitu nad soutěží má Ministerstvo kultury, odbornou garanci Národní knihovna ČR. Cílem soutěže je motivovat knihovny k lepším službám, co největší vstřícnosti k dětským uživatelům a samozřejmě také ocenit knihovny, které na této cestě urazily největší kus cesty. Od prvního vyhlášení vítězů uplynulo letos právě deset let. Jako každá soutěž, kde se přesně neváží či neměří, ani *Kamarádka knihovna* není asi úplně spravedlivá. Srovnávají se knihovny naprosto odlišných velikostí a podmínek. Přesto musí porota nakonec dojít k výsledku. Tady je ten letošní, jak byl vyhlášen 1. června na slavnostním ceremoniálu v Knihovně Jiřího Mahena v Brně.

V první kategorii knihoven v obcích do 5000 obyvatel zvítězila **Městská knihovna Valašské Klobouky** (Zlínský kraj), kterou následuje na druhém místě **Městská knihovna v Kamenici nad Lipou** (Kraj Vysočina), na třetím místě **Městská knihovna Pohořelice** (Jihomoravský kraj) a **Městská knihovna Rtyně v Podkrkonoší** (Královéhradecký kraj).

Ve druhé kategorii knihoven v obcích s 5001–14 000 obyvateli se vítězem stala **Městská knihovna Dobříš** (Středočeský kraj). „Stříbrnou medaili“ si v této kategorii odvezla **Městská knihovna Žamberk** (kraj Pardubický), s „bronzem“ se domů vrátila **Městská knihovna Rokycany** (Plzeňský kraj).

Třetí kategorii (obce se 14 001–25 000 obyvateli) dominovala **Městská knihovna Louny** (Ústecký kraj), druhou příčku obsadila **Městská knihovna Slavoj ve Dvoře Králové nad Labem** (Královéhradecký kraj) a o třetí se dělila **Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm** (Zlínský kraj) a **Městská knihovna Pelhřimov** (Kraj Vysočina).

V kategorii největších měst (nad 25 000 obyvatel) stanula na nejvyšším stupni **Knihovna města Hradce Králové**, následována **Knihovnou města Plzně** a **Krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně**.

Nejúspěšnějšími kraji v soutěži jsou (opakovaně!) kraj Zlínský a Královéhradecký. Do druhého z nich putuje také titul jednoho ze dvou absolutních vítězů. Ano, v letošním roce přetěžká práce poroty vyústila v rozhodnutí, které podpořila i partnerská firma CEIBA, že zcela rovnoprávně **absolutní vítězové budou dva a dvě knihovny tedy získají onen hrdý titul Kamarádka knihovna**. Jsou to **Knihovna města Hradce Králové** a **Městská knihovna Louny**.

Obě knihovny ohromily porotu především rozsahem a mimořádnou kreativitou svých aktivit. Např. Městská knihovna Louny pořádá dvouměsíční (!) příměstský tábor; 50 dětí se tedy může každý pracovní den účastnit připravených aktivit, čímž knihovna pomáhá řešit desítkám rodin známý prázdninový problém „kam s dětmi“. Královéhradecká knihovna, již navštěvuje třetina všech dětí tohoto téměř stotisícového města (!), která nejvelkoryseji ze všech soutěžících knihoven doplňuje fond dětské literatury a má z nich také nejlepší webové stránky pro děti, nabízí dětem arteterapeutické aktivity včetně např. pohádkoterapie, dokázala aktivizovat početnou skupinu -náctiletých ve městě nápaditými akcemi i zřízením speciálního prostoru pro ně, rozšiřuje své služby a aktivity pro netradiční skupiny dětských uživatelů (např. sluchově hendikepo-

vaní) atd. Obě knihovny jsou pro děti a mladé ve svých městech v pravém smyslu toho slova komunitními centry.

Pokud se zúčastníte dalšího ročníku soutěže *Kamarádka knihovna 2018*, můžete i vy stát v příštím ročníku na stupních vítězů.

**ZLATA HOUŠKOVÁ** | [zlata.houskova@gmail.com](mailto:zlata.houskova@gmail.com)

## Víte, že...

- ... za nejkrásnější knihovnu tohoto ročníku soutěže Kamarádka knihovna vybrala porota Městskou knihovnu Pohořelice?
- ... nejvíce výpůjček na jednoho dětského čtenáře měly v roce 2016 Knihovna J. Drdy v Příbrami a Knihovna M. J. Sychry ve Žďáru nad Sázavou (69 výpůjček na osobu)?
- ... nejdelší provozní (výpůjční) dobu dětem ve městě nabízela v minulém roce Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně (51 hodin týdně)?
- ... procentově nejvíce dětí chodilo v roce 2016 do Městské knihovny v Kamenici nad Lipou (více než 61 % ze všech dětí v obci)?
- ... nejvíce nových knih dostaly loni děti v knihovně v Hradci Králové (přes 4500)?
- ... nejvíce počítačů měly v roce 2016 k dispozici děti v Knihovně města Plzně (45)?
- ... nejvíce vysvědčení v tomto ročníku soutěže Kamarádka knihovna odevzdaly své knihovně děti v Lounech (815)?
- ... nejvíce akcí pro děti uspořádaly v roce 2016 knihovny v Plzni (1690) a Hradci Králové (1138) /kategorie největších měst nad 25 000 obyvatel/, v Lounech (763) /kategorie obcí se 14 001–25 000 obyvateli/, v Dobříši (467) /kategorie obcí s 5001–14 000 obyvateli/ a v Kamenici nad Lipou (130) /kategorie obcí do 5000 obyvatel/?

ZH

### Neušlo nám

### Sedmý ročník Týdne čtení dětem

Na konci května (29. 5. 2017) oficiálně odstartovalo více než 300 dětí ve Žďáru nad Sázavou tradiční týden celostátních oslav literatury a společného čtení. Pestrý program v sále Active tak otevřel celorepublikový festival desítek kulturních akcí, na kterých děti ve dnech od 1. do 7. 6. ve městech a obcích po celé republice předčítaly, vyprávěly, besedovaly, zpívaly, tvořily, hrály i soutěžily nebo prostě jen byly při tom, často s přispěním známých osobností ze světa kultury, umění a sportu.

„Přirozený rituál předčítání dětem mizí z rodin. Zastoupily ho obrazy v televizi a na počítači. Hlavní příčinou je zdánlivý nedostatek času rodičů. Nejde však o nedostatek času, jde o nedostatek chůze. Mnoho z nich má za to, že pohádka čtená a pohádka animovaná je totéž. Opak je pravdou. Dítě, kterému se čte, má stimulována jiná mozková centra, než když dostává hotový vjem na obrazovce,“ uvedla **Eva Katrušáková**, zakladatelka a ředitelka projektu *Celé Česko čte dětem*® (<http://www.celeceskoctedetem.cz/>).

V loňském roce se k 6. ročníku Týdne čtení dětem v ČR oficiálně přihlásilo více než 150 škol, školek, knihoven, mateřských center, literárních kaváren a dalších organizací včetně měst a obcí. Uspořádaly přes 200 jednotlivých akcí, kterých se zúčastnilo přibližně 7000 dětí. Desítky dalších setkání, čtení, besed, výstav a soutěží si nenechaly ujít desetitisíce dětí spolu s rodiči a veřejností. Letos se očekává, že by výsledná bilance neměla v ničem zaostávat.

*zaznamenal: –JaC–*

# Bilance vydávání knih v ČR v roce 2016

Text sumarizuje základní oficiální fakta o knižní produkci České republiky v roce 2016, kterými se země prezentuje v UNESCO. Ve druhé z celkem tří částí jsou soustředěny údaje o struktuře knižní produkce a vydávání překladů.

→ V počtu vydaných titulů krásné literatury na úhrnné loňské knižní produkci České republiky bylo dosaženo rekordu. Svými 5559 tituly představovala více než 31 % celkového objemu, což je absolutně i procentově více než v předchozích letech.

## Struktura knižní produkce

V roce 2016 představovaly novinky, tj. nově vydané tituly knih (první vydání), bez ohledu na to, zda se jedná o původní české dílo, nebo překlad, téměř 87 % celkové produkce vydavatelských subjektů ČR; v absolutních číslech to představuje 15 430 titulů z celkového počtu 17 815. Procentově to je shodná bilance ve srovnání s rokem 2015, v absolutních číslech pokles o 476 titulů. Zůžeme-li svou analýzu titulové produkce pouze na díla české provenience, pak se na celkové loňské knižní produkci podílí domácí tvorba necelými dvěma třetinami (64 %), v absolutních číslech to představuje 11 424 titulů (předloni 12 042).

V knižní produkci českých vydavatelských subjektů za rok 2016 opět převažují knihy v češtině, a to z více než 86 % (absolutně to představuje 15 397 titulů). Další 917 titulů vyšlo v češtině s podílem jiného jazyka. Vedle toho čeští vydavatelé loni připravili k vydání i dalších 194 vícejazyčných publikací. Tyto dílčí kvantitativní ukazatele v podstatě kopírují bilanci za rok 2015 a jsou zhruba totožné s těmi z předchozích let.

V cizojazyčné knižní produkci českých nakladatelských domů znovu výrazně dominovala angličtina (693 titulů; 768 v roce 2015, 839 titulů v roce 2014). Podíl neperiodických publikací vy-

daných v roce 2016 v tomto jazyce tedy představoval téměř 4 % celkové knižní produkce České republiky. Loni u nás vyšly knihy celkem v 25 jazycích (v roce 2015 ve 28, v roce 2014 ve 20 jazycích) – úhrnem 1307 titulů (1428 titulů v roce 2015, 1557 v roce 2014). Na vysoké úrovni se udržel i počet titulů vydaných ve slovenštině po rekordním nárůstu, ke kterému došlo v roce 2013. Narůstající obchodní i kulturní vazby s Čínou jsou zřejmě příčinou vydání také sedmi titulů v čínštině a migrace obyvatel ze Středního východu osmi titulů v novodobé arabštině. Přehled počtu titulů knih vydaných českými vydavatelskými subjekty v některých cizích jazycích za období 2012–2016 je uveden v Tabulce č. 5.

**Tabulka č. 5**  
Počet knih vydaných českými vydavatelskými subjekty v některých cizích jazycích v letech 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
angličtina	753	744	839	768	693
němčina	72	87	102	85	74
francouzština	8	22	22	22	13
španělština	14	18	26	19	13
slovenština	252	370	370	316	316
ruština	31	98	120	113	77
polština	16	24	28	36	20

Zdroj: Národní knihovna ČR

V počtu vydaných titulů krásné literatury na úhrnné loňské knižní produkci České republiky bylo dosaženo rekordu. Svými 5559 tituly představovala více než 31 % celkového objemu, což je absolutně i procentově více než v předchozích letech. Došlo rovněž k překonání rekordu v pro-

dukci vydaných titulů dětské literatury z roku 2013; 2157 titulů představuje o něco více než 12% podíl na úhrnné roční produkci ČR.

Po rekordních letech 2014–2015 s největším počtem vydaných titulů učebnic a vysokoškolských skript za dobu existence ČR došlo v roce 2015 k jejich poklesu zhruba o čtvrtinu, resp. o třetinu (viz Tabulka č. 6). V roce 2016 vyšlo celkem 1172 titulů školních učebnic a vysokoškolských skript a učebnic, což představuje 6,5% podíl na celkové roční knižní produkci. Předloni měl tento ukazatel hodnotu 8,5 %; 9,2 % v roce 2014).

**Tabulka č. 6**  
Porovnání počtu vydaných titulů knih u některých typů literatury za roky 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Beletrie	4 684	5 190	5 129	5 297	5 559
Dětské knihy	1 698	2 031	1 962	1 955	2 157
Učebnice a vysokoškolská skripta	1 522	1 538	1 698	1 551	1 172

Zdroj: Národní knihovna ČR

## Vydávání překladů

Podíl překladů na české knižní produkci roku 2016 je srovnatelný s předchozími roky – kvantitativně i svým více než třetinovým podílem na celkovém objemu knižní produkce (36 % – viz Tabulka č. 1 v první části příspěvku, Čtenář č. 6, s. 203). Oproti předchozímu roku 2015 se jen nepodstatně zvýšil počet vydaných překladů o 151 titulů na celkových 6391. Počet jazyků, ze kterých se překládalo, zůstal v podstatě stejný. Opět se jen potvrdilo lichotivé postavení České republiky mezi světovými překladatelskými velmocemi dané objektivními okolnostmi, že čeština nepatří mezi světové jazyky, a tak si vydáváním překladů otevíráme dveře do dalších jazykových kultur. Úroveň znalosti cizích jazyků u nás zřejmě také nestoupala natolik, aby občané ČR ve zvýšené míře četli i beletrii v jazyce originálů.

Také je potřebné zdůraznit, že úroveň uměleckých překladů je v České republice na relativně vysoké úrovni a má již svou tradici. Kvalita překladatelské činnosti se podporuje i řadou soutěží a cen (Cena Josefa Jungmanna, Soutěž Jiřího Levého) a oceňuje se udělováním Státní ceny za překladatelské dílo. Na nepovedené překlady, tj. neschopnost přetlumočit cizojazyčný text věcně a významově správně, opuštění umě-

leckého sdělení předlohy apod., ale i na přehřesky proti etickým pravidlům při vydávání překladového díla (dodržování autorských práv, „aktualizace“ již dříve pořízeného překladu aj.) každoročně upozorňuje Obec překladatelů anti-cenou Skřípec. Vyhlášení „vítězů“ na veletrhu Svět knihy v Praze se vždy těší velkému zájmu kulturní veřejnosti.

Čeští nakladatelé nabídli loni tuzemským čtenářům překlady ze zhruba 50 jazyků (ze 47 specifikovaných a z dalších nespecifikovaných starých jazyků), a to v podstatě kopíruje jejich kvantifikaci z předešlého roku 2015, kdy vyšly překlady z 51 jazyků. Opět mezi nimi nalezneme i některé v ČR vzácně frekventované či již mrtvé jazyky, jakými jsou např. středověká latina, stará hebrejšтина, islandština, katalánština, hindština, mongolština či indonéština. V této souvislosti je třeba zdůraznit, protože to v některých zemích není zdaleka běžné, že se u nás zpravidla překládá přímo ze zdrojového jazyka. Bohužel, ani u nás už tato praxe není výlučná.

Trojice nejpřekládanějších jazyků zůstala od předloňského roku, kdy se za angličtinu a němčinu vklínila před francouzštinu slovenština, stabilní. Došlo tak ke změně od roku 1990 stabilního trojlístku nejpřekládanějších jazyků v ČR v pořadí angličtina, němčina a francouzština. U našeho východního souseda je percepce česky psaných knih v originále stále ještě víceméně samozřejmostí, na rozdíl od četby slovenských autorů v Česku. Výrazně to prý ovlivňuje obliba českých pohádkových příběhů a postavček mezi slovenskými dětmi. V roce 2016 tvořily překlady ze slovenštiny více než 5 % všech vydaných překladů. K nejvýraznějšímu poklesu v loňské knižní produkci ČR došlo naopak u překladů z polštiny – o více než polovinu.

Své výlučné postavení si loni posílil segment překladů z angličtiny; opět na ně připadla více než polovina všech vydaných překladů (téměř 56 % oproti 52 % z předloňského roku), své postavení si dále udržela němčina (téměř 15% podíl); na překlady z francouzštiny připadlo necelých pět procent všech vydaných překladů (4,8 %). Došlo k posílení objemu vydávaných překladů z románských jazyků, a to v případě italštiny i španělštiny (nejedná se samozřejmě vždy jen o překlady ze španělské literatury) o více než pětinu.



Stabilní oblíbenost se v posledních letech, a to především vlivem skandinávské detektivní školy, u nás těší literatura ze skandinávských zemí. Potvrzují to i kvantitativní ukazatele počtu překladů vydaných z literatur zemí Skandinávie. V čele se znovu ocitly překlady ze švédštiny, i když tentokrát s určitým poklesem: loni 68 (95 v roce 2015, 80 v roce 2014). Bilance dalších skandinávských jazyků je následující: norština (2016: 29; 2015: 34; 2014: 24), dánština (2016: 21; 2015: 18; 2014: 13), finština (2016: 19; 2015: 18; 2014: 15) a islandština (2016: 8; 2015: 8; 2014: 4). Počet vydaných překladů z japonštiny u nás loni řadil tento jazyk mezi prvních deset, ze kterých se v ČR nejvíce překládá: 31 v roce 2016 (27 v roce 2015, 29 v roce 2014).

Po výrazném nárůstu počtu vydaných překladů knih ze slovanské jazykové oblasti v posledních letech došlo loni zřejmě k nasycení knižního trhu a k poklesu počtu vydaných titulů (v případě polštiny dokonce o více než polovinu, u slovenštiny zhruba o desetinu, ruštiny o necelých 8 %). Přesto se pořadí trojlístku nejprekládanějších slovanských jazyků – slovenština, ruština a polština – ani v roce 2016 nezměnilo.

Z dalších slovanských jazyků se v ČR v posledních letech překládalo nesrovnatelně méně; vždy souhrnně zhruba mezi 20–30 tituly. V loni počet překladů z těchto jazyků dosáhl 33 titulů, a tak zdaleka ani neatakoval rekord z roku 2015, kdy z této jazykové oblasti vyšlo celkem 45 titu-

lů. Např. u slovinštiny činil v roce 2016 počet překladů 9 (14 v roce 2015, 2 v roce 2014), v případě bulharštiny 4 (5 v roce 2015, 1 v roce 2014); k trvalému poklesu dochází u překladů z chorvatštiny; loni vyšly 4, předloni 6, ale 14 ještě v roce 2014. Kvantifikace počtu děl v některých jazycích, ze kterých v České republice vyšlo nejvíce překladů v období 2012–2016, je uvedena v následující Tabulce č. 7.

**Tabulka č. 7**  
Údaje o počtu vydaných překladů knih v ČR za roky 2012–2016

	2012	2013	2014	2015	2016
celkem	5 871	6 565	6 355	6 240	6 391
z toho					
z angličtiny	3 238	3 633	3 344	3 284	3 563
z němčiny	970	924	971	949	946
z francouzštiny	239	287	249	296	306
ze španělštiny	60	203	140	120	148
z italštiny	66	82	89	89	109
z polštiny	86	58	96	146	69
ze slovenštiny	127	181	194	369	334
z ruštiny	78	124	165	175	162

Zdroj: Národní knihovna ČR

**JAROSLAV CÍSAŘ** | [ctenar@svkkl.cz](mailto:ctenar@svkkl.cz)

Příště: *E-knihy a audioknihy*

Poděkování za pomoc a spolupráci:  
Heleně Čudové, Antonínu Jeřábkoví, Antonínu Chadimovi, Bohdanu Roulemu, Zuzaně Strachotové, Alžbětě Vorlové a Olze Zeinertové

## Neušlo nám

## Chvíli se zdržím

Čtení jako jedna ze základních potřeb člověka... S touto ideou přistoupili v Knihovně Jiřího Mahena v Brně (KJM) ke tvorbě spotu, který propaguje čtení, ale i knihovnu jako místo, které s podobami čtenářství souzní – zaujme natolik, že v něm zapomeneme na čas a „chvíli se zdržíme“. Video plné pozitivních emocí vyzdvihující nejrůznější aspekty čtení bylo vyrobeno ve spolupráci s profesionálním studiem Morning Pug, a tak kromě pěkného dojmu z výsledné práce přišlo i ocenění od odborné poroty mezinárodní soutěže *A Corto di Libri*. Na slavnostním vyhlášení vítězů, které se odehrálo na knižním veletrhu v Turíně, obdržela KJM od organizace CEPELL (Centrum pro knihy a čtení), spadající pod italské Ministerstvo kultury, cenu za nejlepší video podporující čtení.

**EDITA VALIŠOVÁ** | [redaktor@kjm.cz](mailto:redaktor@kjm.cz)

Pozn. red.: Blahopřání redakce putuje do Brna. Více informací o vzniku a přípravě tohoto videospotu se dočtete v zářijovém čísle *Čtenáře*.

## Automatizace knihoven

# Otevřený software mýtů zbavený

Díl první: **Kdo, proč a za co ho vyvíjí**

O otevřeném softwaru v prostředí českých knihoven se toho již napsalo poměrně hodně, přesto panuje mnoho omylů a předsudků, které ve svých důsledcích mohou vést k odmítání a nepodloženému označování takových programů za nedůvěryhodné a jejich nasazování za příliš rizikové. Rozhodli jsme se tedy přispět k informovanosti minisérií článků, které rozeberou téma více do hloubky a zaměří se při tom na aspekty vývoje, licencování a výši nákladů při nasazování a používání tohoto druhu programového vybavení v knihovnách. První díl se bude věnovat oblasti vývoje. Zaměříme se především na hlavní důvody, které k počátkům vývoje vedou, dále probereme nejčastější zdroje financování a formy řízení projektů.

→ **Připomeňme, že Koha se vyvíjí od roku 1999 a Evergreen od roku 2005. Rozhodně tedy nejde o nějaké nevyzkoušené nedodělky nebo volnočasové projekty.**

→ **Důvěryhodná firma nabízející placenou podporu otevřenému softwaru by se rozhodně měla na vývoji systému podílet a disponovat vlastním nebo alespoň externím vývojářem.**

my (Linux), ale i virtualizační nástroje (Xen) a mnoho dalších. Některé z projektů, které začaly jako aktivita malého týmu jednotlivců, si komunita časem oblíbila natolik, že z nich dnes jsou úspěšné globální projekty (Docker). Pojďme se tedy podívat, jak vznikají a fungují otevřené projekty a jakým způsobem zajišťují zdroje pro svůj další rozvoj.

## Důvody ke vzniku otevřených řešení

Častým důvodem bývá prostá potřeba vzniku produktu, který tvoří alternativu k produktu komerčně prodávanému. Příkladem může být například projekt LibreOffice<sup>1</sup>, který si klade za cíl poskytnout širokému publiku volně dostupný nástroj pro kancelářskou práci, publikování a prezentaci informací. Dalším důvodem jeho existence je snaha o zavedení otevřeného datového formátu pro výměnu dokumentů (ODF – Open Document Format) jako náhradu za uzavřené formáty, které používá balík Microsoft Office.

V oblasti knihovních systémů a katalogů patří mezi uváděné důvody vzniku náhradních řešení cenová a licenční politika komerčních dodavatelů, která některým institucím znemožňuje udržovat své systémy v souladu s požadavky

## Úvod

Možná si také kladete otázku, jaké důvody vlastně vedou k tomu, že jednotlivci nebo instituce vyvíjí programy, které následně distribuují zdarma, a navíc uvolní vytvořený zdrojový kód pod volnou licenci k dalšímu užití. Někomu to zní jako života neschopná utopie a na první pohled se dokonce může zdát, že taková činnost nedává smysl ani z pohledu ekonomického. Přesto otevřené projekty existují, fungují, a aniž si to uvědomujete, pravděpodobně je dávno sami používáte. Pod otevřenou licenci jsou vyvíjeny například prohlížeče internetu (Mozilla Firefox), kancelářské balíky (LibreOffice), operační systé-

<sup>1</sup> LibreOffice v češtině. *LibreOffice* [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://cs.libreoffice.org/>

praxe, standardy nebo legislativou. Tato situace nastává většinou současně s omezováním rozpočtů knihoven. Nižší objem financí nesmí ovšem znamenat omezení služeb. Úspory se pak hledají i v oblastech IT.

V době, kdy knihovny bojují o své místo na trhu s volným časem a s informacemi, intenzivně řeší otázku zavádění technologických inovací. Otevřená řešení díky otevřeným licencím vstřícným ke sdílení zdrojů a spolupráci vytvářejí ekosystém, kterým jsou inovace přirozeně podporovány.

## Decentralizace vývoje jako životní pojistka

Vývoj otevřeného softwaru se může rozdělit mezi větší či menší množství vývojářů, kteří pracují pro různé subjekty. Velké projekty, jako jsou knihovní systémy nebo katalogy, pak tvoří vývojové týmy v počtu desítek až stovek lidí; jak se říká – víc hlav víc ví. Za případně rizikové lze považovat pouze některé malé „one man show“ a začínající projekty. Klíčem k úspěchu vývoje otevřeného softwaru a dlouhodobé udržitelnosti projektů je především aktivní komunita, kvalitní řízení a tým vývojářů, který odpovídá rozsahu projektu.

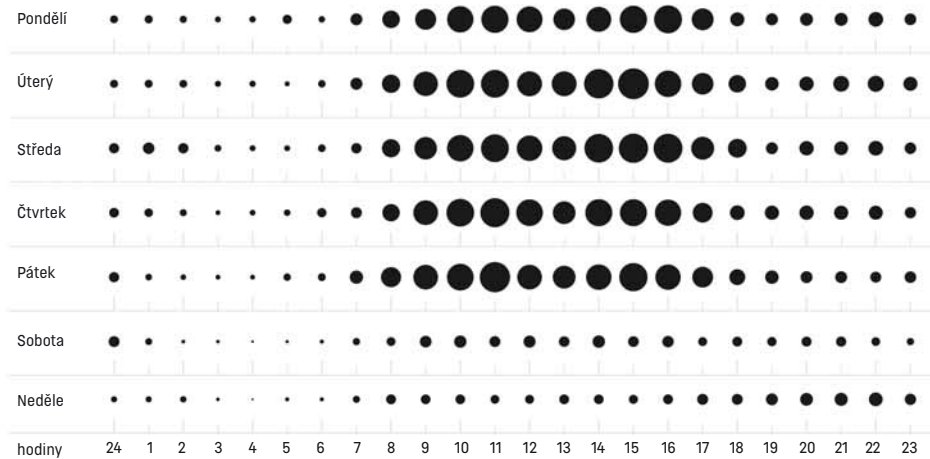
Konkrétně na vývoji knihovního systému Koha se podílí celá řada firem, knihoven i jednotlivců. **Od vzniku systému v roce 1999 přispělo do kódu přes 300 vývojářů.**<sup>2</sup> Jádro týmu tvoří zaměstnanci firem, které poskytují komerční podporu tomuto systému: ByWater Solutions (USA), Catalyst IT (NZ), Biblibre (FRA). Vývojový tým dále doplňují vývojáři z knihoven, které Kohu používají, především z Finska, Norska nebo Německa. Některé rozsáhlejší změny bývají sponzorovány i firmami mimo komunitu. Například EBSCO přispělo poměrně značnou sumou na implementaci technologií ke zrychlení systému.<sup>3</sup> ByWater Solutions část svého vývoje financuje také crowdfundingem<sup>4</sup>, tedy finančními dary menšího objemu, které poskytují jednotlivci nebo knihovny.

Česká stopa v kódu je již patrná, neboť tři čeští vývojáři odvádějí svůj díl práce na testování i vývoji nových funkcí. Některé z nich vznikají jako zaměstnanecké dílo, případně jako součást projektů podpořených z VISK. Testování je často výsledkem dobrovolnické práce, stejně jako český překlad.

Další knihovní systém – Evergreen – vyvíjí především nezisková firma Equinox (vyvíjí i pro Kohu). Na každé nové verzi pracuje většinou 20 až 30 vývojářů, z toho cca třetina na plný úvazek. Testování se pak věnují převážně zaměstnanci knihoven na pozicích systémových knihovníků. Česká komunita disponuje jedním vývojářem, testovacím týmem i překladateli.

Sečteno a podtrženo, vývoj neleží na bedrech jedné firmy nebo instituce. Dělí se na celou řadu dílčích projektů, které jsou rozděleny mezi větší množství subjektů. Jednotlivé výpadky lidských nebo finančních zdrojů tak nemohou výrazněji ohrozit vývoj celku. Do vývoje rozšíření se investuje jedenkrát, ale benefity z nich čerpají všichni uživatelé. To je model, který je vstřícný jak k veřejným rozpočtům, tak k nákladům komerčních subjektů.

**Transparentnost a měřitelnost výkonů Komunita Kohy vydává dvě verze ročně.<sup>5</sup> Na každé verzi je odpracováno cca 1500 až 2000 člověko-dní<sup>6</sup> na vývoji samotném a následném testování.** Pro lepší představu to odpovídá pracovnímu týmu o velikosti minimálně 16 členů na plný úvazek. Pokud by takový objem práce měla odvést jedna firma, znamenalo by to investici do mezd a zákonných odvodů minimálně v rozsahu 5 mil. Kč za každý půlrok vývoje, kdyby tedy tento vývoj probíhal v České republice za běžných cenových relací programátorské práce. Výše zmíněný objem práce v roce 2016 společně odvedlo 91 vývojářů, kteří vytvořili 2697 oprav<sup>7</sup> a úprav v kódu. Díky takto silnému týmu se systém nejen udržuje funkční, ale významně



Aktivita vývojářů během dne

jsou také technologické změny, které probíhají běžnému uživateli většinou skrytě, přispívají však k vyšší stabilitě, bezpečnosti a rychlosti systému. Dá se říci, že původní kód z roku 1999 byl již zcela nahrazen a neustále dochází k evoluci celého systému. Tým vedou lídři volení komunitou pro každou novou verzi. Ti pak odpovídají za dílčí části, jako je přidělování priorit nebo kontrola kvality kódu.

**Vývojáři Evergreen za rok 2016 publikovali kolem 500 oprav a úprav<sup>8</sup>, což pro představu odpovídá cca 280 000 řádků nového kódu.** Nová verze se vydává jednou nebo dvakrát ročně. Díky sofistikovaným technologiím využívaným při vývoji je veškerá historie úprav přehledná a dohledatelná.<sup>9,10</sup> Snadno se zjišťuje, kdo prováděl konkrétní změny, co nového se v kódu objevilo, nebo naopak, co bylo odstraněno. Při takovém množství lidí podílejících se na vývoji by to jinak ani nešlo. U velkých projektů, které můžeme považovat za globální, lze pozorovat, že vlivem různých časových pásem v místech pobytu jednotlivých vývojářů se práce neomezuje jen na určitou část dne (větší kolečko odpovídá většímu objemu prací – viz grafické schéma nahoře).

**Oba uvedené knihovní systémy lze považovat z pohledu vývoje za stabilní a díky široké základně aktivních vývojářů se dá předpokládat i budoucí rozvoj. Připomeňme, že Koha se vyvíjí od roku 1999 a Evergreen od roku 2005. Rozhodně tedy nejde o nějaké nevyzkoušené nedodělky nebo volnočasové projekty.**

## Bezpečnost

Jak již bylo řečeno, veškerý vývoj je podroben víceúrovňové kontrole, proto je riziko zavlečení závažné chyby minimální. Specialisté, kteří se věnují bezpečnosti systému, se snaží vyhledávat potenciálně nebezpečné části kódu a opravovat je. Urgentně se řeší objevená bezpečnostní rizika. Takové aktualizace se vydávají obvykle každých měsíc nebo i častěji, pokud je třeba.

## „Svatá trojice“: uživatel, správce a vývojář

Knihovníci se někdy mylně domnívají, že pokud se rozhodnou pro otevřený systém, budou si muset najmout vlastního vývojáře. To samozřejmě není nutné, pokud chce knihovna systém pouze využívat a nemá ambice ho dále rozšiřovat a vylepšovat. Důvěryhodná firma nabízející placenou podporu otevřenému softwaru by se rozhodně

<sup>2</sup> History. Koha [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://koha-community.org/about/history/>.

<sup>3</sup> Koha Receives Massive Support from EBSCO for Enhancements to Its Web-Based, Open-Source ILS. STM Publishing News [online]. STM Publishing, 2015 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.stm-publishing.com/koha-receives-massive-support-from-ebSCO-for-enhancements-to-its-web-based-open-source-ils/>.

<sup>4</sup> Development Crowdsourcing. ByWater Solutions [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://devs.bywatersolutions.com/>.

<sup>5</sup> Release Schedule. Koha [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://koha-community.org/about/release-schedule/>.

<sup>6</sup> Koha Dashboard. Koha [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://dashboard.koha-community.org/>.

<sup>7</sup> Koha 2016: By the numbers. Kōrerorero [online]. 2016 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://blog.bigballofwax.co.nz/2016/12/30/koha-2016-by-the-numbers/>.

<sup>8</sup> 2016 Evergreen ILS: The Community Annual Report [online]. Evergreen, 2016 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://evergreen-ils.org/wp-content/uploads/2017/03/Evergreen-Annual-Report-2016-Lower-Resolution.pdf>.

<sup>9</sup> Bugzilla. Koha [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://bugs.koha-community.org/bugzilla3/>.

<sup>10</sup> Launchpad. Evergreen [online]. 2017 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <https://launchpad.net/evergreen>.



# „E-deposit“: elektronické publikace v Národní knihovně ČR

Fondy Národní knihovny ČR vznikaly v průběhu několika staletí a jedná se o nejrozsáhlejší fondy v České republice, jejichž celkový význam i hodnota jsou zcela ojedinělé v národním i mezinárodním měřítku. Jedním z hlavních úkolů Národní knihovny je toto významné kulturní a intelektuální dědictví dále rozšiřovat a zároveň ochraňovat a uchovávat pro příští generace. Razantní nástup nových technologií pomáhá tento úkol plnit (např. formou digitalizace), ale zároveň ho ohrožuje. První část příspěvku se věnuje otázkám legislativy.

→ **Zákony se týkají pouze tištěných publikací a elektronických publikací vydaných na pevném (hmotném) nosiči, dnes hlavně na CD nebo DVD. Na elektronické knihy a elektronická periodika se prozatím povinný výtisk nevztahuje, takže jejich producenti nemají žádnou zákonnou povinnost je Národní knihovně a ostatním knihovnám odevzdávat.**



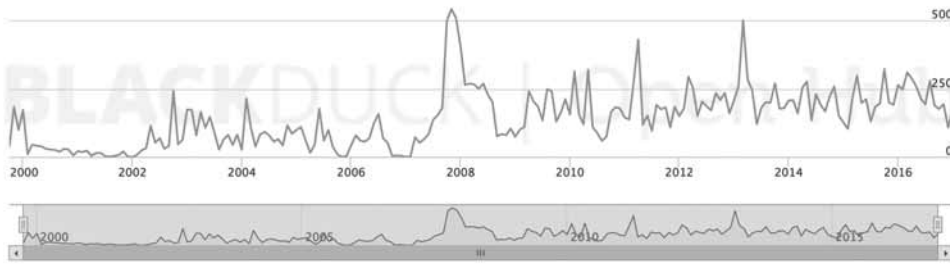
Rozvoj elektronického publikování a vzrůstající počet dokumentů vydávaných místo v tištěné podobě pouze elektronicky v současnosti komplikuje Národní knihovně ČR (dále jen NK) snahu zachytit a získat úplnou vydavatelskou produkci a splnit cíl zachování národního kulturního dědictví.

## Legislativa

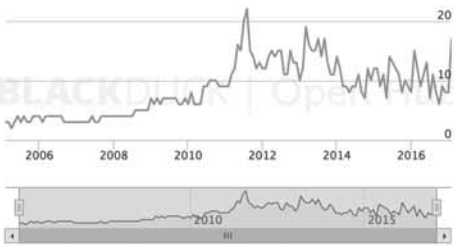
Hlavním problémem je zastaralá legislativa týkající se povinného výtisku, konkrétně zákon o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb. a tiskový zákon č. 46/2000 Sb., který řeší povinné odevzdávání periodik. Zákony se týkají pouze tištěných publikací a elektronických publikací vydaných na pevném (hmotném) nosiči, dnes hlavně na CD nebo DVD. Na elektronické knihy a elektronická periodika se prozatím povinný výtisk nevztahuje, takže jejich producenti nemají žádnou zákonnou povinnost je NK a ostatním knihovnám odevzdávat. Tento stav NK samozřejmě nevyhovuje a již řadu let její tým odborníků inten-

zivně pracuje na nové podobě zákona, který bude reagovat na aktuální rozvoj elektronického publikování a určí přesné podmínky pro odevzdávání a distribuci elektronických dokumentů. Cílem je, aby byla v České republice nastavena jasná pravidla pro povinný sběr, zpracování, trvalé uchování a zpřístupnění elektronických publikací (e-knih, e-periodik, webových stránek atd.). Povinné odevzdávání (tzv. e-deposit) by se mělo vztahovat na elektronické publikace, které jsou kopii původní tiskové předlohy, i na dokumenty vzniklé pouze v digitální podobě (born-digital).

Již od začátku tvorby nové legislativy byly ve hře dvě varianty. Ta první byla rozsáhlejší a náročnější, protože počítala s vytvořením úplně nového zákona o povinném síťovém depozitu, který by pokrýval celou problematiku elektronických publikací a vytvořil pro ně vlastní právní rámec. Tuto variantu navrhoval a prosazoval dr. Zdeněk Matušík, který důkladně zmapoval situaci v zahraničí a provedl analýzu legislativy elektronického povinného výtisku v Evropě



(nahore) Graf vývoje počtu odeslaných změn kódu Koha, zdroj: www.openhub.net



(vlevo) Graf vývoje počtu přispěvatelů do kódu Evergreen, zdroj: www.openhub.net

## Shrnutí na závěr

Hlavní výhodou vývoje softwaru pod otevřenou licenci je sdílení nákladů na tvorbu kódu a testování. **Rozdělení odpovědnosti na množství subjektů zaručuje stabilitu, která není ohrožena výkyvy ve zdrojích financování. Oba otevřené knihovní systémy používané v ČR, tedy Evergreen i Koha, jsou zdravé projekty s širokou základnou vývojářů z mnoha zemí. Stojí za nimi firmy a knihovny, které financují a zajišťují rozvoj obou systémů.** Knihovny, které o nasazení některého z uvedených systémů uvažují, nemusí financovat vývoj, pokud nechtějí přispívat ke zlepšování a rozšiřování. Oba zmíněné systémy poskytují širokou paletu funkcí, která vyhovuje nasazení ve většině knihoven.

Jestliže si knihovna objedná placenou podporu, bude pak případné požadavky na rozšiřování systému nebo jeho úpravy poptávat u dodavatele. Ten podle svých schopností a možností zajistí vývoj vlastními silami, u externího vývojáře nebo bude alespoň tyto požadavky tlumočit komunitě. Připomeňme, že standardním přístupem je, aby subjekt, který vydělává na poskytování podpory, investoval část zisku do vývoje a výsledky své práce dával v souladu s licencí k dispozici všem ostatním.

**MICHAL DENÁR**

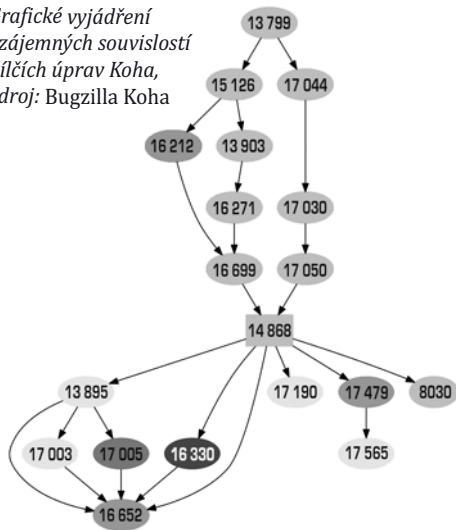
| [michal.denar@ceska-trebova.cz](mailto:michal.denar@ceska-trebova.cz)

*Příště se podrobněji podíváme na proces implementace. Odhalíme jednotlivé kroky přechodu na otevřený systém a řekneme si, jak snadné je začít využívat takový systém v každodenním provozu.*

*Za fundované informace o pozadí vývoje systému Evergreen bych tímto rád poděkoval Ing. Václavu Jansovi.*

měla na vývoji systému podílet a disponovat vlastním nebo alespoň externím vývojářem, aby mohla zajistit svým zákazníkům spolehlivé řešení jejich požadavků. Případně by alespoň měla hlásit komunitě vývojářů zjištěné problémy a tlumočit požadavky svých klientů na vývoj nových funkcí. Z povahy věci plyne, že čím větší insti-

*Grafické vyjádření vzájemných souvislostí dílčích úprav Koha, zdroj: Bugzilla Koha*



tuce systém používá nebo čím větší poskytovatel podpory jej nabízí, tím více by se měl takový subjekt na vývoji podílet. Díky své velikosti dokáže zpětnou vazbu od uživatelů získávat častěji a může vyžadovat specifické funkce, které ostatní nepotřebují.

i v zámoří.<sup>1</sup> Nakonec byla zvolena druhá, jednodušší varianta: novelizovat stávající legislativu a vytvořit základní rámec pro ukládání síťových elektronických publikací jako elektronické obdoby publikací tištěných. Rozhodly časové a ekonomické důvody, upřednostňující možnost okamžitého uskutečnění e-depositu. Proto doc. Radim Polčák vytvořil návrh novely zákona o neperiodických publikacích č. 37/1995 Sb., který spolu s novelou knihovního zákona 257/2001 Sb. v závěru roku 2016 předalo Ministerstvo kultury ČR do Poslanecké sněmovny. Bohužel novela se přes protesty NK a SKIP netýká tiskového zákona č. 46/2000 Sb., a neřeší tedy situaci u e-periodik.

Novela rozšiřuje povinnost vydavatelů odevzdávat elektronické neperiodické publikace obdobně jako u povinného výtisku tištěné publikace. Budou se odevzdávat NK, která bude vytvářet jejich databázi. K ní bude mít přístup zákonem stanovený okruh vybraných knihoven, odpovídající příjemcům tištěných publikací, přičemž obsah databáze budou tyto knihovny moci dále zpřístupňovat určeným způsobem uživatelům ve svých objektech. NK bude dále provádět sběr vybraných dokumentů volně přístupných v infor-

mačním prostředí (web-harvesting), které budou rovněž obsahem zvláštní databáze. Přesné znění návrhu novely lze nalézt na webu.<sup>2</sup> Vzhledem ke konci funkčního období Poslanecké sněmovny není jisté datum projednání novely a je možné, že se vůbec neuskuteční. V tom případě by došlo k opětovnému oddálení platnosti zákona a k dalšímu zkomplikování situace ohledně e-publikací. Na druhou stranu je zde ovšem názor, že případně nové vedení Ministerstva kultury ČR může připravit podstatně kvalitnější řešení novely povinného výtisku včetně zahrnutí e-periodik. Bude-li se ovšem elektronické publikování nadále vyvíjet, dá se očekávat znovuotevření otázky nutnosti nového síťového zákona, který by vyřešil danou problematiku na delší časové období.

**MARTIN ŽÍŽALA** | [Martin.Zizala@nkp.cz](mailto:Martin.Zizala@nkp.cz)  
Příště: *Evidence, Akvizice a zpracování*

O autorovi: Absolvent oboru Informační studia a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 2011 pracuje v Národní knihovně v Oddělení doplňování domácích dokumentů a jeho hlavní agendou jsou elektronické publikace. Podílil se na řešení problematiky akvizice e-knih a celkové strategii rozvoje NK v oblasti elektronických zdrojů.

<sup>1</sup> MATUŠÍK, Zdeněk. Právní podmínky sběru povinného depositu elektronických publikací, jejich zpracování a zpřístupnění v knihovnách. *Knihovna* [online]. 2014, roč. 25, č. 1, s. 55-83 [cit. 2017-05-22].

Dostupný z [www: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna141/141055.htm>](http://knihovna.nkp.cz/knihovna141/141055.htm). ISSN 1801-3252.

<sup>2</sup> RICHTER, Vít. Novela legislativy povinného výtisku. *Bulletin SKIP* [online]. 2017, roč. 26, č. 1 [cit. 2017-05-22]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: <https://bulletinskip.skipcr.cz/node/90>

## Neušlo nám

## První knihovnické Pecha Kucha v ČR

Nudí vás běžné konference? Chcete získat víc informací za kratší dobu? Přihlašte proto svůj příspěvek na knihovnické *Library Pecha Kucha Afternoon*, které se uskuteční 6. 9. 2017 ve Studijním a informačním centru České zemědělské univerzity v Praze. Koncept Pecha Kucha (z japonštiny; čti „peča kuča“) původně pochází z oblasti architektury, používá se však i v jiných odvětvích. Jeho záměrem je vytvořit prostor pro vzájemné setkávání lidí.

My jsme se ho rozhodli využít pro setkání knihovníků všech generací, kteří mají chuť něco nového říct nebo si třeba postěžovat. Každý účastník by si měl připravit krátkou prezentaci, která bude trvat celkem 6 minut 40 sekund, tj. 20 slidů/obrázků s komentářem vždy v délce max. 20 s. Můžete si vybrat ze čtyř navržených témat, nebo zvolit téma vlastní. Akci budou pořádat Noví informační profesionálové (NIP CZ) při Asociaci knihoven vysokých škol ČR (AKVŠ). Pokud se chcete přihlásit, vyplňte, prosím, tento formulář <https://goo.gl/forms/EGrNpYpOciIKdwdY2>. Po přihlášení aktivních příspěvků bude spuštěna registrace pro diváky.

Těšíme se na vás i vaše příspěvky

**ANNA VYČÍTALOVÁ** | [avycital@UK.ZCU.CZ](mailto:avycital@UK.ZCU.CZ)

## Právní hlídka

# Nový autorský zákon a knihovny

V krátké době již druhý příspěvek věnovaný novele zákona č. 121/2000 Sb. Počáteční iniciativy a jednání, jež návrhu novely předcházely a na kterých se podíleli i zástupci knihovnické obce, se ovšem odehrály již před lety, ne později než počátkem roku 2012. Nebudeme zde rozebírat peripetie tohoto pětiletého procesu, ale ukážeme si, co tato novela na poli autorskoprávního rámce činnosti knihoven přináší.

Ve středu 5. dubna 2017 byla rozeslána částka 39 Sbírky zákonů letošního ročníku. Pod číslem 102 (už toto číslo vypovídá o intenzivní zákonodárné činnosti Parlamentu) v ní byl vyhlášen zákon, kterým byl novelizován zákon č. 121/2000 Sb. Patnáctého dne poté nabyl zákon účinnosti. Tak byl, patnáct měsíců po zaslání vládního návrhu zákona Poslanecké sněmovně, dovršen legislativní proces novelizace autorského zákona.

Knihoven se především týkají či mohou dotýkat úpravy ustanovení § 29, uvozujícího díl 4 autorského zákona (dále jen AZ) – „Výjimky a omezení práva autorského“. V jeho odstavci 1 byla pouze tři slova nahrazena slovem jedním. Tato změna – volně vyloženo – kodifikuje **možnost zakotvení zákonné licence také v jiném zákoně než autorském**. Tím se jednak honorovala více než desetiletá úprava obsažená ve vysokoškolském zákoně o nakládání se závěrečnými-kvalifikačními pracemi, jednak například – pro knihovny významně – umožňuje upravit nakládání s „elektronickými povinnými výtisky“ v nyní projednávaném návrhu společné novely knihovního zákona a zákona o neperiodických publikacích<sup>1</sup> v některých momentech odlišně od režimu platného AZ.

Změna ustanovení odstavce 2 se sice typicky týká spíše archivů a muzeí než knihoven, neboť výslovně vztahuje licenci na archivní a konzervační kopírování, obsaženou v § 37 odst. písm. a), také na díla nezveřejněná (a legislativní zkratkou v dalších paragrafech rovněž na nezveřejněné záznamy), nicméně v dílčí míře se různé před-

měty ochrany nacházejí i ve sbírkách knihoven, v darech a pozůstatostech významných činitelů veřejné, kulturní, odborné a zvláště vědecké sféry.

Změna formulace § 30a odstavce 1 rovněž jen přibližuje znění zákona životní skutečnosti, neboť papírové, ba i obdobné (např. látkové) **kopie** nejsou již zhotovovány fotografickou, analogovou technologií, ale technologií tiskovou (zpravidla digitální). [Pozn.: *Zde je vhodné připomenout, že ustanovení písmen c) a d) zde zakotvují jedinou kategorii kopií – tiskovou, zhotovenou na objednávku pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby či podnikající fyzické osoby – jež je knihovna přímo ze zákona oprávněna pro třetí osobu zhotovit, nejde-li ovšem o kopii díla již volného nebo o kopii pro osobu se zdravotním poškozením, a to pouze v souvislosti s takovým poškozením.]*

Znění § 37 doznalo několik úprav, lze ovšem říci, nikoli podstatného charakteru. Především, v odstavci 1 písmeni a) se výslovně uvádí, že kopie pro archivní a konzervační potřeby (již také výše zmíněné) se mohou zhotovovat „v počtech a formátech nezbytných pro trvalé uchování díla“. Takové oprávnění se sice výkladem dovozovalo již pro dosavadní znění, ale formulace v novějších dokumentech a předpisech EU vedly k závěru, že takové výslovné rozvedení předmětného oprávnění je na místě. Nutno ovšem dodat, že možnost zhotovení archivní nebo konzervační kopie (dnes zpravidla digitální, ale např. také mikrografické) ještě neklade oprávnění ke zpřístupňování –

<sup>1</sup> Vládní návrh této novely byl předložen k projednání v Poslanecké sněmovně 25. ledna 2017 (tisk 1011).



kterýžto moment se týká konkrétně kopie díla (či záznamu – např. výkonu umělce) dosud nezveřejněného. Tyto kopie nelze zaměňovat za tzv. ochranné kopie, kterých se podle okolností konkrétního případu týkají ustanovení této § 37 odstavce 1 písmene b), nebo c).

Text odstavce 1 doznal ještě jednoho doplnění – do výčtu druhů závěrečných-kvalifikačních prací, jež lze půjčovat (jen) na místě samém, byla přidána kategorie „bakalářské“. [Pozn.: Podle důvodové zprávy prý proto, že v původním znění byly opomenuty.]

Změna většího dosahu poznamenala ustanovení odstavce 3 (této § 37). Jeho poněkud komplikovanější znění znamená, že **z předmětu zákonné licence na veřejné půjčování jsou rovněž vyloučeny digitální záznamy na pevném nosiči** (tj. např. CD-ROM, DVD, USB apod. – vedle již dříve vyňatých zvukových záznamů a videozáznamů, jakož i obecně vyňatých počítačových programů jako hlavního obsahu předmětu půjčování, tj. her, ale i interaktivních učebních obsahů), pokud jsou rozšiřovány komerčně nebo na licenci. Díla na těchto nosičích ovšem **mohou být půjčována také absenčně**, a to **ve dvou případech**: zaprvé jde o publikace, jež se rozšiřují nekomerčně – což jsou dnes už snad převládající případy, kdy autor a nakladatel volí tento způsob šíření textového či statického obrazového obsahu. Nejčastěji jde o výstupy z výzkumných projektů nebo projektů nevládních organizací. Druhým případem je, jsou-li tyto digitální nosiče přílohou tištěné publikace (počítačové programy samy o sobě jsou ovšem z působnosti zákonné licence vyňaty absolutně). V závěru odstavce 1 se uvádí povinnost knihovny zamezit při prezenčním půjčování **možnosti pořízení rozmnoženiny** všech těchto druhů záznamů, což znamená, že ke zpřístupnění nesmí uživatel použít vlastní zařízení, ale jen zařízení knihovny. Lze ovšem vyložit, že zhotovení tiskové rozmnoženiny na papír na objednávku podle obecného ustanovení § 30a odst. 1 písm. c) nebo d) je přípustné.

Dílčí úprava závěrečné části § 37 napravuje nedokonalost předchozí formulace odstavce 5: jednoznačně stanovuje, že **povinnost sdělit kolektivnímu správci informace o počtu uskutečněných absenčních výpůjček** se vztahuje na každou knihovnu (i pokud by nebyla zapsána v evidenci knihoven Ministerstva kultury a bez ohledu na to, jaký systém evidence výpůjček používá), zatímco **informace nezbytné pro rozúčto-**

**vání** kolektivním správcem odměn za půjčování je povinna témuž správci poskytnout jen knihovna, po níž to lze spravedlivě požadovat – což třeba chápat tak, že povinnost poskytnout na vyžádání a ve stanoveném formátu údaje o tom, které publikace a kolikrát byly za kalendářní rok absenčně půjčeny, má pouze taková knihovna, jež používá automatizovaný knihovní systém.

Současné změny § 38 (**Licence pro osoby se zdravotním postižením**) se týkají knihoven (pokud se nezabývají produkcí alternativní formy zpřístupnění audiovizuálních děl) jen v tom ohledu, že mohou poskytovat kopie nejen vydaných, ale také jinak zveřejněných děl (případně – opět vyjádřeno cestou legislativní zkratky – dalších druhů předmětů ochrany).

Spíše zájmové činnosti knihoven se může týkat licence pro karikaturu a parodii, obsažená ve zcela novém paragrafu 38g.

Rozsáhlé a v mnohém i obsahově závažné změny doznala hlava IV AZ, **o kolektivní správě**. Stalo se tak v důsledku provedení obsahu evropské směrnice 2014/26/EU o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právu k užití hudebních děl online na vnitřním trhu do právního řádu ČR. Díky tomu dnes znění úpravy kolektivní správy přesahuje třetinu délky celého textu AZ včetně příloh.

K této problematice uvedme, že podle ustanovení § 95 odst. 4 je pro účely kolektivní správy uživatelem osoba, která užívá předmět ochrany nebo která je povinna platit odměnu podle AZ. V této části zákona, konkrétně ve znění § 98f (o postupu sjednávání sazebních odměn, jež nejsou stanoveny AZ), došlo při projednávání v Poslanecké sněmovně k největší změně oproti podobě, v jaké byl návrh vládou předložen – přesněji řečeno, znění paragrafu 98f bylo formulováno zcela nově. Ustanovení tohoto paragrafu také výslovně stanovuje „osoby zastupující uživatele podle knihovního zákona“ (reálně tedy Národní knihovnu ČR) jako účastníka takového řízení. Stanovuje rovněž, že v běžném případě smí kolektivní správce zvýšit sazbu odměny za užití předmětů ochrany oproti předchozímu roku jen o míru inflace, pro zvýšení ve větší míře musí získat souhlas Ministerstva kultury, případně k jeho určení využít služeb prostředníka a v případě neúspěchu zprostředkování se obrátit na soud.

Pro knihovny jsou ovšem nejdůležitější §§ 97e a 97f, z hlediska našeho zájmu v obráceném po-

řadí. Paragraf 97f ustanovuje **Seznam děl na trhu nedostupných**, který má vést a na svých internetových stránkách zveřejňovat Národní knihovna ČR (dále také jen NK ČR). Zařazena smějí být jen díla slovesná, ovšem včetně děl (vyobrazení, mapy) do nich vložených nebo začleněných nebo tvořících jejich nedílnou součást.

NK ČR nejdříve díla, navržená k zařazení do tohoto seznamu nositelem práv, knihovnou nebo kolektivním správcem, na dobu šesti měsíců zveřejní na svých internetových stránkách. Poté zařadí do seznamu díla, pokud je nebylo možno v druhově shodném nebo obdobném vyjádření ve lhůtě šesti měsíců při vynaložení přiměřeného úsilí a za obvyklých podmínek opatřit za úplatu v běžné obchodní síti a pokud jeho užití není zjevně předmětem prodejních nebo licenčních podmínek, které zařazení do seznamu vylučují. Obdobně smí do seznamu zařadit periodický tisk vydaný na území České republiky před 10 a více lety.

Kolektivní správce může na základě nového ustanovení § 97e odst. 4 písm. i) poskytnout knihovně rozšířenou kolektivní licenci pro zpřístupňování díla nedostupného na trhu on-line na dobu pěti let, a to i opakovaně. Případně ukončení statusu licencovaného díla nositelem práv nemá vliv na doběhnutí takové licence.

Podoba uvedeného ustanovení byla v zásadě dohodnuta na jednáních zástupců nakladatelů, kolektivních správců a knihovnické obce již v roce 2012 a byla tehdy součástí uceleného řešení zahrnujícího rovněž změnu způsobu stanovení poplatků za kopírování. Je skutečností, že ze změn v uvedeném rámci předpokládaných zůstala ve schváleném znění novely jen ta o zpřístupňování děl nedostupných na trhu, a to v modifikované podobě. A to i přesto, že prakticky celý obsah dohody byl do projednávání návrhu zákona vrácen na jednání Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu v září 2016.

Z doplněného ustanovení o rozšířené kolektivní správě, zejména o předmětu a způsobech užití v takovém rámci, tj. ustanovení § 97e odstavce 4, zde uvedme jen další dvě nová, svým obsahem velmi důležitá. Ustanovení písmene f) znamená **možnost získat licenci na tzv. terminálové zpřístupňování digitalizovaných publikací** (monografií i periodik) ve všech knihovnách ČR, a to

i těch, jež daná knihovna nemá ve svém „papírovém“ fondu – samozřejmě, pokud bude zaručena jejich ochrana před zneužitím a pokud se na úhradu příslušného licenčního poplatku získají finanční prostředky. To se ostatně týká také zpřístupňování podle písm. i), které bylo uvedeno již výše a odměna za něž bude nepochybně relativně vyšší než za zpřístupňování podle písm. h). Druhá podoba by ostatně pro díla nedostupná na trhu mohla být i bezúplatná.

Hudební oddělení knihoven (a hudební školy) jistě ocení nově vytvořenou **možnost zhotovovat na objednávku papírové kopie not**, pro kterou se licence zamýšlí v písmeni j).

Vydělení či získání finančních prostředků bude současně s řešením smluvních problémů (a to se nepodaří během několika měsíců) nepochybně určujícím činitelem pro naplnění možnosti, která byla letošní novelou autorského zákona založena, a může jím být i do budoucna. Lze si představit, že možnou cestou bude kombinace centrálních, regionálních<sup>2</sup> a místních zdrojů, pro zpřístupňování novějších publikací do místa bydliště (a pro kopírování not) i zpoplatnění koncového uživatele.

Do té doby však před kolektivními správci a knihovníky stojí jednání, jež – jak napovědělo první setkání bezprostředně po schválení novely – nebudou lehká. A neméně obtížné bude i vytvoření či získání aplikace s komplexní funkcí, svého způsobu varianty e-shopu, která umožní plnou správu zpřístupňování obsahu digitálních knihoven v souladu se zákonem a smluvními ujednáními, jeho evidenci a vyúčtování odměny.

Letošní, dlouho očekávaná novela AZ tak je sice nezbytným, ale přece pouze prvním krokem k tomu, aby výsledky rozsáhlých a nákladných projektů digitalizace národní publikační produkce byly zpřístupňovány široké uživatelské, případně i obecné veřejnosti také mimo zdi Národní knihovny ČR a některých dalších největších či úzce specializovaných knihoven. Absenci takového dovršení těchto projektů pociťují knihovníci už léta, je opakovaně tematizována i v médiích. Realizace tohoto dezideráta se stane rovněž naplněním příslušných ustanovení již předchozí i současné koncepce rozvoje knihoven v České republice.

**ZDENĚK MATUŠÍK** | [zdenek.matusik@nkp.cz](mailto:zdenek.matusik@nkp.cz)

<sup>2</sup> V Německu se na úhradě poplatků za národní licence podílí spolkový rozpočet a rozpočty jednotlivých zemí, a to i bezúplatně pro koncového uživatele.

# Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce se představuje

Sekce byla založena v roce 2002. Pracují v ní metodičky a metodici krajských knihoven a odborníci Knihovnického institutu Národní knihovny ČR (NK) v čele s jeho ředitelem Vítem Richterem. Předsedkyní Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce je od roku 2011 Blanka Konvalinková, autorka následujícího příspěvku a mimo jiné také ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci. Předsednictví převzala od Ley Prchalové, která donedávna vedla Moravskoslezskou vědeckou knihovnu v Ostravě.

Programovou náplní jsou především aktivity směřující k vyrovnání úrovně kulturních a vzdělávacích služeb poskytovaných knihovnami, jež působí v obcích různých velikostí, a celková podpora rozvoje služeb knihoven finančně dotovaných kraji.

## Porady a semináře

Sekce pořádá dvakrát ročně pracovní porady krajských metodiků v Praze a jednou za dva roky celostátní semináře s širší účastí knihovnické veřejnosti (počet účastníků je vždy kolem 160 osob). Řeší aktuální problémy, které se dotýkají všech krajů v souvislosti s regionálními funkcemi, v první řadě jejich financování. Kraje, které poskytují na plnění regionálních funkcí prostředky, se nezdá domnívat, že snížení těchto financí – a k němu po nástupu nové rady kraje jednou za čtyři roky skutečně někdy dochází – nemá zásadní vliv na fungování menších knihoven. Ale v síti českých knihoven hrají právě regionální funkce významnou roli. Krajské a pověřené knihovny díky nim mohou poskytovat služby zejména malým obecním knihovnám, tedy těm, které vedou „dobrovolní“ knihovnici, pro něž knihovnická práce není hlavní profesí. Některé z nabízených služeb, např. vzdělávání, konzultace aj., jsou určeny i knihovnám s profesionálními pracovníky nebo veřejným odborným knihovnám.

V roce 2017 připravuje Sekce SDRUK pro regionální funkce společně s Knihovnickým institu-

tem NK celostátní seminář, který proběhne 25.–26. října v Pardubicích. Je určen nejen metodikům, ale i širší knihovnické veřejnosti; užitečná je i přítomnost starostů obcí. Program semináře bývá bohatý a kromě problematiky regionálních funkcí se letos bude zabývat i aktuálními knihovnickými otázkami. Mezi ně patří zejména novela knihovního zákona, systém celoživotního vzdělávání knihovníků (rekvalifikační kurzy), Katalog prací, další rozvoj Centrálního portálu knihoven, nové knihovnické automatizované systémy a další zajímavé a aktuální otázky.

## Služby pověřených knihoven

Služby, které pověřené knihovny poskytují, se týkají široké škály činností knihoven. Prostřednictvím konzultací a metodických návštěv se řeší např. otázky zpracování a uspořádání knihovních fondů, výpůjční techniky, zařízení knihoven, kulturně vzdělávací činnosti aj. K základním službám patří pomoc při aktualizaci a revizi knihovních fondů, pomoc a instruktáže při změně knihovníka, v případě rekonstrukce či stěhování knihovny... Významnou a velmi oceňovanou službou je půjčování výměnných souborů. Řada pověřených knihoven pro své knihovny nakupuje a zpracovává knihy hrazené obcemi, v některých krajích sdružují prostředky poskytnuté na nákup výměnných fondů krajem a obcemi. Rozvíjejí se kooperativní knihovní systémy spravované krajskými a pověřenými knihovnami, do nichž se zapojuje stále více knihoven. Díky nim pak mohou

i velmi malé knihovny poskytovat služby na vysoké úrovni bez velké finanční zátěže.

Velký význam mají kontakty pracovníků regionálních služeb se zástupci obcí – zřizovatelů knihoven; na jejich podpoře závisí úroveň každé knihovny. Metodici také pomáhají při přípravě žádostí obcí do grantových programů na podporu knihoven.

## Publikace

Všechny činnosti, které je možno žádat od krajských či pověřených knihoven, jsou vyjmenovány ve *Standardu regionálních funkcí* z roku 2002 a dále specifikovány v *Metodickém pokynu Ministerstva kultury (MK) k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky* z roku 2005. V roce 2014 byl metodický pokyn na návrh Sekce SDRUK pro regionální funkce novelizován. V návaznosti na *Standard pro dobrou knihovnu* z roku 2012, na jehož přípravě se sekce rovněž významně podílela, byla vydána příručka *Služby knihoven knihovně: krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven*.

Publikaci vydala NK s finanční podporou MK pod záštitou Asociace krajů ČR, Svazu měst a obcí ČR a Spolku pro obnovu venkova ČR s cílem propagovat regionální služby a informovat o rozsahu a financování programu regionálních funkcí. Publikace, která je určena zejména starostům a zastupitelům obcí, podává srozumitelnou formou přehled nabízených služeb a zároveň dokumentuje současné rozdíly v jednotlivých krajích. V elektronické formě je dostupná na adrese [http://ipk.nkp.cz/docs/RF/sluzby\\_knihoven\\_knihovnam.pdf](http://ipk.nkp.cz/docs/RF/sluzby_knihoven_knihovnam.pdf). Spolupráce sekce a Knihovnického institutu přinesla i další ovoce. Od roku 2016 je připraven (čeká na schválení MK) návrh standardu pro doplňování a aktualizaci knihovního fondu s názvem *Dobry fond pro dobrou knihovnu*. Měl by přispět k pravidelné aktualizaci knihovního fondu v knihovnách České republiky.

## Koncepce a statistiky

Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce pružně reaguje na aktuální problémy a trendy v knihovnictví. V posledních letech se to týkalo zejména *Koncepce rozvoje českých knihoven na léta 2010–2015* a ve spojitosti s tím i nové koncepce na léta 2016–2020 a *Koncepce celoživotního*



Momentka z celostátního semináře Sekce, Pardubice 2015

Foto: Krajská knihovna v Pardubicích

vzdělávání. Pro Centrální portál knihoven bylo třeba připravit podklady na různých úrovních. Krajských a pověřených knihoven se konkrétně týkala příprava a naplnění Centrálního adresáře knihoven (CADR). Pracovníci regionálních služeb na všech úrovních pak hrají zásadní roli při seznamování široké knihovnické veřejnosti s centrálním portálem, jeho funkcemi a významem.

Nemalou roli hraje sekce také v oblasti statistiky knihoven. V roce 2016 se na půdě Knihovnického institutu uskutečnil workshop, který vyjasnil některé nepřesné formulace pro statistiku ve výkazech KULT; byla např. jednoznačně stanovena definice pojmu „registrovaný čtenář“. Nové definice začnou platit už pro data roku 2017. Na podzim letošního roku se na toto téma uskuteční v krajích „výjezdní“ praktické semináře pro metodiky pověřených a městských knihoven.

**BLANKA KONVALINKOVÁ**

[konvalinkova@kvkli.cz](mailto:konvalinkova@kvkli.cz)

Veškeré informace týkající se regionálních funkcí lze nalézt na stránkách Knihovnického institutu NK (<http://ipk.nkp.cz/>...) a Sekce SDRUK ČR pro regionální funkce (<http://www.sdruk.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-regionalni-funkce/clanek/sekce-pro-regionalni-funkce/>).



## INFOS 2017

Konference INFOS neboli 39. *medzinárodné informatické sympóziu INFOS 2017* se tradičně konalo ve Staré Lesné ve Vysokých Tatrách 25.–28. dubna 2017. Ústřední téma, které prolínalo celou touto konferencí, byla čtvrtá průmyslová revoluce.

Na konferenci zazněly příspěvky jednak o aktuálních problémech českého a slovenského knihovnictví (například zákon o povinném výtisku, digitální repozitáře, využití sociálních sítí v knihovnách i při výzkumu, školní, univerzitní, virtuální a depozitní knihovny, open source software Evergreen, ochrana digitálních dat, databáze TDKIV aj.), jednak z oborů, které jsou s knihovnictvím samotným propojeny (například problematika kulturního dědictví – jeho zachování, prezentace veřejnosti, problematika otevřené vědy a její aplikace apod.).

Konferenci zahájila Sylvia Stasselová, předsedkyně Spolku slovenských knihovníků a knihoven a generální ředitelka Univerzitní knihovny v Bratislavě. První příspěvek přednesl V. Richter **o historii, současnosti a budoucnosti povinného výtisku, zvláště e-depozitu elektronických knih**. M. Lopušánová, mj. bývalá pracovnice MK SR, hovořila **o historii povinného výtisku na Slovensku**. Velkou kritiku sklídlil v SR chystaný nový zákon o povinném výtisku neperiodických publikací. Kritizován byl především rozsah povinných výtisků, které musejí knihovny či příjemci knihovnického depozitu uchovávat, a dále jednání českého Ministerstva kultury. Do doby konání konference INFOS svolalo pouze jedinou schůzku, kde byli zástupci knihoven (včetně zástupce Ústřední knihovnické rady) s jejich připomínkami ignorováni.

Tématu **Elektronické seriály v kontextu digitálního depozitu** se věnoval Alojz Androvič, a to zvláště přístupu k archivovanému obsahu a celoplošnému sběru dat podle nových parametrů. Jeho příspěvek obsahoval témata, jako jsou sběr jedné domény, samotná stránka html, počet skližených domén v letech 2016 až 2017, tematické

sběry, knihovny a galerie, realizované tematické sběry (kulturní a vzdělávací instituce, sport aj.), výběrové sběry, tj. domény smluvních institucí, e-born dokumenty apod.

Marcin Kapczynski předložil stručnou historii a současnost databáze **Web of Science**. Hovořil o celkové filozofii budování a správy databáze, činnosti a spolupráci s jinými institucemi v této oblasti. Buduje se podle určitých kritérií více než 50 let, v současnosti má 18 editorů na plný úvazek a využívá metod strojového zpracování. V příspěvku také zaznělo, jak se do této databáze přijímají nové tituly časopisů.

Iva Horová vystoupila s informací o **zvukovém kulturním dědictví a jeho budoucnosti**. Komentovala snahu o navázání spolupráce se slovenskou stranou a také z jejich úst zazněla rekapitulace dosavadní spolupráce. Slovenská strana nereaguje. Ovšem 120 let historie společného dědictví hudebních nosičů nelze ignorovat ani vymazat. V ČR se podařilo problematiku dostat do státní kulturní politiky země ([www.mkcr.cz/aktualizace-statni-kulturni-politiky-na-leta-2013-2014-s-vyhledem-na-roky-2015-2020-1259.html](http://www.mkcr.cz/aktualizace-statni-kulturni-politiky-na-leta-2013-2014-s-vyhledem-na-roky-2015-2020-1259.html)). Zmínila prezentace na zahraničních konferencích, Národní virtuální fonotéku, ukončení spolupráce s Českým rozhlasem a stagnaci spolupráce s MZK a VFN, projekty VISK, UNESCO a dále aktivní styky a vztahy se zahraničím. Popsala přípravu projektu do NAKI II, na které se spojily hned čtyři instituce (NM, NK, KNAV, KISK na FF MU). Projekt má řešit problémy pamětových institucí, plynoucí z neexistence uceleného souboru standardizovaných postupů pro dlouhodobou ochranu hudebních nosičů.

Marie Vítková informovala o **existenci e-sbírek (eSbirky – kulturní dědictví on-line)**. Uživa-

tel si může vyhledat lokaci předmětu, materiál, ze kterého je vytvořen, i literaturu vztahující se k danému předmětu. Virtuální výstava na portálu *eSbirky* musí být vždy pečlivě vybrána. Součástí přednášky byly i ukázky konkrétních sbírek. „Virtuální muzeum“ tvoří i veřejnost, nikoli pouze kurátoři. Sběrové dny k výstavě *Europeana 1914–1918* proběhly v dubnu 2016 (například deníky vojáků, pohlednice atd.). Přes protokol AIP lze stahovat i exponáty z krajských sbírek. Přednášející nastínila i další možnosti vývoje webu [www.esbirky.cz](http://www.esbirky.cz).

Zuzana Borošová a Jozef Kovalčík z Fondu podpory umění se věnovali **současné praxi podpory knihoven**. Uvedli konkrétní kritéria, která musejí slovenské knihovny splnit, aby dosáhly podpory z tohoto fondu. Jejich příspěvek vzbudil velkou odezvu. Prezenci **Asociace IASA a projektu Mezinárodní bibliotéky diskografií**, který má propojit instituce a soukromé sběratele, přednesla Marie Vítková (za Filipa Šíra). Představila rovněž vize do budoucna. Jako diskografie se v dané souvislosti chápe katalog publikovaných zvukových nahrávek, obohacených o historický kontext s konkrétními umělci nebo nahrávacími studii.

Tibor Hujdič si vybral téma **Současnost školních knihoven na Slovensku** a ve svém vystoupení dokázal, že ne všechny školní knihovny „umírají“. Popisoval, jak napojit školní knihovnu na edukační činnost a jak proměnit sklad socialistické literatury na moderní knihovnu.

Andrea Hrkčková otevřela blok zaměřený na tematiku **čtvrté průmyslové revoluce**. Bylo zde předneseno několik příspěvků, zazněly optimistické i pesimistické vize. Propojovala je témata charakteristiky průmyslových revolucí, rychlého průběhu změn, role knihovny jako součásti sběru i uchování dat, ale i knihovny jako mrtvé instituce. Čtvrtá průmyslová revoluce má velký potenciál zvýšit kvalitu našeho života; bude však také zvyšovat ekonomickou, sociální a finanční nerovnost a vzroste poptávka po talentovaných lidech. Hrozby je naopak možné přeměnit ve výzvy a klady pro knihovny – ty mají potenciál zůstat kulturními a pamětovými institucemi. Knihovníci by měli doplňovat práci například učitele nebo sociálního pracovníka, měli by být kreativní, s emocionální inteligencí a technologickou gramotností. Knihovna bude hrát ve spo-

lečnosti velmi důležitou úlohu jakožto informační systém, místo pro získávání dat a dodávání jejich obsahu i díky možnosti přizpůsobovat se vzdělávacím osnám.

Michaela Stopková mapovala **sociální síť (Social bots v prostředí sociálních sítí)**. Sociální roboti představují automatické nebo poloautomatické počítačové programy. Nestojí za nimi vždy umělá inteligence, ale někdy jenom kompletní algoritmus. Tyto social bots se nasazují do různých oblastí – hlavně tam, kde jde o peníze a moc, včetně ekonomiky, politiky a soukromé sféry (placená a cílená reklama, zisk z ní plynoucí, prodej výrobků a služeb, ovlivňování veřejného mínění, vyvolání revoluce, politické kampaně, získávání nových kontaktů, zviditelnění jednotlivců apod.). Souvisí s tím ale také nebezpečí a úskalí uveřejňování kontroverzních témat, politických témat s rasovým podtextem, využití jako kyberzbraně při šíření nepravdivých zpráv či útoků na servery. Roboti budou představovat budoucnost a základ IT průmyslu. Svoje uplatnění mohou najít i v komunikaci s lidmi, při poskytování informací aj.

Rovněž byl představen **InfoGate – Jednotný přístup ke katalogům slovenských knihoven** včetně jeho cílů – integrace databází, zvýšení návštěvnosti – a návrhů na vylepšení (např. obohacení o obálky knih, anotace, videoupuky, recenze, komentáře, hodnocení apod.). Petr Žabička tradičně prezentoval **projekt Knihovny.cz** a srovnával ho s jinými národními portály (mj. australským a finským). Představil milníky v jeho vývoji a organizace zajišťující fungování portálu. Naděжда Andrejčíková se v rámci své přednášky **Technologie mohou i sloužit** věnovala tématům, jako jsou weby, e-dokumenty a repozitáře, OAI PMH, konceptuální modely, URI, Open URL, RDF, RDFS, OWL, Linked Data, Big Data, mobilní technologie konce 20. století aj.

Jaroslava Citová vystoupila s příspěvkem o **České terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV)**. Spravuje ji Knihovnický institut NK ČR a v současnosti obsahuje výklady cca 4900 oborových termínů. Přednášející nejprve databázi obecně představila, poté stručně popsala vývoj knihovnické terminologie v České republice a na Slovensku, resp. v Československu, na příkladech výkladových slovníků z oborů knihovnictví a informační vědy. Poté se

zaměřila pouze na TDKIV (obsah, využívání, způsob zpracování hesel, typy vyhledávání, inovace uskutečněné v posledních několika letech, propagace a spolupráce s uživateli a knihovníky na rozvoji TDKIV a knihovnické terminologie).

Dva příspěvky zazněly na téma ochrany fondů: slovenský **Současný stav a perspektivy vývoje multifunkčních konzervačních technologií pro masovou konzervaci knih a archivních dokumentů** a český **Technologie hromadného odkyselování knih – záchrana rozpadajícího se kyselého papíru**.

První večer proběhlo losování tomboly, do které věnovali svoje ceny vystavovatelé. Druhý večer se uskutečnil ve stylu retro s tematikou „květinových dětí“ neboli RetroINFOS (60.–70. léta – Děti květů a knihoven – hippies – Woodstock INFOS Stará Lesná). Večerem prováděly šarmantní moderátorky Ludmila Hřčková a Marta Dušková. Třetí večerní setkání bylo věnováno promítání filmu mladých knihovníků a přednášce Lubomíra Klocka o astronomii **Slunce naše nejbližší hvězda**.

RENÁTA SALÁTOVÁ | [Renata.Salatova@nkp.cz](mailto:Renata.Salatova@nkp.cz)

## Beatlemánie v Čechách

(pohledem sběratele Antonína Janoty)

Koncem dubna proběhlo v Masarykově veřejné knihovně Vsetín zajímavé povídání o unikátní sbírce fotografií, plakátů, dokumentů a gramofonových desek legendární beatové skupiny The Beatles. Pořad *The Beatles Memorabilia aneb Beatlemánie v Čechách* doprovodil svým slovem i sběratel Antonín Janota, který zároveň pozval k výstavě svých sběratelských exponátů ve vsetínské Galerii v poschodí (trvala do 30. června). Jedná se ve většině případů o originály, které nejsou raritou pouze v Česku, ale i ve světě.

Po besedě jsme Antonína Janotu požádali o krátký rozhovor.

### Odkdy se této sběratelské vášni věnujete a co vás k ní vedlo?

Sbíráním memorabilií, to je předmětů z dob existence Beatles, se zabývám tak zhruba patnáct let. Tuto sbírku jsem následně rozšířil o dobové exponáty z Československa a Sovětského svazu, dokumentující, jak se s tímto fenoménem vypořádala vládnoucí komunistická strana dané země, proto jsem i zvolil tento název pořadu a výstavy.

### A kdybyste měl představit nejlepší kousky své sbírky?

Na zmíněné výstavě je možno shlédnout 77 čísel měsíčníku v prvním vydání z dob existence Beatles pro členy jejich fanklubu, dále korespondenci tohoto sdružení, vánoční nahrávky na flexi deskách, tzv. řeznický obal jednoho amerického vydání jejich alba a kolekce singlů, EP a LP desek apod.



Foto: Antonín Janota

### Kterého exponátu si nejvíce vážíte, nebo má pro vás výjimečnou osobní hodnotu?

Nemám vytipovaný žádný konkrétní exemplář, ke každému mě váže vzpomínka z doby pořízení. Ale abych odpověděl na dotaz, tak snad kolekce zmíněných měsíčníků. Trvalo nějakou dobu, než jsem je zkompletoval.

### Váže se k získání některého z exponátů nějaká zajímavá historka?

Začátkem osmdesátých let minulého století jsem si pořídil v Praze kopie notových záznamů z publikace *Complete Beatles*. Následně se tyto kopie staly na dlouhou dobu studijním materiálem pro začínající kapely. V roce 2010 jsem na Aukru koupil originál dané publikace a zalpal jsem po dechu. Tento originál jsem držel v ruce před třiceti lety, když jsem dělal zmíněné kopie. Stejně ruční poznámky, vpisy, znaky a transformace akordů to dokazují. Kopie i originál jsou součástí sbírky...

### Jak jste se k této zajímavé zálibě dostal?

Vše začalo poslechem „Laxíku“, tedy Radia Luxembourg, pořízením kytary. Sháněl jsem notové

záznamy a výstřížky z časopisů, ale původní dobové předměty jsem získal až v době internetových aukcí.

### Které z členů Beatles máte nejraději a viděl jste některého z nich „naživo“?

Jednoznačně Johna Lennona, pro jeho pochmurné, bolestivé a osobní písně, které ale také vyvolávají naději, že daný problém se dá řešit, pokud se chce. Bohužel, neměl jsem to štěstí jako Hana Hegerová, která členy skupiny viděla v pařížské Olympii, nebo Karel Gott, když se setkal s Johnem a projednával s ním možnost koncertu na Strahově.

KATEŘINA JANOŠKOVÁ | [kjanoskova@mvk.cz](mailto:kjanoskova@mvk.cz)

## Metodici v Olomouci aneb Nejsme v tom sami

Čtvrtý workshop pro metodiky knihoven se konal ve dnech 9. a 10. května 2017. Místem jednání byly prostory Vlastivědného muzea v Olomouci, kde se zhruba 50 účastníků zabývalo tématy, které jsou z pohledu metodické práce významné. Organizátorem akce byla Sekce veřejných knihoven SKIP.

Dvoudenní jednání bylo rozděleno do několika bloků; moderování se ujaly Gabriela Jarkulišová, Lenka Prucková a Monika Kratochvílová. Pro úplnost ještě dodejme: první workshop pro pracovníky metodických oddělení veřejných knihoven proběhl v roce 2013 v Knihovně Karla Dvořáčka ve Vyškově, následovalo druhé setkání v Děčíně v roce 2014; třetí pracovní setkání metodiků se odehrálo v Kutné Hoře v říjnu 2016.

### Průběh prvního dne

Tématem prvního příspěvku Víta Richtera (NK ČR) bylo **Prostorové vybavení malých a středních knihoven**<sup>2</sup>. Na základě výsledků dotazníkového šetření<sup>3</sup> zdůraznil citlivá místa, která omezují činnost knihoven. Zároveň doporučil řadu mate-

- Podle statistického šetření ve veřejných knihovnách České republiky pracuje více než 220 metodiků.<sup>1</sup>
- Systematické vzdělávání zaměřené na metodickou práci v knihovnách neexistuje.
- Knihovník spolupracující s dobrým metodikem není sám – má s kým sdílet myšlenky, může realizovat své nápady a inspirovat se.
- Metodická práce je práce s lidmi, založená na dobrých vztazích.

<sup>1</sup> Zdroj: Výroční zpráva o plnění výkonu regionálních funkcí – viz [http://ipk.nkp.cz/docs/zprava\\_RF\\_2015.pdf](http://ipk.nkp.cz/docs/zprava_RF_2015.pdf)

<sup>2</sup> Více zde: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/vystavba-a-rekonstrukce-knihoven/pruzkum>

<sup>3</sup> Dotazníkové šetření proběhlo v roce 2016.





riálů, které lze využít při přípravě výstavby knihoven – ať už jde o normy, směrnice, standardy či inspirativní webové stránky.<sup>4</sup> Smysluplné a krásné prostory knihoven už můžeme navštívit i u nás, ale stále je co dohánět. Jak říká dr. Richter: „Československo se proslavilo jako země, kde se nestaví knihovny.“

S dalším dotazníkovým šetřením, tentokrát na téma **věkové, vzdělanostní a mzdové struktury zaměstnanců knihoven**, které bylo spuštěno začátkem května 2017, seznámil účastníky semináře rovněž Vít Richter. Cílem průzkumu je zjistit úroveň kvalifikace knihovníků, jejich věkové složení a především to, jaká bude potřeba jejich rekvizifikace. *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků*, nedávno schválená Ústřední knihovnickou radou, pracuje s tématy jako doplnění či změna kvalifikace, její obnovení nebo rozšíření. S tím, co všechno tento průzkum odhalí, se metodici seznámí na podzimním semináři v Pardubicích.

Na otázku, jaké je povolání metodika a co všechno jeho práce zahrnuje, odpovídala ve své prezentaci **Metodik a kdo je vic?** Zlata Houšková. Co všechno by měl metodik umět? Podle této prezentace téměř vše. Jak autorka říká: „Metodik je ministr knihovnictví ve státě, kraji, regionu, sice bez peněz, ale spoluzodpovědný za stav věcí.“ V Národní soustavě povolání a Národní soustavě kvalifikací neexistuje pozice metodik, ale pouze pozice metodik specialista a samostatný metodik. Každý, kdo vykonává tuto činnost, se musí stále vzdělávat a orientovat se

ve všech oblastech, které změny ve společnosti a tedy i v knihovnictví přinášejí. Dá se říci, že metodik nepřímo řídí knihovny, usměrňuje jejich činnost, koordinuje práci knihoven. V ideálním případě je to člověk, ke kterému kolegové mají důvěru, člověk, kterého se ostatní knihovníci mohou na cokoli zeptat, který umí ostatní inspirovat, učit a podpořit.

Dlouho očekávaný **Standard pro dobrý fond** byl tématem Marie Šedé (MSVK v Ostravě). Po předchozích materiálech (*Standard pro dobrou knihovnu a Služby knihoven knihovnám*) se stane třetím dokumentem, který bude určen nejen knihovníkům, ale i zřizovatelům/provozovatelům knihoven. Jak zjistit, zda jsou fondy knihovny „živé“, využívané, nebo je knihovna jen sběrem starého papíru? Odpověď je jednoznačná – pomocí jednoduchých propočtů s využitím aktuálních statistických dat.<sup>5</sup>

Hlavním programovým blokem prvního dne jednání byla interaktivní přednáška Soni Plhákové s názvem **Psychologie ve vyjednávání s veřejnou správou**. Víte, s kolika lidmi vstupujete do jednání, když oslovíte starostu obce? Umíte odhadnout, co vám sděluje svým neverbálním projevem? Co je při jednání vhodné, a co vhodné není? Jak se chovat tak, abychom druhou stranu jednoznačně neodradili? Co je to SIMONA a jak nám může pomoci dobrá příprava na jednání? Praktickou ukázkou toho, co se v lidech při setkání odehrává, si mohli na pódiu zažít účastníci semináře.

Konkrétní výsledek **komunikace se zřizovateli knihoven a využití finanční podpory z jiných zdrojů než jsou regionální funkce** představila Monika Kratochvílová (MZK). Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci s Jihomoravským krajem ukazuje, že lze vyjednat další finanční prostředky na modernizaci knihoven. Jak Monika Kratochvílová uvedla, důležitá je efektivně nastavená komunikace, vzájemné naslouchání a respekt.

## Průběh druhého dne

Druhý den workshopu zahájila Adéla Dilhofová (MZK) informacemi o nově připravovaném **Metodickém centru pro výstavbu a rekonstrukci**



Účastníky workshopu přivítal Pavel Urbášek, náměstek primátora města Olomouce

**knihoven**. Cílem tohoto centra je nabídnout metodickou pomoc zřizovatelům či provozovatelům knihoven. V rámci tohoto projektu se budou vytvářet metodiky, virtuální prostředí a vzdělávací semináře.

O zkušenostech ze **Středočeského kraje s podporou obecních knihoven** se podělil Radek Liška (SVK Kladno). Nevyrovnané financování, nepravidelnost vyhlášení dotáčního programu *Obecní knihovna* a nejistota, zda program bude i nadále pokračovat – to jsou témata, která v současné době řeší metodici v Kladně. Není jednoduché stále jednat se zřizovateli, denně sledovat, zda kraj vyhlásil dotaci, a k tomu aktivizovat knihovny, aby žádaly o další podporu z kraje.

Zajímavou součástí semináře tvořila panelová diskuse vedená Lenkou Pruckovou z Knihovny města Olomouce (KMOL) se starosty obcí a zástupci Spolku pro obnovu venkova. Pozvání přijal předseda Spolku pro obnovu venkova Moravskoslezského kraje Dušan Lederer, mimo jiné bývalý knihovník, sběratel a výrobce hlavolamů. Jeho názor o důležitosti vzdělání, přístupu k literatuře a kvalitním knihám sdíleli i jeho kolegové – starostka obce Zbyslavice paní Regína Vřeská, starostka obce Kunín Dagmar Novosádová a také starosta obce Rapotín<sup>6</sup> Pavel Žerníček. Rozdílnost obcí, která je dána hustotou

osídlení, historickou minulostí a občanskou vybaveností, je sice svým způsobem rozděluje, ale názor všech starostů je obdobný – důležitá je dobrá komunikace knihovníků se starosty i zastupitelstvem a chuť podílet se na komunitním životě obce. Díky tomu byla vybudována nová knihovna v obci Zbyslavice, zrekonstruována knihovna v Kuníně<sup>7</sup>, nastartována jedinečná činnost v Rapotíně a znovu obnovena knihovna ve Větkovicích. Pozitivní naladění starostů obcí posluchače velice nadchlo.

Závěrečný příspěvek Jarmily Burešové (KMOL) nazvaný **Knihovna pro generace** ukázal, co vše se dá v knihovnách nabídnout uživatelům různých věkových kategorií. Díky síti 27 poboček Knihovny města Ostravy, které působí v demograficky odlišných lokalitách, si „svou knihovnu“ mohou najít všichni uživatelé. Jak přednášející uvedla: „*KMOL chce být profesionálním a přátelským rádčem i navigátorem ve světě informací, který svým uživatelům nabízí příležitost k četbě, vzdělávání i setkávání v otevřeném a klidném prostředí, podporujícím kultivaci vlastního názoru.*“ Široký záběr práce KMOL to jen potvrzuje.

## Závěr

Workshop pro metodiky knihoven s pořadovým číslem IV skončil. Účastníci si odnesli řadu nápadů a podnětů k zamyšlení. Velmi inspirativní byla i prohlídka Knihovny města Olomouce v režii Lenky Pruckové.

Pro ty, kteří se workshopu nemohli zúčastnit, jsou k dispozici webové stránky s prezentací jednotlivých přednášejících.<sup>8</sup> K dobrému průběhu akce přispěli i sponzoři – především SKIP ČR, SKIP 10 pro Olomoucký a Moravskoslezský kraj, firma Ceiba, Vlastivědné muzeum v Olomouci a také Moravská zemská knihovna a Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. Za to jim a organizátorům akce patří velké poděkování.

**MARIE ŠEDÁ** | [seda@svkos.cz](mailto:seda@svkos.cz)

Foto: archiv Knihovny města Olomouce

<sup>4</sup> Více zde: <http://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/vystavba-a-rekonstrukce-knihoven>

<sup>5</sup> Připravený standard by měl být v letošním roce vydán jako metodický pokyn Ministerstva kultury.

<sup>6</sup> Tamější obecní knihovna získala v roce 2016 titul *Knihovna roku*.

<sup>7</sup> Obecní knihovna v Kuníně získala v roce 2015 Diplom za moderní knihovnické a informační služby a byla nominována do soutěže *Knihovna roku 2015*.

<sup>8</sup> Dostupné z: <http://workshop-pro-metodiky.webnode.cz/>

# Po stopách Zlatovlásky aneb Výstava a edukační programy nejen pro nejmenší

V rajhradském klášteře opět ožila písmenka, říkadla a pohádkový příběh o zlatovlasé princezně, a to již od druhé poloviny dubna 2017. Památník písemnictví na Moravě v prostorách refektáře představil novou dětskou výstavu s názvem *Říkadla a Zlatovlásky* (kurátorka Lenka Vlčková Kryčerová, grafické zpracování Peter Jelemenický), která byla uspořádána na počest 100. výročí narození básníka, dramatika a hudebníka Josefa Kainara (1917–1971). Výstava se snaží přiblížit malým návštěvníkům tvorbu veršů, říkadel, her se slovy pomocí interaktivních tabulí, velkých listovacích knih nebo formou zábavného lovení písmenek s pomocí zlaté rybky. Příběh Zlatovlásky, tedy té kainarovské, která se v několika detailech od klasické liší, pak mohou děti prožít i pomocí pracovních listů *Po stopách Zla-*

*tolvásky*, a plnit tak úkoly, jež na své cestě k princezně musel Jiřík zdotat.

Spolu s výstavou byl kromě jiného také sestaven vzdělávací dvojlist *Písmenka se nebojíme*. Předškoláčky a malí školáčky si mohou také se svými spolužáky nebo týmy a se zkušenými lektory vyzkoušet edukační programy. V prvním z nich – *Říkej, říkej, říkadlo* – zjistí, kdo je spisovatel, jak pracuje nebo jak vznikají říkadla, a dokonce si mohou nové říkadlo přímo vytvořit. Další program s názvem *A jak to bylo se Zlatovláskou?* se věnuje zábavnou formou slavné pohádce v jejích různorodých podobách – od knižní, přes divadelní až po filmovou. Všichni jsou zváni a hrát či vzdělávat se pak mohou nejenom malí návštěvníci až do 12. listopadu 2017.

**MIROSLAVA ŠUDOMOVÁ** | [sudomova@post.cz](mailto:sudomova@post.cz)

## Setkávání knihovníků hudebních

Knihovníci tak či onak pracovně svázaní s hudbou a hudebníky se setkávají pravidelně dvakrát ročně – na jaře v brněnské Knihovně Jiřího Mahena a na podzim, kdy se místa setkání mění. Co se nemění, je vzorná příprava hostitelských knihoven. Dvoudenní setkání má vždy bohatý program, jehož hlavní součástí jsou odborné přednášky spjaté s hudbou daného kraje či místa.

Přednášky bývají doplněny exkurzemi, vycházkami a dalšími aktivitami podle tematického zaměření semináře, specifika toho kterého regionu a kreativity hostitelů (vloni na podzim, kdy se skupina sešla v Knihovně města Hradce Králové, jsme například měli mimo jiné možnost v tamějším muzeu „naživo“ nahlédnout do Franusova kancionálu).

Letošní jarní setkání se neslo na vlně duchovní hudby provozované na Moravě v 16.–18. století se zvláštním zřetelem k té, která je spjata s kostelem sv. Jakuba v Brně (přesný název semináře zněl *Hudební provoz a repertoár na moravských kostelních kůrech v 16.–18. století*). Přednášek se ujali vědečtí pracovníci a doktorandi Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy

univerzity – Jiří Sehnal, Vladimír Maňas, Hana Studeničová a Helena Kramářová. Přednášky nezahlocovaly konkrétními fakty a přinášely důležité zasazení do kontextu místa, daných historických období a událostí. Daly také nahlédnout na mravenčí práci muzikologů, muzejníků, archivářů a knihovníků nejen při zpracovávání starých hudebních materiálů, ale i při jejich „oživování“. Všichni přednášející doplnili své příspěvky zvukovými ukázkami děl, takže jsme si mohli – my všechny knihovnice i kolega z Plzně – udělat konkrétní představu, co se na moravských kostelních kůrech, zvláště u sv. Jakuba, hrálo, v jakém obsazení, kdo to vše zařizoval, komponoval či financoval. (A když se dostavily následky téměř nočního vstávání s cílem stihnout v Brně začátek semináře, nemusela jsem se stydět za padající oční víčka, neboť zcela jistě svědčila o snaze zvýšit prožitek z poslechu hudební ukázky.)

Vedle přednášek jsme také zavítali do Archivu města Brna, kde je umístěn mimo jiné i knihovní soubor *Svatojacobská knihovna*. Měli jsme možnost vidět cenné rukopisné liturgické knihy a nahlédli tak do „kuchyně“ provozu farního kostela sv. Jakuba, zvláště jeho hudební složky. Komentovaná prohlídka jmenovaného kostela s informacemi o zdejších varhanách včetně ukázek varhanní hudby i s pěveckým vystoupením sboru vedeného Vladimírem Maňasem byla příjemným a potěšujícím zážitkem pro nás všechny – bez ohledu na vztah k víře či konfesní příslušnost. O varhanách nám vyprávěl a jejich hru předvedl varhaník kostela sv. Jakuba Ondřej Můčka. A zmíněné pěvecké vystoupení bylo překvapením dokonce i pro organizátorku semináře a vedoucí hudebního oddělení Knihovny Jiřího Mahena Jitku Málkovou.

Druhý den semináře obsahoval jeden programový blok věnovaný České národní skupině IAML (viz příspěvek na s. 278). Vedly ho předsedkyně skupiny Zoja Seyčková z Institutu Bohuslava Martinů v Praze, Jana Navrátilová z Městské knihovny v Praze a Zuzana Petrášková z Národní knihovny ČR. Blok obsahoval informace o připravovaných akcích – červnovém mezinárodním kongresu v lotyšské Rize a zářijovém výročním zasedání České národní skupiny IAML v rámci hudebního semináře – tentokrát ve Zlíně. Zuzana Petrášková nás také seznámila s aktuální situací v oblasti hudebních dokumentů po schválení no-



Foto: archiv KJM v Brně

*Uvítání účastníků; (zleva) přednášející Jiří Sehnal, ředitelka KJM Libuše Nivnická a organizátorka semináře Jitka Málková*

vely autorského zákona a s tím související přípravou licenční smlouvy s kolektivními správci.

Vzhledem k tomu, že je seminář dvoudenní, povečeřeli jsme společně v příjemném prostředí, vyměnili si během neformálních rozhovorů zkušenosti ze své práce a měli příležitost navázat osobní vazby s knihovníky podobného odborného zaměření a zájmů.

V neposlední řadě musím napsat, že se o nás v Brně vzorně starali. Nikdy nechyběla káva ani voda, na táckách bylo vždy něco na zub, hostitelkám nemizel z tváře úsměv... A když jsem na zpáteční cestě vybalovala svačinu připravenou v „Mahence“ prozíravě pro ty, kteří budou tak spěchat na vlaky a autobusy, že si ani nestačí koupit nic k jídlu, měla jsem vážně pocit, že jedu od mámy.

Zdálo by se, že s dobou digitální, rozšířením YouTube a snadným stahováním hudby všeho druhu z internetu osíří všechna hudební oddělení, ustrnou výpůjčky CD disků a vymizí hudební aktivity knihoven. Není tomu úplně tak. A pokud jste knihovníky hudebními, neváhejte a využijte možnosti ke sdílení zkušeností, načerpání nových nápadů i energie pro vaše další aktivity – třeba už na podzim ve Zlíně.

**PAVLA VLKOVÁ** | [ctenar.vlkova@svkkl.cz](mailto:ctenar.vlkova@svkkl.cz)

Příští celostátní hudební seminář a zasedání České národní skupiny IAML proběhne 19.–20. září pod názvem *Hudba východní Moravy v průběhu staletí*. Odborné přednášky přiblíží historii i současnost hudebního života zlínského regionu, plánovaná je návštěva Kongresového centra – sídla Filharmonie B. Martinů, expozice Františka Bartoše v Muzeu jihovýchodní Moravy a hudebního archivu kroměřížského zámku.



Tallin, Oslo, Varšava, Göteborg, Sydney, Neapol, Amsterdam, Moskva, Dublin, Vídeň, Montreal, Antverpy, New York, Řím... To jsou města celého světa, ve kterých se v posledních letech konaly kongresy IAML – Mezinárodní asociace hudebních knihoven, archivů a dokumentačních středisek (v angličtině International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres). Letošní kongres proběhne v lotyšské Rize a v nejbližších letech se chystají hostit účastníky této akce města Lipsko a Krakov.

Tato mezinárodní setkání jsou pro všechny velice inspirativní a pravidelně se jich účastní i mnozí čeští knihovníci, kteří pracují v hudebních odděleních našich knihoven nebo přímo ve specializovaných hudebních knihovnách, muzeích a archivech. Tito knihovníci mají to štěstí, že jejich zaměstnavatelé každoročně stále nacházejí ve svých rozpočtech nejen větší finanční příspěvek (či se jim podaří sehnat grant) na jejich cesty na konference, ale i menší částku na členství v organizaci s názvem Česká národní skupina IAML. Osvícení zaměstnavatelé totiž dobře vědí, jak je důležité, aby se jejich knihovny v národním i mezinárodním měřítku účastnily seminářů, zasedání a konferencí, aby jimi vysílaní zástupci reprezentovali aktivní účast nejen svou knihovnu, ale i celé české knihovnictví. Vědí, že je potřeba, aby se jejich pracovníci dále vzdělávali, navazovali profesní i osobní vztahy s kolegy z ostatních knihoven, aby společně dokázali prosazovat své zájmy a potřeby, které vedou k jedinému cíli – aby hudební oddělení a hudební knihovny měly dobré podmínky pro svoje

fungování a mohly stále lépe uspokojovat své uživatele a čtenáře.

To je asi také hlavním důvodem, proč se zatím 24 českých knihoven s hudebním zaměřením sdružuje v České národní skupině IAML (ČNS IAML), která byla oficiálně založena už v roce 1971 při Národní knihovně ČR (v té době ještě jako Československá skupina IAML ve Státní knihovně ČSR). Dávno předtím, od roku 1956, ale české hudební knihovny spolupracovaly s mezinárodním sdružením IAML, které vzniklo v roce 1951 v Paříži.

Každoročně po letních prázdninách se pro pracovníky členských knihoven, ale i dalších hudebních knihoven, muzeí a archivů, konají výroční konference ČNS IAML a po vzoru mezinárodních kongresů se odehrávají v různých zajímavých knihovnách v neméně zajímavých městech v Čechách či na Moravě.

ČNS IAML má také svoji internetovou stránku [www.nkp.cz/info](http://www.nkp.cz/info) a stránky na Facebooku: <https://www.facebook.com/groups/467059256651444/>.

**ZOJA SEYČKOVÁ** | [zoja@martinu.cz](mailto:zoja@martinu.cz)

## Neušlo nám

## Druhý ročník Akademie PR pro knihovníky

Zveme vás na **druhý ročník Akademie PR**, která je určena všem, kteří se v knihovnách věnují public relations. Cílem kurzu je provést vás praktickými tématy PR, abyste bez problémů zvládli nebo zlepšili komunikaci s novináři, dlouhodobé plánování komunikace knihovny, přípravu podkladů pro online i klasická média nebo krizovou komunikaci.

**Termíny: 30. a 31. 10. (Olomouc), 9. 1. (Pardubice), 7. a 8. 3. (Praha)**

Podrobnosti na [www.sdruk.cz](http://www.sdruk.cz). Cena 6000 Kč.

VO

## Osobnosti knižní kultury

# „Když něco opravdu chcete, všechno je možné“

Dana Kalinová sice ke konci srpna 2016 ukončila svou práci ve společnosti Svět knihy, letos 6. dubna se jí však dostalo nečekaně významného ocenění. Z rukou Pedra Calva-Sotela Ibáñeze-Martína, španělského velvyslance v Praze, převzala Řád Isabely Katolické, který jí udělil španělský král Filip VI. Ocenil tak její dlouholeté a nesmírně plodné působení ve prospěch kultury a literatury.

„Paní Dana Kalinová věnovala více než dvě desetiletí propagaci české literatury v zahraničí a zahraniční v Česku,“ připomněl v uvítacím proslovu pan velvyslanec. „Je namístě předpokládat, že její práce pro Svět knihy byla od samotného počátku jedním z mnoha dobrodružství na cestě za znovuzískáním svobody v této zemi. Konkrétně svobody setkávat se bez cenzury s literaturou z celého světa...“ O dobrodružství a různé zvraty nebyla nikdy v životě Dany Kalinové nouze. Měla jsem možnost zpovzdálí sledovat nejen zrod myšlenky pořádání knižních veletrhů v domácí režii, ale pak i Daninu cestu za její realizací, dovoluji si proto osobnější tón tohoto vzpomínání.



Foto: Dušan Dostál

Dana Kalinová na loňské říjnové přednášce v Jonáš klubu

## PhDr. DANA KALINOVÁ (\*1956)

Do roku 1997 manažerka veletrhu Svět knihy Praha (zaměstnanec SČKN). Od srpna 1997 jednatelka společnosti Svět knihy, s. r. o., jejímž jediným vlastníkem je SČKN, a ředitelka mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu Svět knihy Praha.

V letech 2008–2013 viceprezidentka Konference ředitelů mezinárodních veletrhů, poté až do roku 2016 její programová konzultantka. Členka správní rady Střední školy pro knihkupce a nakladatelské pracovníky (2006–2009), členka správní rady Nadace Český literární fond (2009–2015) a členka dozorčí rady Střední školy knižní kultury (od roku 2010).

Je nositelkou Ceny Ministerstva kultury za přínos k rozvoji české kultury a Výroční ceny Českého literárního fondu. V roce 2017 oceněna Řádem Isabely Katolické, který uděluje španělský král. Je vdaná, má syna, dceru a třiletého vnuka.

možnost absolvovat krátkodobou stáž v Univerzitní knihovně v Torontu, na kterou vzpomíná: „Tady jsem se poprvé setkala s internetem, kromě jiného jsem pracovala pro East and Central European Studies. Z Kanady jsem se vrátila s pocitem, že když něco opravdu chcete, všechno je možné.“

V Národní knihovně pracovala až do roku 1993, kdy ji už zmíněná Albertina icoe oslovila s nabídkou založit projekt LIBRIS (české Books in Print), s cílem poskytovat bibliografické a článkové databáze v digitální formě a on-line, který se ovšem nezdařil.

## Devadesátá léta – doba překotná

Kdo si na tuto dobu vzpomene, určitě se mu vybaví rychlost změn, které tehdy probíhaly v celé společnosti. Knižnímu oboru se to samozřejmě nevyhnulo. Zanikala zavedená nakladatelství, zkrachoval Knižní velkoobchod, stánky se zlevněnými knihami zaplnily ulice... Jakmile to situace dovolila, několik knihkupců a nakladatelů, kteří po roce 1948 přišli o své podnikání, obnovili Svaz českých knihkupců a nakladatelů, a navázali tak na odkaz historické organizace založené roku 1879. Stávající Svaz nakladatelů, vydavatelů a knihkupců tím získal „konkurenta“, přesněji řečeno konkurenty dva, protože v roce 1991 byla založena Asociace české knihy. Prozíravějším členům bylo jasné, že tříštit síly při prosazování profesních zájmů v tržních podmínkách nemá smysl, že je nutné najít společnou řeč a sjednotit se. Tento krok se nakonec podařilo uskutečnit v roce 1994 a Svaz českých knihkupců a nakladatelů (SČKN) se stal jedinou profesní organizací zastupující knihkupce, nakladatele a distributory existující na českém knižním trhu. Jednu z hlavních rolí v těchto i následujících událostech sehrál knihkupec a později předseda sjednoceného Svazu Jan Kanzelsberger.

Do obrazu zmíněné překotné doby spadá i pořádání I. pražského mezinárodního knižního veletrhu, který proběhl už v květnu 1991 v Paláci kultury v produkci anglické firmy Avencourt Exhibitions. Pod jejími křídly se uskutečnily čtyři ročníky na stejném místě, pátý a poslední se konal na Výstavišti Praha, kde ovšem ve stejnou dobu v Křížkových pavilonech probíhal první ročník (označovaný za nutlý) domácího právě „zrozeného“ veletrhu s názvem *Svět knihy*. Anglická firma se od počátku netajila tím, že jí jde

především o komerčně úspěšnou akci, profesní potřeby a zájmy subjektů českého knižního trhu nebyly pro ni prioritní. Nelze se proto divit, že si myšlenka na pořádání knižního veletrhu v domácí režii pod hlavičkou SČKN našla velmi rychle širokou podporu lidí kolem knih. Svět knihy se tak v roce 1995 po prvních nesmělých krocích vydal na dlouhou a úspěšnou cestu propagování české knižní kultury v zahraničí a seznamování domácího publika s kulturami jiných národů.

## Žít prací

Tato slova nejuplněji charakterizují jednadvacetileté působení Dany Kalinové ve vedení společnosti Svět knihy. Říká se, že náhody neexistují, vždy se jim musí vyjít naproti.

„Na prvním ročníku veletrhu Svět knihy v roce 1995 vystavovala izraelská firma Ex libris, pro kterou jsem tehdy pracovala. Ovšem jen velmi krátce, protože mě na stánku vyhledali zástupci SČKN s nabídkou, zda bych nechtěla připravit příští ročník veletrhu.“

Po krátkém váhání v polovině roku nabídku přijala a s obrovským nasazením se pustila do přípravy veletrhu Svět knihy '96. „I když mám k literatuře vztah, tato práce, vesměs organizační, byla pro mne úplně nová a úplně nová byla také finanční stránka věci... Bylo nutné celý projekt zvládnout ekonomicky. Také se každý snažil svoje služby předražit, protože vnímal moji nezkušenost. Výsledek tomu odpovídal a já jsem chtěla po prvním ročníku odejít. Pan Kanzelsberger mě však přesvědčoval, abych to nevzdala, že to umím, jen to ještě nevím. Důvěřoval mi, za což jsem mu byla vděčná.“

Hned jak to bylo možné, se D. Kalinová vypravila „na zkušenou“ na veletrhy do Frankfurtu a do Lipska. Na obou se setkala se vstřícným přijetím, které se posléze přetavilo do dlouhodobé spolupráce ve skupině ředitelů mezinárodních knižních veletrhů, kde sbírala další zkušenosti.

A který knižní veletrh nejvíce ovlivnil tvář a směřování Světa knihy? „Jednoznačně Lipský. Pojetí tohoto veletrhu nejen jako komerčního podniku, ale také jako akce s bohatým doprovodným programem nás velmi oslovilo. Český knižní trh je malý, a právě z tohoto základního faktu bylo nutné vycházet při tvorbě koncepce pražského veletrhu. Vždy jsme hledali vyváženost komerční a kulturní nabídky, která by

oslovila co nejširší profesní i laickou veřejnost. Budoucnost Světa knihy jsme spatřovali také v pestrosti zahraniční účasti – s vytvářením prostoru pro výměnu zkušeností a seznamování se s novými trendy knižního oboru ve světě.“

## Doma i ve světě

Bylo obdivuhodné sledovat, s jakou rychlostí se tvář veletrhu Svět knihy rok od roku proměňovala. Začalo to hned třetím ročníkem v roce 1997, kterým se otevřela tradice ústředních zemí – tou první bylo Finsko. Od té doby se jich v centrální expozici představilo více než padesát (mj. prezentace Afriky v roce 2003 za podpory UNESCO, o tři roky později, opět za podpory UNESCO, to byla rozsáhlá kolektivní expozice slovanských zemí, v roce 2008 bylo hlavní zemí Španělsko, o rok později se představily literatury všech tehdejších 27 členských států EU). A nezapomenutelný je i 22. ročník (pozn. red.: poslední, který vznikl pod vedením D. Kalinové), na němž se v neotřele řešeném stánku ve střední hale pražského Výstaviště představily severské země – Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko.

I když příprava a organizování pražského knižního veletrhu a literárního festivalu patřily mezi hlavní a klíčové činnosti společnosti Svět knihy,

její aktivity mířily i do zahraničí. Od roku 1998 připravila za podpory MK ČR, hl. města Prahy a dalších partnerů přes sto prezentací českých knih a literatury v různých zemích Evropy, v USA i v Asii. Naopak se nezdařilo rozšíření veletrhu také na Moravu do Brna...

## Hluboké kořeny, bohatá koruna

Titulek odstavce zní sice vznešeně a pateticky, ale myslím, že nejlépe vystihuje, kam se společnost Svět knihy pod vedením Dany Kalinové a jejího malého týmu za dvě desetiletí dostala. Má dostatečně pevný základ a široce rozvětvené aktivity, jednoduše řečeno, je na čem stavět.

A na závěr ještě osobní vyznání: „Velkou oporou mi po celou kariéru ve vedení společnosti Svět knihy bylo knihovnické a informační vzdělání. Vedlo mě k zodpovědnosti vůči čtenářům a subjektům knižního trhu, pomohlo mi k rychlé orientaci ve světové a české literatuře, edičních a překladatelských počinech, informačních zdrojích... Za celou dobu organizování veletrhu jsem se setkala s celou řadou významných a vzdělaných osobností, které můj život obohatily a jejichž dílo jsem se snažila předávat české odborné i laické veřejnosti.“

OLGA VAŠKOVÁ | vaskova@volny.cz

## Neušlo nám

## Zemřel Jiří Vacek (1939–2017)

V sobotu 17. června 2017 zemřel po krátké těžké nemoci ve věku nedožitých 78 let literární historik, knihovník a slavista PhDr. Jiří Vacek. Svůj profesní život spojil s Národní knihovnou České republiky, přesněji řečeno se Slovanskou knihovnou, v níž pracoval od roku 1964 až do své smrti, tj. 53 let; v letech 1978–1992 byl jejím ředitelem. Postupně si vybudoval pozici respektovaného odborníka na dějiny slavistiky, slovanských literatur (zejména východoslovanských) a na problematiku ruské a ukrajinské emigrace z let 1918 až 1945. Pro svou fenomenální paměť a hlubokou znalost fondu Slovanské knihovny patřil mezi vyhledávané rešeršéry a konzultanty nejrůznějších otázek spojených s profilem knihovny. Své vzpomínky vtělil do knihy *Slovanská knihovna, můj osud* (Praha, 2016), která je doslova kronikou její existence. S odchodem Jiřího Vacka se uzavírá jedna dlouhá etapa existence Slovanské knihovny. Jeho lidský přístup, smysl pro humor, ochota, vstřícnost a neutuchající pracovitost nám všem budou chybět. Rozloučení s ním proběhlo 27. 6. v Zrcadlové kapli Klementina.

LUKÁŠ BABKA | Lukas.Babka@nkp.cz



Foto: archiv Slovanské knihovny



# Neuvěřitelný příběh knihovny v Birminghamu

Krátce po roce 2000 birminghamská městská rada rozhodla, že stará budova knihovny (otevřena 1974) je nevyhovující a že postaví novou. V roce 2009 byl představen design plánované budovy od architektky Francine Houben, autorky dalších slavných knihoven, a jejího týmu Mecanoo. Vrchol tohoto příběhu nastal v září 2013. Velké množství lidí aplaudovalo, když ambiciózně navrženou budovu otevírala slavná obyvatelka Birminghamu a nositelka Nobelovy cenu za mír Malala Yousafzai. Birmingham investoval do postavení nové knihovny 189 milionů liber (asi šest miliard korun). Dva roky po otevření ale zjistil, že nemá dost peněz na její provoz...



↑ Birmingham slavnostně otevírá novou knihovnu. Je ohromná. Údajně největší veřejná kulturní instituce v Evropě.

↑ Budova se dostala mezi šest nominovaných na Stirlingovu cenu, nejprestižnější architektonické ocenění ve Spojeném království.

↑ Birminghamská městská rada dluží, kam se podívá. Rozhodla tedy mj., že knihovna musí ročně ušetřit 1,5 milionu liber. 100 ze 188 zaměstnanců bude propuštěno. Téhož dne dostává Malala Yousafzai Nobelovu cenu míru.



↑ Knihovna zkracuje provozní dobu ze 73 na 40 hodin týdně.

↑ Knihovna ruší nedělní provoz.

↑ Nová knihovna je jedinou turistickou atrakcí mimo Londýn, která se dostala mezi deset nejnavštěvovanějších památek Spojeného království.

27. července 2015  
Knihovna přidává 26 otevíracích hodin, ale s omezeným provozem. Knihy se mohou půjčovat z omezeného výběru prostřednictvím self-checků. Otevírací doba se prodloužila díky tomu, že jedno patro budovy začala využívat jazyková škola.

12.8.2015  
POTŘEBUJEME KNIHY  
Kušli rozpočtovým škrtům ne nakupujeme žádné knihy ani noviny. Proto uvítáme jakékoliv knihy vydané v posledních 12 měsících jako dary knihovně. Všechny vděčně přijmeme.

10. října 2016  
Město rozhoduje o uzavření dvou poboček.

↑ V několika birminghamských knihovnách se objevuje výzva, aby lidé nosili knížky do fondu.

**Může se něco takového stát u nás? Tedy že by město postavilo takhle velkorysou budovu pro knihovnu a pak nefinancovalo její provoz?** ptáme se **Víta Richtera** z Knihovnického institutu Národní knihovny ČR.

Konzervativní vláda v Británii od dob krize v roce 2010 razantně omezuje rozpočty na knihovny. Ve hře je celkový vývoj knihoven ve vztahu k digitalizaci a internetu. Knihovny jsou často označovány jako instituce, které nemají budoucnost. V Česku to nikdo takhle jednoznačně neprohlazuje, ale myslím si, že v řadě případů se pochybnosti objevují také. Máme velké množství knihoven, ale jejich podpora nikdy nebyla dramatická. A to se může dále zhoršovat, protože fyzické využívání knihoven, tedy půjčování, od roku 2004 klesá. Potřebujeme vysvětlovat, že knihovny jsou nadále potřeba a mají tu svou roli. Veřejnost to obvykle vnímá, ale mnozí politici to odmávnou s tím, že všechno je na internetu.

### Co přesně tedy máme politikům říkat?

Zahraniční zkušenosti i pár dobrých příkladů z Česka nám ukazují, že pokud má knihovna odpovídající prostory, vybavení a hezký interiér, lidé do knihoven chodí. Většina knihoven ale odpovídající prostory nemá. V ČR stoupá množství lidí, kteří chodí do knihovny na kulturní a vzdělávací akce. Ale pokles fyzických výpůjček to ne zcela vyrovnává. Abychom ukázali, že lidé do knihovny chodí i za jiným účelem než fyzickou výpůjčkou, potřebujeme nejprve investice do prostorů a vybavení knihoven. A to je téma pro



Budova knihovny v Birminghamu

diskusi s politiky. Je třeba předkládat, co všechno pro město může zajistit veřejná knihovna, když na to má prostor, vybavení a dostatek lidí.

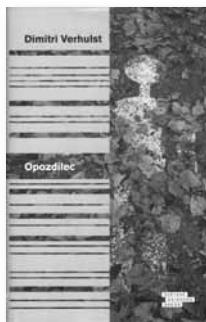
### Co by to třeba mohlo být?

Měli bychom důsledně akcentovat svou roli ve vzdělávání. Úžeji spolupracovat se školami. Ne být jen doplňkem školního vyučování, ale stát se součástí vzdělávacího procesu. Učit lidi rozpoznat a vyhledávat v kvalitních zdrojích informací, nespolehat na ťukání do Googlu. Učit lidi spravovat finance nebo nakupovat na internetu, komunikovat vzdáleně s úřady a pohybovat se bezpečně na síti. To mohou být zásadní služby knihoven v 21. století.

**VĚRA ONDŘICHOVÁ**

| vera.ondrichova@gmail.com

# Knihovnick, který byl raději dementní než doma u své ženy



**VERHULST, Dimitri. Opozdilec. Přel. Veronika ter Harmsel Havlíková. Praha: Odeon, 2017. 118 s. ISBN 978-80-207-1754-2.**

Pod výše uvedeným popisným názvem v titulku vyšel německý překlad knihy vlámského spisovatele Dimitri Verhulsta (\* 1972), která uspěla jak v jeho rodné Belgii, tak v Nizozemsku. A je třeba dodat, že je velmi výstižný. Poukazuje mj. na profesní deformaci hlavního hrdiny, čtyřiasedmdesátiletého Désirého Cordiera, který své předstírání demence vyčetl z knih a dalších informačních pramenů tak dokonale, až plánovaně skončil na geriatrickém oddělení pečovatelského ústavu s poetickým názvem Sněženka. Jeho pečlivě zaranžovanou roli s příznaky postupující Alzheimerovy choroby prokoukl pouze jeden podobně simulující obyvatel domova pro seniory, který mu jen poradil, aby tolik nepřehrával. Český překlad názvu knihy, kterou vydal Odeon jako 192. svazek edice Světová knihovna, odpovídá nizozemskému originálu z roku 2013.

A proč tohle všechno bývalý knihovnick Désiré, vzdělaný muž ovládající několik jazyků včetně latiny, milovník vážné hudby, podstoupil – vedle toho, že se vydal na bezcílné cesty bez jízdenky, kradl v obchodě oblečení nebo se nezapomněl vždy do své postele nebo do plenkových kalhot pořádně pokálet? Toužil se dostat z vlivu své panovačné a tyranizující ženy Moniky a jejích vrtochů, nechtěl se už o nic starat a nic řešit, toužil po úniku ze sevření života v maloměstě. Ani děti, mamáněk Hugo a pragmatická Charlotta, zrovna nenaplňují jeho očekávání.

Možná se do téhle útlé knihy začnete i pod dojmem některých recenzí, které zdůrazňovaly její černý humor. Možná zatoužíte zkonfrontovat své vlastní pocity s pocity profesního kolegy

z oblasti Beneluxu. Podle mého je ale *Opozdilec* spíše mrazivým svědectvím o životě relativně blahobytné střední vrstvy, nenaplněnosti jejího citového života a neuspokojenosti z jeho fádnoty a prázdnoty. V důchodu ho věnuje hlavně zastřihávání živého plotu a sekání trávy na svých zahrádkách, návštěvám s prázdným tlacháním a pohoštěním sladkými zákusky. Bez většího vzruchu ji ještě čeká etapa dožití.

Přehození výhybky příběhu do dojemných odstínů nabízelo Désirého shledání s jeho bývalou velkou láskou Rózou Rozendaalovou v domově Sněženka. Ovšem autor zůstal neoblomně tvrdý a nepřipustil ani náznak možné úlevné katarze. Désiré Cordier trpí ve svých vzpomínkách tím, jak to s Rózou tenkrát v mládí zvorál, trpí však i jako starý, protože ona je už vlivem své postupující nemoci pouze vrásčitou slupkou se zcela prázdnou hlavou. Vůbec ho nepoznává!

Kde se tenhle nihilizující pocit v pětačtyřicetiletém autorovi, který už mimochodem zavítal i do naší země, vzal? Domnívám se, že v jeho dětství, které rozhodně neměl zrovna idylické. Matka rodinu opustila a otec byl alkoholik, takže Dimitri pak prošel různými dětskými domovy a náhradními rodinami. Proto tak nesmlouvavě a drsně účtuje se svým hlavním hrdinou i se společenskou třídou, ze které sám pochází.

Poslední návštěva dcery Charlotty v ústavu je svou otevřeností a jistými odstíny vzájemného pochopení i příslibem pro čtenáře, že snad simulující Désiré konečně odhalí pravdu o svém skutečném zdravotním stavu. Zmínka o pábitelském konci českého spisovatele Bohumila Hrabala na-

značuje i možný Cordiérův konec. Oficiálně přijatou verzí o vypadnutí z okna při krmení holubů tvůrce pana Haňti a dalších rázovitých lidových postav ale přebíjí v českém prostředí ta neoficiální a méně poetická o dokonaném sebevražedném úmyslu. Stejně tak neurčitě končí i novela. Rozehrál Désiré Cordier svou roli natolik přesvědčivě, nebo ho zcela pohltila a on už nedokáže rozlišit mezi tím, co předstírá a co mu život přinese?

V češtině známe z Verhulstova díla zásluhou překladatelky Veroniky ter Harmsel Havlíkové a jejímu expresivně barvitému jazyku pouze dvě rozsahem nevelká díla. Vedle Odeonem čerstvě vydaného *Opozdilec* také prózu *Úprdelný dny na úprdelný planetě* z roku 2008 (Mladá fronta,

2011). Ta je mnohem kratochvilnější. Na necelých 150 stranách stihne popsat evoluci lidského druhu – člověk a lidé jsou zde ovšem neurčitě pojmenováni jako TO – až po vznik předpokladů k jeho sebezničení. Takže také žádná romantika, i když svým způsobem zábavně a záměrně ordinárně přizemně pojatá. Od Dimitriho Verhulsta tedy dále na český překlad čeká mj. povídkový soubor *Pokoj tady vedle* (1999), autobiografický román *Bohuželnost věcí* (2006), román o autorově matce *Poslední mámina láska* (2010) či román zasazený do prostředí dětského domova *Kadiš pro piču* (2014) a další. Některá z Verhulstových děl byla i zfilmována, a tak se dá očekávat, že se s nimi spíše a dříve potkáme v této podobě.

**JAROSLAV CÍSAŘ** | [ctenar@svkkl.cz](mailto:ctenar@svkkl.cz)

## Události

# Beseda dětí se spisovatelkou

Pro děti je vždy setkání s literárními tvůrci opravdovým svátkem. Nejinak tomu bylo případě žáků 2.–4. tříd základní školy v Borech u Velkého Meziříčí. Navštívila je spisovatelka Markéta Fišarová s hercem a moderátorem Miroslavem Reilem. Setkání organizovala v rámci své spolupráce s místní školou Obecní knihovna Bory. A protože se beseda plánovala dlouho dopředu, děti si při společném čtení ve třídách stihly z velké části přečíst její knihu *Náš dvůr má tajemství*, a to velmi příznivě ovlivnilo kontakt dětí se spisovatelkou. Také dramatizovaná četba v podání pana Reila byla skvělá. Paní Fišarová dětem dobře rozumí. Ostatně napsala pro ně také dvě knihy *Až půjdeš do školy* – jedna je určená klukům a jedna holkám – a také ještě třeba knihu *Nikolina cesta*.

Pár bezprostředních postřehů dětí na otázku, co se jim líbilo a proč:

„Čtení o WC... Chci si koupit knihu (*Až půjdeš do školy*) pro kluky... Chci si koupit knihu pro holky... Pan herec, co četl a dokázal zahrát... Vše...“ (žáci 2. třídy)



„Nejvíc se mi líbilo, že jsem viděla spisovatelku Markétu Fišarovou... Jak se pes Čtverák počural na koberec a křeslo a Ondřej na tom seděl... Že Jirka pojmenoval psa Čtverák, protože byli čtyři... Líbilo se mi, že mají rádi zvířata (psa), ale nelíbilo se mi, když dělal bratrancevi naschválý a žártil...“ (žáci 3. třídy)

Text a foto: **BLANKA KRÍŽOVÁ**  
| [bkrizova@seznam.cz](mailto:bkrizova@seznam.cz)



V rámci této rubriky vám redakce představuje vítězné práce letošního, již čtvrtého ročníku *Čapkoviny*. Markéta Kühnová z Gymnázia Jiřího Gutha-Jarkovského v Praze 1 zvítězila v kategorii „základní školy a víceletá gymnázia“, Šarlota Ema Horáčková z pražské Střední průmyslové školy sdělovací techniky v Panské ulici se stala vítězkou kategorie „střední školy a gymnázia“. Věříme, že vás tyto texty zaujmou stejně jako členy poroty.



## Cesta do neznáma

Bývaly doby, kdy jsem se ničeho nebál. Bývaly také doby, kdy jsem se bál všeho. Ocitl jsem se tenkrát přesně někde mezi dvěma extrémy. Celý dosavadní život jsem prožíval mezi dvěma světy – realita mě děsila natolik, že jsem se uchýloval do světa ve své hlavě. Dnes, když na to koukám s odstupem času, říkám si, jak ironický život jsem vedl.

Narodil jsem se do – nebojím se použít toto slovní spojení – rozvrácené rodiny. Můj povedený otec utekl od mojí mámy, když se dozvěděl o tom, že čeká mě. Máma se pak pokusila vzít si život – nejednou. A pak jsem na svět přišel já. Bylo až k podivu, že jsem se narodil zdravý. Pro mámu to byl začátek nové etapy. Ze začátku to fungovalo, nebo jsem měl aspoň ten dojem. Až později jsem začal sledovat něco, co jsem v té době nebyl schopen pochopit.

Začalo to jeden dubnový večer. Bylo mi tenkrát asi sedm let a bydleli jsme v malém bytečku na kraji města. Podle matky to bylo to nejlepší, co jsme si mohli dovolit. Neměl jsem tenkrát ponětí o tom, kolik máma vydělává. Jediné, co jsem věděl, bylo to, že pracuje v samoobsluze. Často jsem byl doma sám. Žil jsem si ve svém vlastním světě a samota mi nevadila, hladila mě, chlácholila. V mé samotě mě zneklidňovalo jediné: matka měla být už dávno doma. A tak jsem čekal.

Už byla tma. Začala mne ovládat únava a měl jsem hlad. Schouliil jsem se do klubička na staré pohovce. V ruce jsem držel matčin budík a sle-

doval, jak čas plyne. Najednou se ozval zvuk klíčů v zámku. „Mami!“ rozběhl jsem se radostně ke dveřím. Máma sotva stála – opírala se o rám dveří a něco si drmolila pro sebe. Z toho podivného monologu jsem vytušil, že jí není dobře. Tak jsem jí pomohl do postele a sám jsem si šel lehnout. Nevím, kde ten večer byla, ale něco se změnilo. Od té doby jsme žili jako na horské dráze – v jednu chvíli jsme na tom byli bídně, pak jsme si však mohli dovolit luxusní věci, zvláště co se pití týče.

Žili jsme ze dne na den, z měsíce na měsíc. Každý den byl jiný – někdy na mě byla hodná a moc milá, jindy zase byla nerudná a agresivní. Co si pamatuji, pořád spala. Doma byl najednou neuvěřitelný nepořádek. Po bytě se povalovaly různé věci, špinavé nádobí, oblečení, sklenice a pro mě zvláštní zelené i průhledné skleněné lahve.

Všechno jsem pochopil až po třech letech takového života neživota...

Co se školy týče byl jsem ambiciózní, inteligentní chlapec. Měl jsem svoje cíle. Taky mi to dávali spolužáci takzvaně sežrat. Když jsem sledoval svoje vrstevníky, jak jsou šťastní a bezstarostní, záviděl jsem. Bylo mi smutno z mého života, přesto mi bylo líto i jich, protože nevěděli, jaké je to vědět. Vědění pro mě totiž bylo všechno.

V sedmé třídě jsem se svépomocí dostal na šestileté gymnázium. Byl to můj první krok do neznáma, začátek mé cesty za štěstím. Studium tam bylo úžasné. Moji spolužáci byli chytří a chápaví. Konečně mě někdo chápal.

Bylo mi patnáct let, když matku vyhodili z práce. Od té doby jsme byli na podpoře. Občas sice chodila někam uklízet, ale peněz bylo pořád málo. Měli jsme dluhy, ale jí to bylo jedno. Ona nad tím jen mávla rukou. Stavů střízlivosti ubývalo. Častěji jsem vídal Hyda, který naprosto pohltit Jekylla. To byla doba, kdy jsem začal chodit na brigádu, abych pomohl naší finanční situaci.

S úderem mých osmnáctých narozenin jsem si sbalil všechny svoje věci a odešel pryč. Nevěděl jsem, co mě čeká, co budu dělat. Cesta naprostého odstříhnutí od mé matky byla těžká, zvláště pak pro mou psychiku. Pohlížel jsem na to jako na zbabělý útěk, ale s odstupem let to беру jako krok, který mě zachránil. Moje cesta do neznáma byla u konce, teď už čekal jen blažený pokoj a klid.

MARKÉTA KÜHNOVÁ

## Zorný úhel...

Někdy si říkám, jestli se můj zorný úhel ještě někdy změní... Je to furt to samé dokola už třicet let.

Koukám na loupající se nátěr, hnijící podlahu nebo rozpadající se strop. Občas zavítá nějaká ta návštěva ze světa, ale jen zřídkka. Asi se pořád všichni bojí. Mají strach ze smrti. Jó, smrt... Tak té já se nebojím. Smrt je na mě krátká...

Mám rád svůj domov, ale je to už trochu stereotyp... Chtělo by to nějakou změnu. No dobře, tak to není furt to samé. Občas zaprší, jindy zas svítí slunce, nebo přijde nějaká ta vichřice a posune mne o kus dál.

Ale to jsou nepatrné změny, už mě nebaví ta stálá samota. Kdejaký pozemšťan by dal, nevím co, za to, aby se sem podíval, ale popravdě, je tu celkem nuda. Kdyby to tu znali tak jako já, a měli to tu před očima takovou dobu, tak by je to přešlo... Všechno se jednou okouká a všechno jednou omrzí...

Zpočátku jsem si myslel, jak je to skvělé být svobodný a volný, ale po chvíli mi má Darja začala chybět. Snažil jsem si ji alespoň vybavit, ale nakonec i ty nejrozostřenější rysy zmizely z mé paměti.

Po chvíli se začnete nudit, začnete přemýšlet o tom, jak se asi má? Co dělá, anebo kde je? Omrzí se vám ta samota a touha po tichu a klidu

vás přejde. Nakonec vám začne lézt na nervy i ten líbezný zvuk zurčící vody a šumění podzimního listí... Začne vám chybět život...

Několikrát jsem se pokusil dostat pryč, zpět za ní, zpět za Darjinkou. Mou malou Darjinkou, mou paní. Tou, která měla tak kouzelný úsměv, že když něco provedla, vždy jí vše odpustili... Chybí mi.

Jsou dvě možnosti, jak se s tím smířit. Možná i víc... Ale pamatujte, že vždy máte na výběr. Ale co když jsou pokusy marné? I to se může stát, obzvláště, když se nemůžete jen tak zvednout a odejít jako já, když jste odkázaní na ruce a nohy druhých. Ale pořád nám zůstává naděje! Naděje umírá poslední, ano, přesně tak se to říká! Doufal jsem třicet let, že se něco stane – a stalo! Přišly záplavy... Zprvu jsem nechápal, co se děje, neznal jsem to... Nejdříve pořád přišlo, ve dne i v noci... Trámy začaly mokvat a pod vahou vody prskat, když to najednou přišlo. Vlna vody se převalila přes rám okna a zatopila místnost. Protějším oknem se začala vylévat ven... Plaval jsem na hladině, která čím dál tím víc stoupala... V tu chvíli přišla druhá vlna, která provalila stěnu budovy... Vyplaval jsem ven našťěstí dřívě, než se sesypala jako dům z karet... Voda mě nesla dál a dál a já si opět připadal volný. Nesla mě bůhví kam, ale mně to bylo v tu chvíli jedno... Všechno mi bylo jedno... Hleděl jsem do korun stromů a pohlíčen tím okamžikem jsem si připadal živý. Po několika dnech jsem uslyšel hlasy, lidské hlasy... Pořádně jsem se rozhlédl, ale nikde nikdo, když mě náhle ze zadu někdo chytil a zvedl... Byl to muž, vysoký zarostlý muž. V tichosti si mě prohlížel a něco si zabrbľal pod vousy. Než jsem se nadál, nesl mě s sebou pryč. Přinesl mě nejspíš k sobě domů. Na gauči seděla silnější žena středního věku v zástěře. Muž na ni něco zavolal a ona jen mávla rukou k dalším dveřím... Byla to prádelna... Během chvíly jsem se ocitl v bubnu pračky. Konečně odtekla voda a vytáhli mě ven. Nikdy nezapomenu na ten šťastný výkřik, který přišel po tom, co mě předali...

Výkřik Alexe, mého nového pána... Nikdy jsem ve svém plyšovém životě nebyl šťastnější, měl jsem zase někoho, kdo mě miloval.

My medvědi totiž potřebujeme lásku...

ŠARLOTA EMA HORÁČKOVÁ

# Knižní budky aneb Jak doplňovat fondy odborných knihoven



Migrující knihobudka – v roce 2015 zastížena v Praze 3, v Koněvově ulici

Kromě ptačích budek a kadibudek nebyly dříve zřejmě žádné jiné. Dnes máme navíc knižní budky neboli knihobudky, které se objevily na různých místech tak, jako byly na mnohých veřejných prostranstvích rozmístěny klavíry.

V Heroldově parku v Praze-Vršovicích máme obojí. Na rozdíl od klavíru, který každý rok na jaře otočím tak, aby hraní pěkně (ale dost často i neumělé a uši drásající) nebylo v parných dnech při otevřených oknech tolik slyšet až do čtvrtého patra, se knihobudka svépomocí přemístit nedá. Asi je to tak dobře. Knihobudky se rozrostly všude, v režii různých institucí i jedinců. Podle mého občasného pozorování knihobudky v He-

rodových sadech slouží tato nejen ke čtení, ale i k doplňování a výměně soukromých knihoven, příp. knihoven jiných. Obměna je značná. Vezmeš, přineseš, odneseš, už nepříjdeš, dáš jinam. Prostě další koloběh, tentokrát knižní.

V odborné knihovně Agentury ochrany přírody a krajiny ČR probíhala v minulém roce revize knihovního fondu. Nemálo čtenářů, zejména interních, vypůjčené publikace někam zašantročila, prostě je nenašla. Když jsem dostal seznam nenalezených publikací, oslovoval jsem různé instituce a pracovníky, zda by neměli náhradní publikaci. Neměli. V paměti mi tak utkvěl *Velký atlas rybářských revírů České republiky* z roku 2003.



Knihobudka – Horní Počernice



Knihobudka – Svitavy

Nedávno jsem se vydal na výlet na Jíloviště. V omšelé plechové autobusové budce se nacházela další budka – knihobudka v podobě doma vyřazené postarší dřevěné knihovny. Knihy pěkně seřazené – s výjimkou jedné jediné, která ležela, snad schválně, na stolku vedle. Již asi tušíte, co to bylo za publikaci. A tak po krátkém rozvažování, zda se mám stát „zlodějem“, jsem *Atlas* strčil do batohu. V práci jsem ho pak zaevidoval jako náhradní publikaci, záznam opravil podle RDA a informoval hříšníka, který publikaci ztratil. Ušetřil jsem mu 299 korun, jak jsem se dočetl na předsádce knihy. Myslím, že mi poděkoval.

Říkal jsem si, že by mne zajímalo, kdo si takovou publikaci z roku 2003 půjčí. Netrvalo dlouho a do knihovny přišel jeden interní ichtyolog, kterému jsem celou historku povyprávěl. Zaujala jej nejen historka, ale i atlas, který si hned vypůjčil. Je opravdu zvláštní, že někteří lidé mají případná jména. Čtenář ichtyolog se jmenuje Muška – a pokud byste si mysleli, že to není to pravé nomen omen, tak já si myslím, že je.

A tím se celá historka o ztracené, ukradené a vypůjčené publikaci završuje. Snad jen ještě, že do knihobudky na Jílovišti musím časem dovézt nějakou příhodnou publikaci, kterou máme v knihovně k výměně. I tak se občas doplňuje knihovna. Jen mne napadá, že pro tento typ doplňování není v knihovním systému Verbis, v kategorii přírůstků a úbytků, žádný termín. Že by vedle koupě, výměny, daru a dalších jiných kategorií přibyl termín knihobudka – samoodběr?

MARTIN KVÍTEK | martin.kvitek@nature.cz

V souvislosti s uvedením nového generálního ředitele Národní knihovny ČR (NK) Martina Klecandy do funkce vydaly Ústřední knihovnická rada ČR, Sdružení knihoven ČR a Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR dne 9. 6. 2017 společné prohlášení podepsané předsedy těchto organizací, v němž sumarizují základní palčivé problémy knihovny související mj. s investiční výstavbou, odměňováním pracovníků, digitalizací a ochranou fondů, jež vyžadují neodkladné řešení. Plný text naleznete v e-verzi našeho časopisu. V tomto výtahu citujeme nejzásadnější myšlenky z publikované analýzy.

Daná analýza konstatuje:

- NK nemá dostatek finančních prostředků na nákup nové literatury. Kritická situace v roce 1997 byla vyřešena účelovou dotací tehdejšího ministra financí Václava Klause na nákup literatury ve výši 15 mil. Kč. Do dnešní doby její výše zůstala beze změny, zatímco inflace stoupla o 40 % a ceny zahraniční literatury se zvýšily ještě razantněji.
- NK chybí skladovací kapacity pro ukládání nových přírůstků. V současné době je v bednách, tj. nepřístupno uživatelům, uloženo cca 400 000 knihovních jednotek.
- Rekonstrukce Klementina probíhá již od roku 2010 a neustále se protahuje a prodražuje. Manažerský přístup k řízení a neustálé střídání ředitelů a návazného managementu NK je příčinou neschopnosti instituce připravit a realizovat rozsáhlé investiční akce. Knihovna a její pracovníci působí v trvalém provizoriu, což má především vliv na kvalitu služeb veřejnosti.
- Politické rozhodnutí Ministerstva kultury z roku 2008, kterým se upustilo od záměru výstavby nové knihovny, nebylo podloženo odbornými argumenty. Klementinum se statutem národní kulturní památky není možné plně přizpůsobit požadavkům moderní knihovny 21. století. Trvalé převážení statisíců knih mezi Klementinem a depozitářem v Hostivaři má negativní vliv na služby veřejnosti a ohrožuje ochranu a systematickou správu knihovních fondů. Navíc Česká republika je jednou z mála zemí, které si během své historie nebyly schopny postavit moderní objekt své národní knihovny.
- NK nemá dostatek finančních prostředků na vazbu periodik a brožovaných knih. Rozsáhlé množství nejnovějších periodik je uloženo v bednách a je nepřístupné uživatelům. Rozsah ochranných vazeb byl v posledních desetiletích redukován na minimum, což má negativní dopady na dlouhodobé uchování uložených knih a časopisů.
- V NK není k dispozici potřebná infrastruktura a personální zajištění pro systematické shromažďování, zpracování, trvalé uchování a zpřístupňování elektronických dokumentů. Není to ani legislativně zajištěno včetně odevzdávání povinných výtisků.
- Náklady na digitalizaci dosáhly od poloviny 90. let minulého století již nejméně 800 mil. Kč. Digitalizováno bylo přibližně 500 000 knihovních jednotek, ale pouze omezená část autorsky volných děl je k dispozici volně na internetu. Nejnovější novela autorského zákona č. 121/2000 sice umožňuje uzavírání hromadných licenčních smluv na zpřístupnění digitalizovaných knih a časopisů prostřednictvím knihoven, ale nevybudovaná infrastruktura v NK znemožňuje zpřístupnění této části kulturního a vědeckého dědictví.
- Podstatná část archivních tištěných knihovních fondů je ohrožena rozpadem kyselého papíru, jedná se zejména o novinovou a knižní produkci 19. a počátku 20. století. NK nemá vybudované kapacity na odkyselování a záchranu těchto dokumentů.

Všechny výše uvedené problémy mají dlouhodobý charakter, nelze je vyřešit ze dne na den, o situaci NK je Ministerstvo kultury průběžně informováno. Východiska jsou zahrnuta ve vládních materiálech *Státní kulturní politika na léta 2015 až 2020 a Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017 až 2020*, ale reálné řešení stále nepřichází. Stagnace NK nemá vliv pouze na přímé služby uživatelům a návštěvníkům, ale dotýká se negativně služeb většiny knihoven v České republice. NK ztrácí v očích knihovníků pozici lídra. Ztrácí svou národní i mezinárodní prestiž. Nenaplnuje roli knihovny, o které víme, že české knihovnictví směřuje správným směrem, knihovny, o kterou je možno se odborně opřít.

Zkráceno redakcí

## Je audiofil lenošný, nebo prospěšný?



Přestože vzrůstá počet audiofilů, tedy milovníků mluveného slova, obecně povědomí o významu poslouchání audioknih je poměrně nízké. Na nejvyšší příčce stojí četba a všechna další média jsou v jejím stínu. Opravdu můžeme audioknihu vnímat jen jako nepovedené dvojče knihy? Co vlastně na knize tolik oceňujeme a co z těchto kvalit zachovává i audiokniha? A je kvalita, ve které mluvené slovo tištěnou knihu předčí?

Setkáváme se s tím jaksí okrajově, mimoděk nám někdo polohlasem řekne: „*Já vím, že jste spisovatelé a že čtení je bezva, ale já vlastně nečtu.*“ A pak téměř neslyšně dodá: „*Já poslouchám audioknihy.*“ Naposled se nám takto svěřil jeden z účinkujících v zákulisí programu, který ve Žďáru nad Sázavou slavnostně otevíral letošní *Týden čtení*, kampaň obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem. Z pódia zněly hlasy slavných osobností, které se vyznávaly ne z lásky k četbě, ale k předčítání, a vzpomínaly, jak jim někdo četl nebo jak ony samy někomu četly.

### Hlas, který pohládí

O významu předčítání pro rozvoj čtenářských návyků nikdo nepochybuje. Smyslem předčítání není však jen příprava na samostatné tiché čtení, je důležité samo o sobě. Vzpomínáme na hlas, který nám četl, a pro mnohé je tato zvuková paměťová stopa velmi důležitá. Vzpomínáme, jak nás poslouchání knih formovalo, jak jsme mohli ležet v posteli a oddávat se představám a prožitkům. Hlas narátora bezesporu rezonuje s tímto příjemným zážitkem z dětství.



## Mluvte s dětmi o tom, co posloucháte

U dětí je důležité nejen jim číst, ale také si o přečteném povídat. Dospělý komentuje, co si o příběhu myslí, společně se smějí, sdílejí napětí i úlevu, které jim vyprávění přináší. Při společném poslechu máte úplně stejné možnosti si o audioknize popovídat. Poslech mluveného slova může tmelit rodinnou atmosféru nejen při jízdě autem, ale i při různých domácích činnostech nebo při usínání. Pokud však rodič pošle dítě s audioknihou do pokojíčku, o možnost sdíleného prožitku, tolik podobného společnému čtení, přichází.

## Četba na piedestalu

Nikdo nezpochybňuje význam čtení, ale naší pozornosti by nemělo uniknout, že mnohé dokáže i poslouchání audioknihy. Při poslechu se dítě, ale i dospělý musí koncentrovat na slovy vyprávěný příběh, plynulost a stavbu vyprávění, učí se ocenit způsoby, kterými je možné prostřednictvím slov budovat prožitek, pojmenovávat zážitky, formulovat, co je podstatné, co je správné. Knihy jsou empatickou sondou do hlav druhých lidí. Obouváme si boty detektiva, stejně jako zloděje, učíme se rozumět druhému pohlaví, lidem starším, mladším, jiným. Je jedno, že dítě trénuje schopnost rozumět příběhu na pohádkách či příhodách zvířecích kamarádů a že dospělí volí jiné žánry. Jediné, co nás kniha nenaučí, je fixovat si vizuální podobu slov, proto bychom nepodepsali tvrzení, že se díky čtení vyvarujeme pravopisných chyb. Ale to je věc k diskusi.

- *Známe mnoho vášnivých čtenářů, kteří se soustavně dopouštějí gramatických chyb. Proto je nefér vyčítat audioknihám, že nás nenaučí pravopisu.*

## Poslech nebrání četbě

Přestože jsme v jednom z předchozích dílů srovnávali natáčení filmu s natáčením audioknihy, ve skutečnosti má mluvené slovo mnohem blíž ke knize. Nikdo z nás nestopnul v polovině projekce film s vysvětlením, že si zbytek dočte. To zkrátka není možné. Filmová či divadelní interpretace mění knihu od základů a není cesty zpět. Všichni známe paniku čtenářů, když má jít do kin filmová adaptace jejich oblíbené knihy. A většinovému divákovi filmová verze zavře definitivně cestu ke

knize. To však nekrácená audiokniha nedělá. Můžeme kdekoli přestat poslouchat a pokračovat v četbě. Příběh a slova jsou tytéž a hlas narátor splyne s naším vnitřním hlasem, kterým v hlavě rezonují přečtená slova.

## Dny a měsíce, kdy po knize nesáhneme

Poslech zvukových knih pomáhá překlenout životní období, kdy člověk z různých důvodů nečte:

- protože to ještě neumí;
- protože písmenka mu skáčou před očima;
- protože není „rozečtený“;
- protože nemá čas a stále je v jednom kole;
- protože večer usíná, sotva padne do postele;
- protože je nemocný;
- protože písmena se během let „zmenšila“ a nedají se přečíst.

Mluvené slovo ocení lidé se slabým či žádným zrakem, děti s poruchami čtení a slabou schopností se soustředit, řidiči, kteří mnoho hodin sedí za volantem, grafici s očima unavenými z monitoru. Všichni jsme navíc pod tlakem společenského diktátu, že zvládnout se dá cokoliv (a nejlépe více činností najednou). Audiokniha umožňuje dvakrát využít čas, který věnujeme běhání a cvičení. Uklidňuje nás v dopravní zácpě a povzbuzuje v osobním a profesním životě. Všichni dnes stojíme před nároky zvládat více činností najednou a s knihou v ruce už nic moc jiného neuděláte.

## Poslech má svá specifika

U dětí trpělivě budujeme čtenářské návyky – dočíst stránku, později kapitulu, nepřeskakovat, najít si pohodlné a klidné místo k četbě, nepodcenit výběr titulu ani světelné podmínky. Nenuťme děti za každou cenu knihu dočíst, protože sami to také neděláme. Tolerujeme ve jménu čtenářství některé čtenářské zlovyky, protože koneckonců i my dospělí občas čteme u jídla, dlouho do noci či si nakoupíme víc knih, než máme šanci přečíst.

K audioknihám nás nikdo nevedl. Neumíme si je vybírat. Mate nás, že v nich nemůžeme listovat, a můžeme mít pocit, že jsme jako posluchači chyceni v pasti. Přitom hledáme jen vhodné modely pro jiné médium:

- Vyhovuje nám poslouchat nahlas, nebo přes sluchátka?
- Těší nás být při poslouchání v klidu, nebo v pohybu?
- Chceme vnímat při poslechu okolí, nebo mít oči zavřené?
- Které hlasy rádi posloucháme?
- Jaký typ audioknihy nám vyhovuje?
- Musíme audioknihu doposlechnout? Můžeme ji chvíli nevnímat?
- Můžeme si oblíbenou pasáž pouštět stále dokola?

## Audiofilova knihovnička

I vybrat si vhodnou audioknihu se musíme naučit. Audioknižní portály i sami nakladatelé umožňují poslechnout si ukázkou či stáhnout úvodní kapitoly, a pak se teprve rozhodnout. Posluchači na rozdíl od čtenářů tituly nehromadí – audioknihy si málokdy pořizují „do knihovny“, ale kupují si je až ve chvíli, kdy se je rozhodnou poslouchat. Zakoupené tituly jim navíc zůstávají ve virtuálních knihovničkách, takže se o legálně zakoupené zvukové knihy nemusí bát.

- *Nejlepší dárek může být i audiokniha. Distribuční portály nabízejí na svých stránkách koupit audioknihy, kterou následně pošlou někomu dalšímu jako dárek na jeho e-mailovou adresu či pomocí SMS. Obdarovaný obdrží odkaz na vybranou knihu a může poslouchat. Nemusí to být jen konkrétní audiokniha, můžete poslat blízkému člověku dárkové poukazy a on si sám může vybrat audioknihu podle chuti.*

## Audioknihy pro studenty i pro zvědavé dospělé

Úplnou klasikou pro studenty je poslouchání knih z tzv. povinné četby, což zní takřka mrazivě. Už v tom spojení je antagonismus. Z bohaté nabídky knižní klasiky, ať už české, nebo světové, se nabízejí doslova stovky titulů. K máni jsou však také audioknihy populárně naučné. Můžeme si poslechnout názory odborníků, jak podnikat, jak odpočívat či jak se správně osobnostně rozvíjet.

Velice zajímavá je kategorie týkající se životopisů či faktografické literatury. Posluchači s oblibou vyhledávají též audiotituly z oblasti nábo-

ženství. Úplnou třešničkou na dortu jsou pak audioknihy, z nichž se vám do sluchátek line ptačí zpěv nebo zvuky zvířat.

## Stručný přehled populárně naučných či vzdělávacích kategorií v oblasti audioknih

Pozn.: Jednotlivé oblasti a počty audioknih v kategoriích jsou zveřejněny se souhlasem audio-knižního portálu Audiotéka.

Název kategorie	Počet audioknih
dějiny a historie	269
ekonomie a byznys	96
literatura faktu a publicistika	193
sport a fitness	12
osobní rozvoj	301
meditace a relaxace	83
populárně naučná literatura	55
vzpomínky a biografie	163
životní filozofie, náboženství	176

## Trocha poezie nikoho nezabije

Zatímco od dob středověku se díky benediktinským klášterům pěstuje tiché čtení, které pomalu nahradilo předčítání a hlasitou četbu, poezie nikdy své spojení s písněmi a přednesem nezpřetrhala. Představte si tedy, že krásné verše vám přednáší do ouška sám Rudolf Hrušínský! Nebo vám Ilias a Odysseu recitují Luděk Munzar společně s Karlem Högerem. Toužíte po něčem současnějším? Pak si v audioknize vychutnejte třeba verše Ivana Martina „Magora“ Jirouse.

Audiofil tedy není čtenářem lenošným, ale naopak člověkem vytiženým, pro kterého je poslech spása a často i jediná možnost se ke knize dostat. Posluchačské návyky se budují postupně a po jedné audioknize ještě nelze prohlásit, že je vše kolem poslechu jasné. Mluvené slovo navíc u posluchačů postupně kultivuje citlivost na kvalitu audioknih, na ocenění hlasu narátorů i zpracování nahrávky. Dejme audioknihám čas a prostor i v našich knihovnách.

**JIRÍ W. PROCHÁZKA**

[jirka.walker28@gmail.com](mailto:jirka.walker28@gmail.com)

**KLÁRA SMOLÍKOVÁ**

[klara.smolikova@tiscali.cz](mailto:klara.smolikova@tiscali.cz)



Před 75 lety, **2. 8. 1942**, se narodila chilská prozaička **Isabel Allendevová**, nejznámější latinskoamerická spisovatelka, autorka bestselleru *Dům duchů* (zfilmováno) a řady dalších románů (*O lásce a temnotě*, *Paula*, *Eva Luna*, *Dcera štěstěny*, *Sépiový portrét*, *Zorro: Legenda začíná*, *Inés, má drahá* aj.).

Před 225 lety, **4. 8. 1792**, se narodil anglický romantický básník a dramatik **Percy Bysshe Shelley** († 1822).



Před 55 lety, **4. 8. 1962**, se narodil jeden z nejúspěšnějších současných českých spisovatelů **Jáchym Topol**, nositel Ceny Jaroslava Seiferta (2010) a syn dramatika a básníka Josefa Topola, autor knih *Sestra*, *Anděl*, *Noční práce*, *Kloktat dehet*, *Chladnou zemí* nebo *Citlivý člověk*.

Před 380 lety, **6. 8. 1637**, zemřel anglický dramatik, básník a kritik **Ben Jonson** (\* 1572), přítel W. Shakespeara a J. Donna, autor satirických komedií, např. *Alchymisty*.



Před 85 lety, **10. 8. 1932**, se narodili populární čeští spisovatelé **Vladimír Páral**, autor románů *Soukromá vichřice*, *Katapult*, *Milenci a vrazi*, *Profesionální žena*, *Generální zázrak*, *Muka obraznosti*, *Válka s mnohozvířetem*, *Země žen* aj., a **Miloslav Švandrlík** († 2009), autor *Černých baronů*.

Před 95 lety, **11. 8. 1922**, se narodil americký spisovatel **Alex Haley** († 1992), autor černošské ságy *Kořeny*, proslavené úspěšným televizním seriálem.

Před 80 lety, **11. 8. 1937**, zemřela americká spisovatelka **Edith Whartonová** (\* 1862), autorka *Věku nevinnosti*, za který dostala Pulitzerovu cenu (zfilmoval Martin Scorsese).

Před 190 lety, **12. 8. 1827**, zemřel anglický vizionářský básník a výtvarník **William Blake** (\* 1757), z jehož díla vyšly česky např. výběry *Svět v zrnku pisku* nebo *Tygře, tygře, žhavě žhneš*. Před 50 lety, **13. 8. 1967**, se narodila belgická francouzsky píšící spisovatelka **Amélie Nothombová**, od níž česky vyšly např. knihy *Vrahova hygiena* či *Bázeň a chvění*.



Před 150 lety, **14. 8. 1867**, se narodil anglický spisovatel **John Galsworthy** († 1933), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1932), z jehož rozsáhlého

díla vyniká slavná trilogie *Sága rodu Forsyťů*, na niž navazují další dvě méně úspěšné trilogie *Moderní komedie* a *Konec kapitoly*. Autor v nich zachytil život několika generací středostavovské londýnské rodiny na pozadí dobových proměn od konce 19. až po 30. léta 20. století. Dílo proslavily i dva televizní seriály.

Před 130 lety, **14. 8. 1887**, se narodil **Jiří Červený** († 1962), herec, skladatel, dramatik a kabaretiér, zakladatel souboru *Červená sedma*, otec operní pěvkyně a herečky Soni Červené.

Před 85 lety, **17. 8. 1932**, se narodil britský prozaik indického původu **V. S. Naipaul**, nositel Nobelovy ceny za literaturu (2001), z jehož díla vyšly česky romány *Dům pro pana Biswase*, *V ohybu řeky* a *Pout'*.

Před 95 lety, **18. 8. 1922**, se narodil francouzský spisovatel „nového románu“ **Alain Robbe-Grillet** († 2008), autor knih *Gumy* či *Žárliivost*.

Před 170 lety, **20. 8. 1847**, se narodil polský spisovatel **Bolesław Prus** († 1912), autor proslulého historického románu *Faraon* nebo trilogie *Loutka*.

Před 70 lety, **24. 8. 1947**, se narodil světově známý brazilský spisovatel **Paulo Coelho**, autor bestsellerů *Alchymista*, *Pátá hora*, *Jedenáct minut*, *Aleph* aj.

Před 220 lety, **30. 8. 1797**, se narodila anglická spisovatelka **Mary W. Shelleyová** († 1851), autorka proslulého *Frankensteina*, druhá manželka básníka P. B. Shelleyho.



Před 150 lety, **31. 8. 1867**, zemřel francouzský spisovatel **Charles Baudelaire** (\* 1821), jeden z nejvlivnějších básníků 19. století, autor rozsáhlé sbírky *Květy zla* nebo *Malých básní v próze*; byl také vlivným kritikem (literárním, výtvarným i hudebním) a teoretikem (český výběr statí *Úvahy o některých současnících*).

Před 50 lety, **31. 8. 1967**, zemřel ruský spisovatel, básník a publicista **Ilja Erenburg** (\* 1891), který pocházel z židovské rodiny německého původu; autor válečného románu *Pád Paříže* či rozsáhlých pamětí *Lidé, roky, život*.

Před 130 lety, **1. 9. 1887**, se narodil francouzský básník a prozaik švýcarského původu **Blaise Cendrars** († 1961).

Před 110 lety, **7. 9. 1907**, zemřel francouzský básník **Sully-Prudhomme** (\* 1839), dnes už zná-

mý jen jako vůbec první nositel Nobelovy ceny za literaturu (1901).



Před 55 lety, **7. 9. 1962**, zemřela dánská prozaička **Karen Blixenová** (\* 1885), která psala dánsky i anglicky (anglicky psaná díla vydávala pod mužským pseudonymem Isak Dinesen), autorka *Sedmi fantastických příběhů*, *Zimních pohádek*, *Anekdota osudu*, *Babettiny hostiny* či slavné autobiografie *Vzpomínky na Afriku*, jejíž úspěšná filmová verze z roku 1985 získala sedm Oscarů.

Před 60 lety, **10. 9. 1957**, se narodil francouzský prozaik ruského původu **Andrej Makine**, jehož román *Francouzský testament* byl oceněn Goncourtovou cenou a Cenou Médicis.

Před 40 lety, **12. 9. 1977**, zemřel americký básník **Robert Lowell** (\* 1917), nositel Pulitzerovy i Národní knižní ceny, tvůrce autobiografické „zповědní poezie“ (česky vyšel výběr *Zjizvené nebe*).



Před 80 lety, **14. 9. 1937**, zemřel **Tomáš Garrigue Masaryk** (\* 1850), český politik, státník, filozof a sociolog, spoluzakladatel samostatné Československé republiky v roce 1918 a její první prezident (1918–1935), autor mnoha filozofických a politických spisů, např. *Česká otázka*, *Ideály humanitní*, *Rusko a Evropa*, *Světová revoluce* či *Otázka sociální*.

Před 70 lety, **18. 9. 1947**, se narodil český prozaik a publicista **Michael Třeštík**, autor románu *Zdi tvé*; vedle dramaturgické spolupráce na dokumentech své manželky Heleny Třeštíkové se věnuje výtvarnému umění (je významným sběratelem), o němž napsal esejistické knihy *Slečny z Avignonu*, *Umění sbírat umění* a *Umění vnímat umění*.

Před 70 lety, **19. 9. 1947**, se narodil ruský postmoderní prozaik **Viktor Jerofejev**, autor románu *Ruská krasavice*.

Před 150 lety, **21. 9. 1867**, se narodil francouzský básník a dramatik **Jehan Rictus** († 1933), který s použitím lidového, argotického jazyka velkoměsta opěvuje vykořeněnce a vyvržence z předměstí (např. *Samomluvy chudého*).



Před 70 lety, **21. 9. 1947**, se narodil americký prozaik **Stephen King**, jeden z komerčně nejúspěšnějších autorů hororových a thrillerových best-

selerů, např. *Carrie*, *Misery*, *To*, *Nezbytné věci*, *Mrtvá zóna*, *Žhářka* nebo *Osvícení*; řada z nich byla zfilmována.

Před 300 lety, **24. 9. 1717**, se narodil anglický spisovatel **Horace Walpole** († 1797), zakladatel a nejznámější představitel tzv. gotického románu, jehož nejslavnějším dílem je *Otrantský zámek*.

Před 50 lety, **24. 9. 1967**, zemřel nizozemský prozaik a orientalista **Robert Hans van Gulik** (\* 1910), autor populárních detektivních příběhů ze staré Číny s hlavní postavou soudce Ti.

Před 120 lety, **25. 9. 1897**, se narodil americký prozaik **William Faulkner** († 1962), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1949), jeden z nejvýznamnějších představitelů moderního románu první poloviny 20. století. K nejvýznamnějším dílům patří *Hluk a vřava*, *Když jsem umírala*, *Svatyně*, *Srpnové světlo*, *Absolone*, *Absolone!*, *Divoké palmy* či trilogie *Vesnice*, *Město* a *Panské sídlo*. Vedle Nobelovy ceny získal Faulkner i Národní knižní cenu za soubor povídek (český výběr *Růže pro Emilii*) a dvakrát Pulitzerovu cenu za romány *Báj* a *Pobertová*.

Před 470 lety, **29. 9. 1547**, se narodil španělský spisovatel **Miguel de Cervantes y Saavedra** († 1616), jedna z největších postav světového písemnictví, autor nesmrtelného dvoudílného románu *Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha*, který se stal univerzálním obrazem lidské povahy a lidského údělu ve věčném sváru iluze a skutečnosti a dobra a zla, ačkoli původně byl zamýšlen jen jako parodie na tehdy oblíbené rytířské hrdinské romány. Psal básně, dramata i prózu, dnes vedle *Dona Quijota*, který položil základy pro vývoj moderního románu, vyniká zejména soubor dvanácti *Příkladných novel* (1613), v nichž autor opět uplatnil prvky dobrodružného a pikareskního románu a především své bohaté vypravěčské umění. Román o donu Quijotovi patří k nejvydávanějším dílům světové literatury. Na autorovu počest je v oblasti španělsky psané literatury udělována (od roku 1976) prestižní Premio Cervantes.

Před 50 lety, **29. 9. 1967**, zemřela americká prozaička **Carson McCullersová** (\* 1917), autorka románu *Srdce je osamělý lovec* či novely *Balada o smutné kavárně*, kterou úspěšně z dramatoval Edward Albee.

**Bavorská státní knihovna připravila projekt pro automatickou detekci notových záznamů.** Plnotextové vyhledávače pro využití v digitalizovaných textových dokumentech jsou již poměrně rozšířené. Světově nejobsáhlejší index plnotextových záznamů nabízí firma Google ve svém programu Google Book Search. Mnoho uživatelů knihoven má zájem vyhledávat informace v katalozích knihoven nejen v metadatech, ale přímo v dokumentech. Pro tento účel lze upravovat digitalizované stránky knih pomocí programu OCR (Optical Character Recognition), který rozeznává písmena. Vyhledávání informací v digitalizovaných notových záznamech je ovšem stále ještě v plenkách. Software pro takové vyhledávání sice existuje, ale míra chybovosti je poměrně vysoká. Bavorská státní knihovna zahájila v loňském roce projekt pro optické rozeznávání hudebních záznamů. První fáze je zaměřena na vyhledávání v historických hudebních fondech. Aplikace vyhledává v digitalizovaných záznamech na základě obsažené melodie, akordu nebo rytmu. Výsledek vyhledávání ovlivňuje mnoho faktorů, např. složitost hudby nebo kvalita záznamu. V některých skenech tištěných hudebních záznamů chybí důležité údaje pro detekci díla – to je pro projekt velká výzva. Pokud program nerozezná hudební klíč nebo označení taktu, je detekce hudebních symbolů rovněž chybová. Knihovna v této oblasti nejvíce spolupracuje s kanadskou univerzitou v Montrealu (projekt SIMSSA: <https://simssa.ca>). (*Bibliotheks Magazin – Jahrgang 12, Ausgabe 34, Februar 2017, s. 35–38*)

**Metropolitní univerzita v Irsku provedla mezi svými doktorandy humanitních a společenských věd programů průzkum týkající se postupů a návyků spojených s řízením osobních informací v různých fázích doktorského programu.** Závěry výzkumu naznačují, že potřeby managementu osobních informací lze u doktorandů rozdělit do tří odlišných fází (začátek, střed a konec doktorského programu) – v každé fázi mohou akademické knihovny nabídnout těmto uživatelům odlišné služby. Postupy knihovníků mohou doktorandy provázet

jak v průběhu studia a v jeho jednotlivých etapách, tak i po ukončení studia a nástupu do praxe. Doktorandi se v prvním semestru v mnoha ohledech výrazně liší od zkušenějších kolegů, kteří již umí pracovat se soubory velkých dat a využívat je ke své práci. Studenti humanitních oborů využívají informace, které většinou nejsou v masovém rozsahu dostupné. Knihovny musí navrhovat takové služby, které potřeby těchto uživatelů uspokojí. Akademické knihovny jim nabízejí např. systémy pro správu citací a metriky. Doposud doktorandi služby akademických knihovníků plně nevyužívají, a proto se knihovny hodlají na plánování programů pro různé fáze doktorského studia ještě více zaměřit. Celkově může koncepční fáze pomoci informačním pracovníkům lépe porozumět potřebám doktorandů a na základě toho rozvíjet efektivnější strategie a postupy pro práci s touto cílovou skupinou.

(*IFLA Journal – Volume 43, No. 1/2017, s. 40–50*)

**Centrum pro rukopisy v německém Lipsku se věnuje i výzkumu malých rukopisných sbírek muzeí, archivů, knihoven a náboženských institucí.** Po dlouhodobém vyjednávání se podařilo do společných projektů začlenit i rukopisy cisterciáckého opatství St. Marienthal. Lipské centrum od roku 2016 spojuje dohromady v rámci projektu DFG<sup>1</sup> 11 institucí ze Saska, Saska-Anhaltska, Durynska a Meklenburska-Předního Pomořanska, které vlastní 200 zajímavých rukopisů a slibují mnoho nových objevů. Klášter opatství St. Marienthal se nachází na řece Nice ve městě Ostritz a byl založen v roce 1234 českou královnou Kunhutou. Jeho rukopisy jsou prakticky dodnes neznámé – a to byl důvod, proč se s nimi začalo pracovat již v první fázi projektu. Výsledek předčil veškerá očekávání. Jedním z pokladů je rukopis z poslední třetiny 12. století obsahující texty, ze kterých se četlo při setkání řeholní komunity – *Pravidla svatého Benedikta*. Rukopis se vyznačuje nádhernými iniciálami na počátku textů, to ukazuje, že se využíval při výuce studentů. Byl napsán v klášteře v Naumburgu a má obrovskou historickou a uměleckou hodnotu. Kniha nebyla pů-

vodně dedikována klášteru St. Marienthal, ale významnému klášteru Altzelle v Nossen. Ten byl roku 1540 během reformace uzavřen a jeho rukopisy byly převezeny na území katolických Čech, kde se tehdy nacházel i klášter St. Marienthal – a tím byly zachráněny. V klášteře St. Marienthal propukl v roce 1542 požár, který zničil řadu liturgických knih, jež byly nahrazeny právě knihami z mnoha německých klášterů, kde proběhla reformace.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 10, Nr. 1, März 2017, s. 4–5*)

**Od roku 2015 realizuje Slovenská národní knihovna nový akreditovaný program dalšího vzdělávání pod názvem *Knihovnické základy pro znalostní společnost*.** Inovovaná koncepce, forma a struktura vzdělávací aktivity umožňuje edukaci přihlášených účastníků prostřednictvím e-learningu. E-learningový portál, který slouží pro distanční formu výuky, využívá prostředí LMS Moodle. Potenciál e-learningu jako podpory vzdělávacího procesu je velký – z původně alternativní formy výuky se stala dominantní forma, která přiláká ke skutečným potřebám současné moderní populace. V současnosti roste potřeba flexibility, diverzifikace a individualizace vzdělávání a tato forma výuky poskytuje možnost přizpůsobení přímo na míru klientům. V prvním roce realizace akreditovaného vzdělávacího programu základů knihovnictví ho úspěšně absolvovalo 25 z celkového počtu 34 přihlášených účastníků. V dalším roce se situace opakovala, úspěšných absolventů bylo 24. Kapacita vzdělávacího programu byla oba roky plně využita. Odezva ze strany účastníků byla pozitivní – elektronické vzdělávání vysoce hodnotili a ocenili možnost studovat učební texty a materiály prostřednictvím e-learningového portálu. Akreditace pro vzdělávací program je udělena na pětileté období a spuštění další realizace se předpokládá každoročně. Využití e-learningového portálu pro organizaci, jakou je Slovenská národní knihovna, je širokospektrální – prostřednictvím přístupu k novým technologiím se ulehčuje a zrychluje proces další edukace, je možno školit větší množství osob při nízké finanční náročnosti na realiza-

ci jednotlivých kurzů. Tato forma vzdělávání je vhodná pro externí knihovníky, ale také pro interní zaměstnance (např. školení bezpečnosti práce nebo instruktáž práce v programu Libre Offi).

(*Kněžnica – Ročník 17, číslo 4/2016, s. 42–47*)

**V současné době potřebuje každá organizace propagaci nejen svoji, ale primárně svých služeb – a je tomu tak i v případě Rakouské národní knihovny ve Vídni.** Marketingovými specialisty pro oblast využívání služeb této knihovny jsou Johanna Rait a Daniel Skina. Všem zájemcům o služby předávají informace zábavnou a přístupnou formou. Zájem o prohlídky knihovnických skladů, které jsou umístěny v podzemí, každý rok roste. K tomu, aby pracovníci knihovny zaujali své uživatele, je zapotřebí čím dál větší úsilí. Pracovníci marketingového oddělení se nejvíce zaměřují na děti a mládež. Pro tuto cílovou skupinu je prohlídka podzemí knihovny velmi atraktivní a organizátoři si navíc připravují zajímavé a strašidelné historiky. Vedle toho se pochopitelně snaží přiblížit mladým lidem chod a služby knihovny. Výbornou spoluprací knihovna rozvíjí se školami v rámci celého Rakouska. Pracovníci marketingu zaměřují svou činnost na mladé lidi, ale vedle toho se věnují také zájemcům o služby knihovny v produktivním věku a kolegům knihovníkům. Pro studenty vysokých škol připravují speciální vzdělávací semináře o práci s informacemi a jejich využití při studiu a výzkumu. Malé děti se sice mohou prohlídky knihovny zúčastnit pouze v doprovodu dospělé osoby, ale právě ony mají o podzemní království knihovny největší zájem. Děti i dospělí návštěvníci mají kupodivu stejnou otázku: která kniha je nejmenší, největší, nejtlustší? Knihovníci připravují na své prohlídky knihy v Braillově písmu nebo třeba mikrofiše, což vyvolává u dospělé populace nostalgické vzpomínky. Lidé se také velmi zajímají o to, co provázející knihovníci čtou. Paní Johanna miluje kuchařky a někdy se stává, že je dostane i od návštěvníků knihovny jako dárek a poděkování za krásnou exkurzi.

(*Das Magazin der Österreichischen Nationalbibliothek, Nr. 2, 2016, s. 34*)

<sup>1</sup> Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) je německá organizace pro grantovou podporu výzkumu.



**KNIHOVNICTVÍ**

**Teorie. Řízení a organizace**

- FARMER, Lesley S. J. and Alan M. SAFER. Library improvement through data analytics. [Zdokonalení knihovny pomocí analýzy dat.] London: Facet Publishing, 2016. ix, 174 stran: ilustrace. ISBN 978-1-78330-161-4 *Kq 40.557*
- GANTERT, Klaus. Bibliothekarisches Grundwissen. [Knihovnická průprava.] 9., vollständig neu bearbeitete und erweiterte Auflage. Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2016. x, 493 stran, ilustrace. ISBN 978-3-11-032145-6 *Ke 40.564*
- GOLAT, Rafał. Aspekty prawne działalności bibliotek. [Právní aspekty činnosti knihoven.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2016. 199 stran. Propozycje i materiały. 93. ISBN 978-83-64203-79-4 *Kib 40.583*
- MARDIS, Marcia A., ed. Librarians and educators collaborating for success: the international perspective. [Spolupráce knihovníků a pedagogů: mezinárodní perspektivy.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2017. xxii, 323 stran: ilustrace. ISBN 978-1-4408-3750-0 *Kg 40.292*
- O'HANLON, Robin. Ace the interview, land a librarian job. [Jedničkou pohovoru, získání práce knihovníka.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2016. x, 158 stran: ilustrace. ISBN 978-1-4408-3956-6 *Kr 40.530*
- ORTEGA, Alma C. Academic libraries and toxic leadership. [Vysokoškolské knihovny a toxické vedení.] Cambridge, MA: Chandos Publishing, an imprint of Elsevier, 2017. xiv, 84 stran. Chandos learning and teaching series. ISBN 978-0-08-100637-5 *Kf 40.496*
- REED, Sally Gardner. The good, the great, and the (un)friendly: a librarian's guide to working with friends groups. [Dobré, velké a (ne) přátelské: knihovníkův průvodce po práci s přátelskými skupinami.] Chicago: ALA editions, an imprint of the American Library Association, 2017. ix, 157 stran. ISBN 978-0-8389-1498-4 *Kfe 40.489*

**Automatizace knihovnické a informační činnosti**

- KROENKE, David M. a David J. AUER. Data-

Úplný přehled novinek najdete na adrese [http://ipk.nkp.cz/?page=09\\_Okn/Prirustky.htm](http://ipk.nkp.cz/?page=09_Okn/Prirustky.htm)

- báze / překlad Jakub Goner. Brno: Computer Press, 2015. 496 stran: ilustrace. ISBN 978-80-251-4352-0 *Abdb 40.538*
- MCGRAW, Michele and Gail MUELLER SCHULTZ. Crash course in eBooks. [Rychlokurz elektronických knih.] Santa Barbara, California; Denver, Colorado: Libraries Unlimited, an imprint of ABC-CLIO, 2016. vii, 136 stran: ilustrace. Crash course. ISBN 978-1-61069-862-7 *Abdf 40.531*
- SPITZER, Manfred. Kybernemoc!: jak nám digitalizovaný život ničí zdraví / z německého originálu ... přeložila Iva Kratochvílová. Brno: Host - vydavatelství, 2016. 388 stran: ilustrace, 1 mapa, portréty. ISBN 978-80-7491-792-9 *Zd 40.462*
- ZENG, Marcia Lei and Jian QIN. Metadata. 2<sup>nd</sup> edition. Chicago: Neal-Schuman, an imprint of the American Library Association, 2016. xxvii, 555 stran: ilustrace, tabulky. ISBN 978-1-55570-965-5 *Abdf 40.062*

**Organizace knihovních fondů**

- ABER, Susan Elizabeth Ward and Jeremy Ward ABER. Map librarianship: a guide to geoliteracy, map and GIS resources and services. [Mapové knihovnictví: průvodce geogramotnosti mapovými a GIS zdroji a službami.] Amsterdam; Boston; Cambridge; Heidelberg; London; New York; Oxford; Paris; San Diego; San Francisco; Singapore; Sydney; Tokyo: Chandos Publishing, an imprint of Elsevier, 2017. xv, 278 stran: barevné ilustrace. Chandos information professional series. ISBN 978-0-08-100021-2 *Oaaf 40.499*
- BOSÁKOVÁ, Zdenka. České knižní kalendáře 19. století. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2015. 495 stran: ilustrace, faksimile. ISBN 978-80-7051-206-7 *Oaah 40.555*
- HALE, Dawn, ed. Shared collections: collaborative stewardship. [Sdílené sbírky: kolektivní správcovství.] Chicago: ALA editions, an imprint of the American Library Association, 2016. xi, 211 stran: ilustrace. An ALCTS monograph. ISBN 978-0-8389-1403-8 *Oa 40.468*
- Katalog pro restaurování 3: materiály pro restaurování a konzervaci papíru a knih: technologie a další vybavení restaurátorských dílen: kompletní nabídka pro archivy, muzea a galerie.

- Brandýs nad Labem - Stará Boleslav: Ceiba, 2015. 33 stran: ilustrace + 1 ceník ( 12 stran). *Olb 9.902/B*
- NOVOTNÁ, Eva a kol. Poklady mapové sbírky. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. 117 stran: barevné ilustrace, mapy, faksimile. ISBN 978-80-246-3537-8 *Oaaf 40.536*

**Sítě knihoven**

- JURKOVIČ, Jano, zost. Zborník prednášok z konferencie Digitálne muzeum - čo s digitálnym obsahom múzeí: Múzeum Slovenského národného povstania Banská Bystrica, 25.-26. octóber 2016. Banská Bystrica: Múzeum Slovenského národného povstania, 2016. 79 stran: barevné ilustrace +1 DVD. ISBN 978-80-89514-42-7 *Tde 9.919/B*
- KHEL, Richard, Miloš LEŠIKAR a Michaela KNAPOVÁ. Osobní knihovna Jaroslava Heyrovského. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2015. 123 stran: obrazové přílohy: ilustrace (některé barevné), portréty, faksimile. Osobní knihovny. ISBN 978-80-7080-867-2 *Tp 40.542*
- The National Library for Children and Young Adults: annual report 2015. [Národní knihovna pro děti a mládež: výroční zpráva 2015.] Seoul: National Library for Children and Young Adults, 2016. 47 stran: barevné ilustrace, tabulky. ISSN 2005-4378 *Teh 9.910/B*

**Služby knihoven**

- HAUKE, Petra, hrsg. Praxishandbuch Ausstellungen in Bibliotheken / mit einem Geleitwort von Barbara LISON, Bundesvorsitzende des Deutschen Bibliotheksverbandes, dbv. [Praktická příručka výstavnictví v knihovnách.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2016. xi, 453 stran: barevné ilustrace, faksimile. ISBN 978-3-11-047279-0 *Sec 40.565*
- KEELER, Hali R. Foundations of library services: an introduction for support staff. [Základy knihovnických služeb: úvod pro pomocný personál.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2016. xix, 213 stran: ilustrace. Library support staff handbooks, no. 1. ISBN 978-1-4422-5641-5 *S 40.471*

- MacKELLAR, Pamela H. Meeting community needs: a practical guide for librarians. [Uspokojování potřeb komunity: praktický průvodce pro knihovníky.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2016. Xix, 165 stran: ilustrace. Practical guides for librarians, no. 21. ISBN 978-0-8108-9134-0 *Sbb 40.534*
- MANGUEL, Alberto. Cestovatel, věž a červ: čtenář jako metafora / z anglického originálu ... přeložili Lucie Chlumská a Ondřej Hanus. Brno: Host, 2016. 147 stran: ilustrace, faksimile. ISBN 978-80-7491-568-0 *Sf 40.550*

**KNİHOVĚDA**

- BALÍK, Vojtěch a kol. Jan Amos Komenský ve fondech MZK: katalog k výstavě. 2. vydání. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2016. 90 stran: barevné faksimile. ISBN 978-80-7051-217-3 *Xbc 9.916/B*
- Bible česká ve fondu Moravské zemské knihovny v Brně: katalog výstavy. V Brně: Moravská zemská knihovna, 2015. 146 stran: barevné ilustrace, faksimile. ISBN 978-80-7051-210-4 *Xbc 9.917/B*
- HOUSTON, Keith. The book: a cover-to-cover exploration of the most powerful object of our time. [Kniha: průzkum nejmocnějšího předmětu naší doby.] New York; London: W. W. Norton & Company, 2016. xvii, 448 stran: ilustrace (některé barevné), faksimile. ISBN 978-0-393-24479-3 *Xa 40.559*
- KŘÍŽ, Jan a kol. Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových: nové trendy a problémy aplikační praxe se zvláštním přihlédnutím k právu EU a judikatuře SDEU. Beroun: Eva Rozkotová, 2016. 113 stran. ISBN 978-80-87975-58-9 *Xd 9.912/B*
- PECINA, Martin. Kniha a typografie. 3. vydání. Brno: Host, 2017. 344 stran: ilustrace. ISBN 978-80-7577-040-0 *Xa 40.551*
- Studie o rukopisech. XLVI, 2016. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR: Komise pro soupis a studium rukopisů, 2016. 358 stran: ilustrace. ISBN 978-80-87782-59-0 *Xaa 40.525*

## CONTENTS

- Topic – Children's reading**  
243 Children's reading and reading literacy | Pavlína Lišovská  
246 Children's reading centre | Pavlína Lišovská  
247 How can you hunt for pearls in a library?  
| Jitka Kyclová, Kristýna Obrdlíková  
250 And the pearls are hunted on and on...  
(a word from the author of the game) | Alice Hrbková  
251 Recommended reading lists for children | Jitka Kynclová  
253 New children's library in Uherský Brod | Věra Lovecká  
254 "My Friends the Libraries" 2016 | Zlata Houšková  
**It did not escape us** 255, 258, 264, 278, 281, 290  
**Publishing books in the Czech Republic**  
256 Balancing the books published in the Czech Republic in 2016  
(Part 2) | Jaroslav Císař  
**Library automation**  
259 Open software without the myths. Part One:  
Development – who, why and how much? | Michal Denár  
**Usage of new technologies**  
263 "E-Deposits": electronic publications at the Czech National  
Library. Part 1 | Martin Žižala  
**Legal column**  
265 Libraries and the new Copyright Act | Zdeněk Matušík  
**Activities at professional organizations**  
268 Introducing Czech Libraries Association Section for regional  
functions | Blanka Konvalinková  
**Events**  
270 INFOS 2017 | Renáta Salátová  
272 Beatlemania in Bohemia (as viewed by collector  
Antonín Janota) | Kateřina Janošková  
273 Methodologists in Olomouc, or: We're not the only ones  
| Marie Šedá  
276 On the trail of Goldilocks, or: Exhibition and educational  
programmes not only for tiny tots | Miroslava Šudomová  
276 Music librarians' meetings | Pavla Vlková  
278 IAML Czech national group | Zoja Seyčková  
285 The children's talk with the authoress | Blanka Křížová  
**Figures in book culture**  
279 "If you really want something then everything is possible"  
| Olga Vašková  
**Value of libraries**  
282 The incredible story of a library in Birmingham | Věra Ondříchová  
**Review**  
284 The librarian who preferred to go daft rather than stay at home  
with his wife | Jaroslav Císař  
**Summer reading**  
286 Journey into the unknown | Markéta Kühnová  
287 Point of view... | Šarlota Ema Haráčeková  
288 Book booths, or: How to replenish specialist library collections  
| Martin Kvítek  
**Come and read with your ears 6**  
291 Is an audiophile being lazy or useful?  
| Jiří W. Procházka and Klára Smolíková  
294 **Literary Anniversaries** August/September | Milan Valden  
296 **From the World** | Roman Giebisch  
298 **Latest library literature** | Monika Hrušková

## INHALT

- Thema – inderleserschaft**  
243 Kinderlesen und Lesefähigkeit | Pavlína Lišovská  
246 Zentrum der Kinderlesung | Pavlína Lišovská  
247 Wie fischt man Perlen in der Bibliothek?  
| Jitka Kyclová, Kristýna Obrdlíková  
250 Und Perlen werden immer gefischt... (das Wort der Spielautorin)  
| Alice Hrbková  
251 Listen der empfohlenen Literatur für Kinder | Jitka Kynclová  
253 Eine neue Bibliothek für Kinder in Uherský Brod | Věra Lovecká  
254 Bibliotheken sind die Freundinnen 2016 | Zlata Houšková  
**Was ist uns nicht entgangen** 255, 258, 264, 278, 281, 290  
**Bücherverlagwesen in der Tschechischen Republik**  
256 Die Bilanz des Bücherverlagwesens in der Tschechischen  
Republik im Jahr 2016 (2. Teil) | Jaroslav Císař  
**Bibliothekautomatisierung**  
259 Öffentliche Software ohne die Vorurteile. Der erste Teil:  
wer, warum und wofür entwickelt es? | Michal Denár  
**Nutzung der neuen Technologien**  
263 „E-Depositum“: elektronische Publikationen in der National  
Bibliothek der Tschechischen Republik. 1. Teil | Martin Žižala  
**Rechtswache**  
265 Neues Autorengesetz und Bibliotheken | Zdeněk Matušík  
**Aus Aktivitäten der beruflichen Organisationen**  
268 Sektion SDRUK ČR für Regionalfunktionen stellt sich vor  
| Blanka Konvalinková  
**Ereignisse**  
270 INFOS 2017 | Renáta Salátová  
272 Beatlemania in Tschechien (aus der Sicht des Sammlers  
Antonín Janota) | Kateřina Janošková  
273 Methodiker in Olomouc oder Wir bleiben dafür nicht allein  
| Marie Šedá  
276 Spuren der Goldhaarige oder Ausstellung und Ausbildungs-  
programme nicht nur für die Kleinsten | Miroslava Šudomová  
276 Zusammentreffen der Musikbibliothekaren | Pavla Vlková  
278 Die Tschechische Nationalgruppe IAML | Zoja Seyčková  
285 Buchbesprechung der Kinder mit Schriftstellerin | Blanka Křížová  
**Respektspersonen der Buchkultur**  
279 „Wenn ihr etwas wollt, alles möglich ist“ | Olga Vašková  
**Der Bibliothekwert**  
282 Eine unglaubliche Geschichte der Bibliothek in Birmingham  
| Věra Ondříchová  
**Rezension**  
284 Ein Bibliothekar, der lieber dement wäre, als mit seiner Frau  
zu Hause bleiben | Jaroslav Císař  
**Sommerlesen**  
286 Eine Reise ins Unbekannte | Markéta Kühnová  
287 Der Blickwinkel... | Šarlota Ema Haráčeková  
288 Bücherzelle oder Wie kann man Fachfonds nachfüllen  
| Martin Kvítek  
**Lesen wir durch Ohren 6**  
291 Ist ein Audiophiler faul oder nützlich?  
| Jiří W. Procházka und Klára Smolíková  
294 **Literarische Jahrestage** August/September | Milan Valden  
296 **Aus dem Welt** | Roman Giebisch  
298 **Neuerscheinungen der Bibliothekarischen Literatur**  
| Monika Hrušková

## Co pro vás připravujeme...

- **Knihovnické kurzy a zkoušky podle Národní soustavy kvalifikací**
- **Anketa mezi starosty na téma „Problémy a přínos knihoven pro jejich města a obce“**
- **Deset let Konference o šedé literatuře**
- **Kluby CoderDojo pro děti a mládež v knihovnách**
- **Knihovnici z Česka v rakouských knihovnách**
- **Evidence, akvizice a zpracování e-dokumentů a další materiály.**

Zavazuje nás  
a vážíme si toho,  
že jste našimi  
čtenáři.



**Je audiofil lenošný, nebo prospěšný?** s. 291–293 ↑  
Novinky z české audiofantastiky, jeden z pořadů  
věnovaných audioknihám na Světě knihy 2017,  
(zleva): herec Zdeněk Velen, režisér mluveného  
slova Radek Volf, redaktor nakladatelství Straky  
na vrbě Míla Linc, spisovatel Miroslav Žamboch  
a audiovychovatel Jiří W. Procházka  
Foto: Klára Smolíková



**Metodici v Olomouci aneb Nejsme v tom sami**  
s. 273–275 ↑  
**Momentka z letošního již čtvrtého workshopu  
pro metodiky knihoven**  
Foto: archiv Knihovny města Olomouce

**Setkávání knihovníků hudebních**  
s. 276–277 ↓  
**Návštěva Archivu města Brna**  
Foto: archiv KJM v Brně



**Po stopách Zlatovlásky aneb Výstava  
a edukační programy nejen pro nejmenší** s. 276 ↑  
Plakát k výstavě



**„Když něco opravdu chcete,  
všechno je možné“** s. 279–281 ↑  
Tři důležité osobnosti, které se zasloužily  
o rozvoj veletrhu Svět knihy (zleva):  
Jan Kanzelsberger, Dana Kalinová  
a Oliver Zille, ředitel Lipského veletrhu  
Foto: archiv D. Kalinové





MINISTERSTVO  
KULTURY



Olomoucký kraj

**konference  
Knihovny současnosti**

[www.sdrucz.cz](http://www.sdrucz.cz)

**12—14 9 2017**

**17**

SDRU\_K

**Místem konání letošní konference je opět Právnická fakulta  
Univerzity Palackého v Olomouci.**